

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

x. A
S. O. u.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1946:45
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

ÅTGÄRDER FÖR FRÄMJANDE
AV RIDHÄSTAVELN

M. M.

S T O C K H O L M

1 9 4 6

Statens offentliga utredningar 1946

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående rundradion i Sverige. Dess aktuella behov och riktlinjer för dess framtida verksamhet. Norstedt. 167 s. K.
2. Dödföddheten och tidigdödligheten i Sverige. Dess samband med nativitetssminskningen och dess förhållande vid olika former av förlossningsvård samt dess socialmedicinska och befolkningspolitiska betydelse. Av C. Gyllensvärd. Beckman. 115 s. S.
3. Betänkande med förslag till ändrade grunder för flottningslagstiftningen m. m. Hægström. 99 s. Jo.
4. Betänkande med förslag angående uniformspliktens omfattning för viss personal vid försvarsväsendet. V. Pettersson. 59 s. Fö.
5. Betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag angående allmänna barnbidrag m. m. V. Pettersson. 351 s. S.
6. Betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag angående allmänna barnbidrag m. m. Bilagor. Beckman. 153 s. S.
7. Betänkande och förslag rörande åtgärder för att begränsa antalet kontraktsanställt manskap inom krigsmakten. Beckman. 136 s. Fö.
8. 1941 års lärarlönessakkunniga. Betänkande med förslag till boställsordning för folkskolans lärare m. m. Marcus. 146 s. Fi.
9. 1945 års universitetsberedning. 1. Docentinstitutionen. Hægström. 62 s.
10. Betänkande med förslag till omorganisation av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m. Katalog- och Tidsskriftstryck. 217 s. K.
11. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 4. Skolpliktstidens skolformer. 2. Folkskolan. A. Allmän del. Idun. 341 s. E.
12. Betänkande om tandläkarutbildningens ordnande m. m. Del 1. Beckman. 216 s. E.
13. Investeringsutredningens betänkande med utredning rörande personal- och materielresurser m. m. för genomförande av ett arbetsprogram enligt utredningens tidigare framlagt förslag. Marcus 72 s. Fi.
14. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 4. Skolpliktstidens skolformer. 4. Realskolan. Praktiska linjer. Idun. 193 s. E.
15. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 4. Skolpliktstidens skolformer. 2. Folkskolan. B. Förslag till undervisningsplaner. Idun. 253 s. E.
16. Betänkande angående forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område i Norrland. V. Pettersson. 133 s. Jo.
17. Den familjevårdande socialpolitiken. Beckman. 132 s. S.
18. P. M. angående utvecklingsplanering på jordbrukets område. Marcus. 252 s. Jo.
19. Betänkande med förslag rörande den ekonomiska försvarsberedskapens framtida organisation. Idun. 92 s. Fo.
20. Betänkande angående den centrala organisationen av det civila medicinal- och veterinärväsendet. Idun. 361 s. S.
21. Betänkande med utredning och förslag angående rätten till arbetstagares uppfinningar. Norstedt. 71 s. Ju.
22. Betänkande med förslag till ordnande av kreditgivnings- och rådgivningsverksamhet för hantverk och småindustri samt bildande av företagarnämnder. Marcus. 144 s. H.
23. Socialvårdskommitténs betänkande. 12. Utredning och förslag angående moderskapsbidrag. Beckman. 115 s. S.
24. Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkande. 1. Förslag till effektiviserad kurators- och arbetsförmedlingsverksamhet för partiellt arbetsföra m. m. Katalog- och Tidsskriftstryck. 200 s. S.
25. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om uppfinningar m. m. av betydelse för rikets försvar. Norstedt. 37 s. Ju.
26. Betänkande angående tjänstepensionsförsäkringsorganisation. Marcus. 71 s. H.
27. Betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. Marcus. vj, 378 s. Fi.
28. Bilagor till betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. Marcus. 95 s. Fi.
29. 1943 års jordbrukstaxeringssakkunniga. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser i fråga om taxering av inkomst av jordbruksfastighet samt lag om jordbruksbokföring. Marcus. 282 s. 3 bil. Fi.
30. Socialutbildningssakkunniga. 2. Utredning och förslag rörande statsvetenskapliga examina m. m. Hægström. 127 s. E.
31. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 6. Skolans inre arbete. Synpunkter på fostern och undervisning. Idun. 194 s. E.
32. Betänkande med förslag till förordning angående allmänt kyrkomöte m. m. Hægström. 161 s. E.
33. Försäkringsutredningen. Förslag till lag om försäkringsrörelse m. m. 1. Lagtext. Norstedt. iv, 150 s. H.
34. Försäkringsutredningen. Förslag till lag om försäkringsrörelse m. m. 2. Motiv. Norstedt. vj, 441 s. H.
35. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 6. Tiden juli 1944—juni 1945. Idun. 476 s. Fo.
36. Parlamentariska undersökningskommissionen angående flyktingärenden och säkerhetstjänst. 1. Betänkande angående flyktingars behandling. Beckman. 500 s. S.
37. Socialvårdskommitténs betänkande. 13. Förslag angående folkpensioneringens administrativa handhavande m. m. V. Pettersson. 114 s. S.
38. Betänkande med förslag rörande officersutbildningen inom armén m. m. Hægström. xlij, 504 s. Fö.
39. Den svenska växtodlingens utvecklingstendenser samt dess inriktande efter kriget. Idun. 106 s. Jo.
40. Betänkande angående hantverkets och småindustriens befrämjande. Marcus. 192 s. H.
41. Betänkande med förslag till skogsvårdslag m. m. Marcus. 430 s. Jo.
42. Riktlinjer för den framtida jordbrukspolitik. Del 1. Idun. 282 s. Jo.
43. Betänkande med förslag till verkstadsorganisation för väg- och vattenbyggnadsväsendet. Sv. Tryckeri AB. (2) 105 s. K.
44. Sakkunniga angående arbetsförmedlingens organisation. Del 1. Den offentliga arbetsförmedlingen under krigsåren. V. Pettersson. 390 s. Fi.
45. Betänkande med förslag till åtgärder för främjande av ridhästaveln m. m. Norstedt. 94 s. Fö.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 93) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1946:45
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL
ÅTGÄRDER FÖR FRÄMJANDE
AV RIDHÄSTAVELN
M. M.

STOCKHOLM 1946
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
462109

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERI
1894

RETIKANDER

RETIKANDER

RETIKANDER FÖR FRÄMMA

AV RETIKANDER

M. M.

1894

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	sid.
Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet....	5
Hästavelns ledning och statliga åtgärder till dess befrämjande	9
Landets hästbestånd	18
Behov av och tillgång på för krigsbruk lämpliga hästar	25
Åtgärder för främjande av den varmblodiga ridhästaveln och aveln av nord- svenska hästar	32
Allmänna synpunkter	32
Åtgärder för främjande av den varmblodiga ridhästaveln.....	33
Åtgärder till den nordsvenska hästavelns befrämjande	47
Åtgärder för popularisering av ridningen såsom folksport	56
Åtgärder till förbättrad hovvård	65
Sammanfattning av kostnaderna för utredningens förslag och sättet för deras bestridande	69

Bilagor:

<i>Bil. A. P M angående totalisatormedlen</i>	<i>73</i>
<i>Bil. B. Av utredningen infordrade yttranden från vissa myndigheter m. fl. ..</i>	<i>77</i>

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	
25	
26	
27	
28	
29	
30	
31	
32	
33	
34	
35	
36	
37	
38	
39	
40	
41	
42	
43	
44	
45	
46	
47	
48	
49	
50	
51	
52	
53	
54	
55	
56	
57	
58	
59	
60	
61	
62	
63	
64	
65	
66	
67	
68	
69	
70	
71	
72	
73	
74	
75	
76	
77	
78	
79	
80	
81	
82	
83	
84	
85	
86	
87	
88	
89	
90	
91	
92	
93	
94	
95	
96	
97	
98	
99	
100	

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet.

Genom beslut den 11 maj 1945 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för försvarsdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning rörande särskilda åtgärder för främjande av ridhästaveln samt att avgiva de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för nämnda departement den 15 juni 1945 andra kammarens andre vice talman, lantbrukaren O. L. Carlström, praktiserande läkaren, medicine licentiaten A. V. Aaby-Ericsson samt fältveterinären på fältveterinärkårens reservstat J. F. Wilhelmson att utföra ifrågavarande uppdrag, därvid Carlström tillika anmodats att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete.

Departementschefen förordnade den 30 juni 1945 förste byråsekreteraren i statskontoret L. G. Britth att såsom sekreterare biträda de sakkunniga vid uppdragets fullgörande.

De sakkunniga hava antagit benämningen 1945 års utredning rörande åtgärder för ridhästavelns befrämjande.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, varmed föredragande departementschefen anmälde berörda ärende, anförde departementschefen följande:

Behovet av åtgärder för att säkerställa tillgången på för krigsbruk lämpade ridhästar har på senare år i olika sammanhang varit på tal, särskilt vid beräkningen av medelsbehovet för remontering. Sålunda hemställda avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen i skrivelse den 17 maj 1944, att Kungl. Maj:t måtte fastställa remontpriset så att det icke endast täckte uppfödningsekostnaderna och de med uppfödningen av varmblodiga hästar förenade riskerna utan även lämnade skälig vinst. Vidare må erinras, att översten V. S. H. Tamm — som enligt Kungl. Maj:ts den 4 juni 1943 givna bemyndigande tillkallats för att inom försvarsdepartementet biträda med utredning rörande begränsning av antalet ridhästar inom armén — i betänkande den 5 februari 1944 föreslog en viss begränsning av stamhästbeståndets storlek men endast under den förutsättningen, att samtidigt åtgärder vidtoges för att säkerställa, att den totala tillgången inom landet på för ridbruk lämpade och för krigsbruk disponibla hästar icke minskades. I yttrande över betänkandet framhöll t. f. chefen för försvarsstaben, att en minskning av antalet ridhästar vid armén

komme att medföra väsentliga nackdelar med hänsyn till krigsförbandens taktiska användbarhet och icke borde genomföras med mindre samtidigt effektiva åtgärder vidtogos för att säkerställa tillgången inom landet på ridhästar. Liknande synpunkter anfördes av arméförvaltningens intendenturavdelning. Chefen för armén hemställde, att den föreslagna minskningen av det totala stamhästbeståndet tills vidare icke måtte komma till stånd. Lantbruksstyrelsen framhöll, att en effektiv höjning av remontpriset och inköp av ett ökat antal remonter vore de enda verkligt säkra medlen för säkerställande av landets behov av för krigsbruk lämpade ridhästar.

Vid framläggande av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (fjärde huvudtiteln, punkt 44) förordade jag i anledning av utredningsmannens förslag en minskning av ridhästbeståndet med 200 hästar. En sådan förhållandevis begränsad nedskärning av det totala antalet ridhästar — 4 % av ridhästbeståndet enligt 1942 års försvarsbeslut — syntes mig icke behöva framkalla betänkligheter ur krigsorganisatorisk synpunkt och ej heller i och för sig behöva motivera vidtagandet av särskilda åtgärder för säkerställande av landets behov av för krigsbruk lämpade ridhästar. I brist på uttömmande undersökningsmaterial ansåg jag mig emellertid icke för det dåvarande kunna bilda mig någon uppfattning om huruvida anledning förelåg att genom särskilda åtgärder främja ridhästaveln.

I en den 6 mars 1945 dagtecknad skrivelse jämte därvid fogad promemoria har avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen ånyo upptagit berörda spörsmål till behandling. Föreningen har erinrat, att den vid upprepade tillfällen sökt fästa statsmakternas uppmärksamhet vid att hittills rådande förhållanden medfört en stark tillbakagång av uppfödningen av varmblodiga hästar. Samtliga utredningar, som hittills i olika sammanhang gjorts, hade visat, att en för vår armés fältduglighet oroväckande brist rådde på varmblodiga, för ridbruk lämpade hästar liksom på sådana nordsvenska hästar, som i Norrlandsterrängen kunde godtagas såsom ersättare för de varmblodiga. Erfarenheten hade givit vid handen, att den kallblodiga hästen ej kunde ersätta den varmblodiga utan att försvarsberedskapen nedsattes och kostnaderna avsevärt ökades. Enligt föreningens mening måste det vara ett betydande statsintresse att vid mobilisering ha tillgång till för armén lämpliga hästar. Den nuvarande hästrekryteringen måste emellertid ur försvarssynpunkt anses otillfredsställande samtidigt som den under beredskapstjänst eller fältförhållanden bleve för staten onödigt kostsam. Under återopande härav har föreningen hemställt, att jag måtte medverka till avhjälpande av bristen på för armén lämpliga hästar. Bristen kunde, såvitt föreningen kunde bedöma, botas endast genom att uppfödning av varmblodiga och nordsvenska hästar stimulerades.

Olika åtgärder i angivet syfte ha varit under diskussion. Sålunda har ifrågasatts, huruvida icke staten kunde såsom ackordshästar köpa ett något större antal varmblodiga hästar än som för närvarande skedde. Den tanken har vidare framkastats, att visst antal officerare, främst vid kavalleriet och artilleriet, skulle medgivas rätt att vid vederbörande truppförband på kronans bekostnad uppställa en egen fullt fältduglig ridhäst. Då en allmän höjning av remontpriset — vilken självfallet skulle verka i avelsbefrämjande riktning — bleve kostsam för staten, har ifrågasatts, om icke samma syfte i viss mån skulle kunna nås, om årligen en mindre summa utginge i form av tilläggspremier för de bästa remonterna. Det har även föreslagits, att av uttalisatormedel visst belopp skulle ställas till förfogande för ändamålet.

För egen del finner jag befogat, att en särskild utredning verkställs till närmare klarläggande av den föreliggande frågan. Till de olika förslag, som enligt vad nyss sagts framställts i syfte att stimulera hästaveln, anser jag mig icke böra nu taga ställning. Det bör bliva utredningens uppgift att närmare bedöma dessa förslag och de andra utvägar, som kunna komma i fråga, samt väga kostnaderna för åtgärder, som utredningen finner erforderliga och lämpliga, mot den sannolika nyttan därav. Vid utredningen bör beaktas, att med hänsyn till den för försvaret för femårs-

perioden 1942—47 fastställda kostnadsramen återhållsamhet måste iakttagas vid medelsanvisning för ifrågavarande ändamål.

Det synes icke uteslutet, att vissa fördelar i avsett syfte skulle kunna vinnas genom tillämpning av något friare bedömningsgrunder i fråga om de krav, som uppställas vid remontinköpen. Frågan om lämpligheten av att tillämpa en sådan mera elastisk bedömningsmetod synes böra övervägas.

För fullgörande av detta uppdrag har utredningen inhämtat yttranden i ärendet från chefen för armén, arméförvaltningens intendenturavdelning, lantbruksstyrelsen, förvaltningsutskotten i samtliga hushållningssällskap i Götaland och Svealand med undantag av Kopparbergs län, Sveriges lantbruksförbund, styrelsen för svenska ridsportens centralförbund, centralstyrelsen för de lantliga ryttaföreningarna, styrelsen för avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen och styrelsen för föreningen nordsvenska hästen. Därjämte hava förvaltningsutskotten i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands läns hushållningssällskap avgivit infordrade yttranden om vissa inom utredningen framförda förslag om gemensam uppfödning av nordsvenska unghästar vid därför särskilt upprättade anstalter. I samband därmed hava dessa förvaltningsutskott även anmodats inkomma med förslag till andra stödåtgärder för Norrlands nordsvenska hästavel. I bilaga till detta betänkande hava vissa av de sålunda avgivna yttrandena redovisats.

Utredningen har vidare haft överläggningar och samråd med representanter för olika myndigheter och sammanslutningar inom hästavelns område m. m.

Med vederbörligt tillstånd har utredningen för studium av olika, utredningsuppdraget berörande förhållanden avlagt besök vid Livregementet till häst, Svea artilleriregemente, Norrlands artilleriregemente, arméns körskola vid Strömsholm, Flyinge hingstdepå och stuteri, Strömsholms hingstdepå och hingstuppfofningsanstalten Wången ävensom vid enskilda stuterier m. fl.

Sedan utredningens uppdrag numera slutförts, får utredningen härmed vördsamt överlämna sitt betänkande med förslag till åtgärder för främjande av ridhästaveln m. m.

Stockholm den 6 juni 1946.

OSCAR CARLSTRÖM.

A. AABY-ERICSSON.

F. WILHELMSON.

Gunnar Britth.

Hästavelns ledning och statliga åtgärder till dess befrämjande.

Hästavelns ledning. Landets hästavel står under ledning av kungl. lantbruksstyrelsen, närmast dess stuteribyrå. I enlighet med sin instruktion skall styrelsen tillse, »att såväl lantförsvarets och näringarnas som ock enskildas behov av lämpliga hästar må bli behörigen tillgodosett». Förutom att lantbruksstyrelsen utövar högsta ledningen av statens hingstdepåer och stuteri, leder styrelsen också hästaveln i landets olika delar. Detta sker huvudsakligen med stöd av lagen om hingstbesiktningstvång den 23 december 1914 jämte till denna lag fogade tillämpningsföreskrifter i kungl. kungörelse av samma dag samt genom det statliga hästpremieringsväsendet, som grundas på Kungl. Maj:ts reglemente den 13 januari 1928 för den med statsmedel understödda hästpremieringen. Nämda författningar hava i vissa delar sedermera ändrats. Lantbruksstyrelsen utövar dessutom inflytande genom den statliga låne- och understödsverksamheten för hästavelsändamål, som närmast handhaves av styrelsen. De med statsmedel understödda demonstrationskurserna i hovvård och hovbeslag, för vilka Kungl. Maj:t fastställt reglemente (lantbruksstyrelsens kungörelse nr 4/1934, ändr. K. Br. den 12 maj 1939) äga också rum under lantbruksstyrelsens överinseende.

I det följande lämnas till en början en kort översikt över de nämnda författningarnas innebörd.

Hingstbesiktningstvånget. I lagen om hingstbesiktningstvång med tillhörande kungl. kungörelse föreskrives, att hingst skall ha uppnått tre års ålder och vara av statens premieringsnämnd eller dess ordförande förklarad tillåten såsom beskällare, innan hingsten får användas till betäckning av sto, som tillhör annan än hingstens ägare eller, därest hingsten äges av två eller flera personer samfällt, till betäckning av sto, som tillhör någon av dem enskilt. Om lagens tillämpning inom olika områden äger Konungen besluta efter framställning av hushållningssällskap och landsting. Det är numera stadgat, att hingstbesiktningstvånget skall tillämpas inom hela landet med undantag för några kommuner i övre Norrland.

Hästpremieringar. De statsunderstödda hästpremieringarna hava enligt Kungl. Maj:ts reglemente till ändamål att verka för skapandet av goda och

för olika trakter av landet fullt lämpliga häststammar. Landet är för den skull indelat i fem premieringsdistrikt och varje sådant i underdistrikt, så att varje hushållningssällskaps verksamhetsområde bildar ett underdistrikt. För varje premieringsdistrikt finnes en premieringsnämnd, bestående av en av Kungl. Maj:t på förslag av lantbruksstyrelsen förordnad ordförande jämte en för varje underdistrikt av respektive hushållningssällskaps förvaltningsutskott utsedd ledamot. När fråga är om hingstar, som första gången skola premieras såsom beskällare (i regel treåriga hingstar), utgöres premieringsnämnden (rikspremieringsnämnden) av tre ordförande i förutnämnda premieringsnämnder.

Utöver vad som föreskrivits i premieringsreglementet finnes ingen särskild instruktion för premieringsnämnderna. Under lantbruksstyrelsen leda de aveln inom resp. premieringsdistrikt enligt av styrelsen givna direktiv.

Endast avelsdjur, hingstar och ston, kunna premieras. Premier utgå under form av värdebokstav, penningpris, skådepenning, intyg om godkännande, avelsdiplom och frisedel enligt särskilda föreskrifter, varvid tages hänsyn till hästarnas ras, ålder m. m. och kvalitet som avelsdjur.

Enskilda sammanslutningar. I detta sammanhang synas böra beröras de enskilda sammanslutningar, som verka för hästavelns förkovran i landet. Förutom i det följande nämnda, hela landet omfattande organisationer, finnas länsföreningar och lokala hästavels- och hingstföreningar.

För varmblodsaveln. Flera riksorganisationer finnas för ridhästaveln.

Sveriges stuteribokstyrelse, tidigare Skånes Stuteribokstyrelse, ombesörjer stamboksföringen för hela landet, dock att fullblodshästar införas endast så vitt vederbörande ägare så särskilt önskar. Enligt stadgarna skall styrelsen dessutom tillvarata avelsmaterialet.

Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen har till uppgift att väcka intresse för avelsgrenen, förmedla försäljning av avels- och bruksdjur, anordna utställningar och tävlingar och att genom samarbete med myndigheter och enskilda organisationer tillvarata uppfödarnas intressen.

Svenska Fullblodsavelsföreningen är en sammanslutning mellan uppfödare av fullblodshästar för att tillvarata och befordra fullblodsaveln och kapp- löpningssporten inom landet.

Jockeyklubben har till ändamål att genom kapplöpningssväsendets ordnande på ett tidsenligt sätt verka för en större tillgång på ädla hästar. Jockeyklubben för register över fullblodshästar och utger »stuteribok över fullblod». Endast de hästar, som äro införda i nämnda register, kunna deltaga i offentlig kapplöpning.

Till höjande och utveckling samt för samordnande av ridsporten inom landet (prishoppningar, dressyrtävlingar, terrängritter o. d.) finnes *Svenska Ridsportens Centralförbund*. För motsvarande syfte beträffande landets travsport verkar *Svenska Travsportens Centralförbund*.

Svenska Lantliga Ryttarföreningarnas Centralförbund är en sammanslutning av de svenska lantliga ryttarföreningarna. Förbundet har till ändamål att verka för vidmakthållandet och fortsatt utveckling av den varmblodiga hästaveln, att befrämja avsättningsmöjligheterna för föreningsmedlemmar-nas uppfödningar av varmblodiga hästar ävensom att befrämja ridskicklig-heten bland landsbygdens ungdom och dressyren av unghästar.

För den nordsvenska hästaveln. Riksförening för den nordsvenska hästaveln är *Föreningen Nordsvenska Hästen*, som har till ändamål att verka för den nordsvenska hästavelns utveckling och förbättring med bibehållande av för rasen utmärkande egenskaper, såsom energi, rörlighet, hårdhet. Föreningen ombesörjer stamboksföringen av nordsvenska hästar i hela landet. Den an-ordnar också utställningar av nordsvenska hästar.

Avelsföreningen för Svenska ardennerhästen har till ändamål att genom stamboksföring och andra åtgärder befrämja den svenska ardenneraveln.

Statens utgifter för hästavelsändamål. De allmänna kostnaderna för häst-aveln bestridas dels genom anslag av totalisatormedel å riksstaten, dels ock genom långivning och understöd av fonderade medel. Innan en redogörelse lämnas för dessa anslag och fonder, torde sättet för finansieringen av de anslag, som hänföra sig till driftbudgeten böra närmare beröras.

Totalisatormedel. Riksdagen anhöll år 1923, att Kungl. Maj:t för bere-dande av medel till understöd åt landets hästavel ville medgiva, att vissa av Kungl. Maj:t godkända föreningar skulle tillåtas att vid offentliga kapplöp-ningar och travtävlingar anordna vadhållning för allmänheten med s. k. tota-lisator. Som förutsättning härför angavs uttryckligen, att föreningarnas vinst av totalisatorn med skäligt avdrag för omkostnaderna, inbetalades till stats-verket för att komma den svenska hästaveln tillgodo. Detta riksdagens be-slut står alltså fast, och i en vid detta betänkande fogad P. M. angående totalisatormedlen redogöres mera ingående för de influtna medlens använd-ning och förvaltning under de gångna åren. Det framgår därav, att totalisa-tormedlen f. n. redovisas å särskild specialbudget och att samtliga å drift-budgeten uppförda anslag för hästavelsändamål f. n. utgå av totalisatorme-del. I den mån inflytande medel överstiga summan av nyssnämnda anslag tillföres överskottet den av uppsamlade totalisatormedel bildade *stuterivä-sendets fond*, som får tagas i anspråk först efter riksdagens medgivande. Fondens behållning var den 30 juni 1945 kronor 7 131 657: 95.

Under budgetåret 1945/46 skola av totalisatormedel följande belopp utgå för nedan angivna ändamål.

I. Stuteribyrån i lantbruksstyrelsen:

Avlöningar	kronor	38 200	
Omkostnader	»	<u>8 000</u>	kronor 46 200

II. Statens hingstdepåer och stuteri:

Avlöningar	kronor	305 600	
Omkostnader:			
Utgifterna uppgå till samman-			
lagt		322 600	
och inkomsterna av hyror och			
arrenden, språngavgifter, lik-			
vid för sålda hästar m. m.		169 000	»
			153 600
Byggnadsarbeten			»
			32 800
Förbättring av betesmarker			»
			11 500
	kronor		503 500

III. Hästavelns befrämjande

Av detta anslagsbelopp har beräknats:		
för hästpremieringen	kronor	314 300
till understöd åt hästavelsföreningar		
och för stamboksföring m. m.	»	100 000
för demonstration i hovvård och hov-		
beslag	»	6 000
	kronor	420 300

Av ovanstående belopp å 314 300 kronor, som för år 1945 anvisats till hästpremieringar, skola till årsarvoden åt premieringsnämndsordförandena utgå tillhopa 7 500 kronor, till särskilda dagarvoden åt ordföranden, besiktningens arvoden, resekostnads- och traktamentsersättningar m. m. ävensom till övriga statsverket åvilande kostnader och expenser för premieringsväsendet högst 41 800 kronor. Återstående 265 000 kronor hava med nedannämnda belopp fördelats mellan följande hushållningssällskap för att användas enligt ovannämnda reglemente, nämligen:

Stockholms läns och stads	kronor	9 000
Uppsala läns	»	7 450
Södermanlands län	»	10 150
Östergötlands läns	»	10 850
Jönköpings läns	»	4 700
Kronobergs läns	»	2 750
Kalmar läns norra	»	2 000
Kalmar läns södra	»	8 650
Gotlands läns	»	8 350
Blekinge läns	»	2 350
Kristianstads läns	»	10 650
Malmöhus läns	»	28 900
Hallands läns	»	7 600
Göteborgs och Bohus läns	»	7 250
Älvsborgs läns norra	»	11 250
Älvsborgs läns södra	»	6 300

Skaraborgs läns		kronor	15 550
Värmlands läns		»	22 000
Örebro läns		»	4 500
Västmanlands läns		»	7 200
Kopparbergs läns		»	7 200
Gävleborgs län		»	6 800
Västernorrlands läns		»	14 350
Jämtlands läns		»	24 050
Västerbottens läns		»	20 450
Norrbottnens läns		»	4 700
Summa kronor			265 000

Av ovanstående anslagspost å 100 000 kronor till understöd å hästavelsföreningar m. m. jämte den del, 35 000 kronor, av avkastningen av statens hästavelsfond (se s. 15), som enligt 1945 års riksdagsbeslut får disponeras av Kungl. Maj:t för hästavelns främjande, hava följande sammanslutningar enligt Kungl. Maj:ts beslut den 7 december 1945 för år 1945 erhållit statsbidrag till avelspris, rasstamboksföring m. m. med följande belopp:

Jockeyklubben		kronor	16 000
Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen		»	5 000
Svenska travsportens centralförbund		»	15 000
Svenska ridsportens centralförbund		»	5 000
Avelsföreningen för svenska ardennerhästen		»	6 000
Styrelsen för hingstuppfoädningsanstalten Wängen		»	20 000
Föreningen nordsvenska hästen		»	8 000
Medelpads hästavelsförening u. p. a.		»	1 000
Ovansjö och Torsåkers hästavelsförening ..		»	1 000
Norra Hälsinglands hästavelsförening		»	1 000
Bollnäsörtens hästavelsförening u. p. a.		»	1 200
Örebro läns bergslags hästavelsförening		»	1 000
Föreningen Värmlandsstuteriet Norenberg u. p. a.		»	7 000
Göteborgs och Bohus läns hästavelsförening u. p. a.		»	1 500
Halländska hästavelsföreningen u. p. a.		»	1 500
Södra Älvsborgs läns hästavelsförening u. p. a.		»	1 500
Sveriges stuteriboksstyrelse		»	6 000
Föreningen Belgiska hästen i Malmöhus län		»	300

Föreningen till den varmblodiga hästavelns

främjande på Gotland m. b. p. a.	kronor	2 000
Västerbottens läns hushållningssällskap	»	6 000
Skånska fältrittklubben	»	10 000
De svenska lantliga ryttnäringarnas centralförbund	»	10 000
	kronor	126 000

Därjämte har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 mars 1945 av förenämnda del av avkastningen av statens hästavelnsfond till arvoden åt ordförandena i statens hästpremieringsnämnder såsom konsulenter i hästavelsfrågan anvisat .. kronor 3 000

Från ifrågavarande anslagspost å 100 000 kronor har vidare Kungl. Maj:t dels genom beslut den 26 april 1946 beviljat avelsföreningen för svenska varmblodiga travhästar till kostnader för frisedlar ett bidragsbelopp av » 1 000

dels ock den 3 maj 1946 till svenska ridsportens centralförbund bidrag till anordnande av förtävlningar till olympiska spelen i London 1948 med » 5 000

Summa kronor 135 000.

IV. Avsättning till stuteriväsendets fond Kronor 3 030 000.

I enlighet med vad ovan anförts har storleken av detta anslag beräknats på så sätt, att för omföring till stuteriväsendets fond disponeras ett belopp motsvarande inflytande totalisatormedel, sedan för särskilda ändamål anvisade, av dylika medel utgående anslagsbelopp frånräknats. Då i totalisatormedel under budgetåret 1945/46 beräknats inflyta 4 000 000 kronor och enligt vad ovan anförts anslagsbelopp å sammanlagt (46 200 + 503 500 + 420 300 =) 970 000 kronor anvisats å riksstaten, har anslaget uppförts med (4 000 000 — 970 000) 3 030 000 kronor.

Av de medel, som sålunda över detta anslag tillföras stuteriväsendets fond, har emellertid riksdagen ställt ett belopp av 155 000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för diverse ändamål, ägnade att främja hästaveln. Därav har förslagsvis

30 000 kronor avsetts till bidrag till inköp av fullblodshingstar,

20 000 kronor till bidrag till svenska ridsportens centralförbund,

30 000 kronor såsom bidrag till jockeyklubben, samt

40 000 kronor såsom bidrag till svenska travsportens centralförbund för utdelning såsom tävlings- och avelspris, varjämte

35 000 kronor beräknades för understödjande åtgärder i allmänhet på hästavelns område.

Av sistnämnda belopp har Kungl. Maj:t, bl. a., anvisat 4 650 kronor till tryckning av meddelande angående hästpremiering, 6 000 kronor till jockeyklubben till pris vid vissa avelslöpningar, 1 900 kronor till hingstuppfödninganstalten Wången för anordnande av hästvårdskurs, 1 800 kronor till Gotlands hushållningssällskap till understödjande av russaveln samt 5 200 kronor till Norrbottens läns hushållningssällskap för underhåll av beten för hästar m. m.

Särskilda, för hästavelns främjande inrättade fonder.

1. Statens hästavelsfond.

Sedan Kungl. Maj:t den 1 augusti 1914 utfärdat förbud mot utförsel av hästar, medgav Kungl. Maj:t genom särskilda beslut under de närmaste åren därefter, att utförsel av hästar finge genom förmedling av statens hästexportkommission äga rum. Därvid skulle dock ägare till häst, som genom kommissionen såldes för utförsel, av försäljningssumman avstå viss del (8 å 12 %) för bestridande av kostnader för hästarnas försäljning samt till åtgärder för hästavelns främjande.

Av sålunda inflytande medel, varav hushållningssällskapen skulle erhålla viss andel, användes enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut ett sammanlagt belopp av 687 700 kronor för vissa särskilda ändamål — 50 000 kronor till höjning under år 1916 av maximipriset på remonter från 1 200 kronor till 1 500 kronor; 536 700 kronor till inrättande av ett stuteri vid Ottenby; 75 000 kronor för viss omorganisation av ridskolan å Strömsholm; samt 25 000 kronor som särskilt bidrag till Norrbottens läns hushållningssällskap för åtgärder till hästavelns främjande. I proposition nr 172 till 1916 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att återstående delen av här avsedda hästförsäljningsmedel finge avsättas till en fond, »statens hästavelsfond», vilken skulle förvaltas av statskontoret och göras vinstbärande. Vid anmälan av propositionen framhöll föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t vid föreskrivandet av avdrag med vissa procent vid de stora hästexporterna uttryckligen förklarat, att säljarna skulle avstå de innehållna andelarna, i den mån de icke åtginge till bestridande av kostnader för hästarnas försäljning, *till åtgärder för hästavelns främjande*. Departementschefen förklarade, att han hade ansett sig icke kunna under annan förutsättning tillstyrka avdrag med de bestämda procentalen, och han trodde sig även veta, att hästägarna gärna funnit sig i dessa avdrag, just därför att de visste, att de därigenom uppkomna medlen skulle användas till hästavelns bästa.

Departementschefen uttalade vidare, att dessa medel icke borde tagas i anspråk för att ersätta anslag, som redan hittills plägat utgå till hästavelsändamål, vare sig under nionde huvudtiteln eller bland anslag till kapitalökning. »Dessa medel böra nämligen», fortsatte han, »utgöra en ytterligare tillgång och icke medföra, att man med ena handen tager igen vad man ger med den andra. Genom ett förfaringssätt av sistnämnda slag skulle ju icke det *ökade* stöd, som härigenom avsetts åt hästaveln, erhållas, och de hästförsäljare, som lämnat avdragsbeloppen, skulle då säkerligen icke anse, att det av dem åsyftade ändamålet vunnits.»

Riksdagens beslut fattades i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen sålunda förordade.

Av fondens avkastning skall årligen minst en tiondel läggas till kapitalet. Av återstoden får av Kungl. Maj:t så stor del användas till åtgärder för hästavelns främjande, som riksdagen för varje år anvisar. Beträffande den under räkenskapsåret 1944/45 upplupna avkastningen av fonden, i runt tal

41 000 kronor, har 1945 års riksdag beslutat, att, sedan ett belopp av 5 200 kronor lagts till kapitalet, ett belopp av 35 000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras för hästavelns främjande samt återstoden reserveras. Från fonden utlämnas enligt medgivande av riksdagen lån intill sammanlagt 450 000 kronor för inköp av avelshingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras. Lånen äro räntefria samt skola återbetalas med $\frac{1}{5}$ vid utgången av vart och ett av de från lånets lyftningsdag närmast löpande 5 åren. Lån får ej beviljas till högre belopp än 8 000 kronor samt endast för sådana hingstar, som köpas genom hushållningssällskapens förmedling.

Fondens ställning den 30 juni 1945 framgår av följande uppställning:

Tillgångar:

Utlånta medel:

Hästavelslån kronor 367 290: —

Kapitalplaceringar:

Inteckningslån 1 183 000: —

Obligationer 24 348: 50 » 1 207 348: 50

kronor 1 574 638: 50

Övriga fordringar:

Ränta å kapitalplaceringar » 7 383: 22 kronor 1 582 021: 72

Skulder:

Skuld till statsverket » 90 010: 61

Överlevererad ränta » 17: 50 » 90 028: 11

Summa kronor 1 491 993: 61

2. Lånefonden för inköp av ädla avelsston.

I proposition till 1913 års riksdag framlades förslag om inrättande av en lånefond för inköp av ädla avelsston. Från denna skulle i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 100 000 kronor årligen, statslån tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att utlämna sådana lån till jordbrukare inom sällskapets område. Lånen skulle endast utgå till sådana hushållningssällskap inom vars område ädel hästavel bedreves och där goda förutsättningar funnes för sådan avel.

Stuteriöverstyrelsen hade i sitt förslag till villkor för erhållande av lån m. m. även förordat begränsning till viss summa för varje hushållningssällskaps rätt till lån, men detta ville departementschefen ej tillstyrka, då det kunde visa sig önskvärt att koncentrera den ädla hästaveln till vissa för densamma särskilt lämpade orter.

Riksdagens beslut fattades i enlighet med departementschefens förslag.

Genom beslut vid 1945 års riksdag (skrivelse nr 255) må från och med budgetåret 1945/46 lån från fonden beviljas i den mån sammanlagda lånebeloppen icke överstiga för utlåning tillgängliga kapitalmedel.

Lånen från denna fond, som förvaltas av statskontoret, äro räntefria och beviljas endast för ston uppköpta genom remonteringsstyrelsens försorg. Högsta lånebeloppet är 3 000 kronor för varje sto och låntagaren må ej samtidigt häfta i skuld till fonden för mer än 6 000 kronor. Sedan lånen inne-

hafts under ett år från lyftningsdagen, skola de återbetalas med $\frac{1}{5}$ vid utgången av vart och ett av de följande 5 åren.

Fondens ställning den 30 juni 1945 framgår av följande uppställning.

Tillgångar:

Kontant behållning	kronor	59 598
Utlånta medel	»	692 402
Summa kronor		752 000.

3. *Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras.*

Genom beslut vid 1931 års riksdag inrättades med anlitan­de av totalisatormedel en lånefond för inköp av avelshingstar av ardenneras. Lån ur denna fond, som förvaltas av statskontoret, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att inom sitt område utlämna sådana lån och inom vars område ardenneravel bedrives och goda förutsättningar finnas för sådan avel.

Lån utlämnas från denna fond endast för hingstar, som äro födda i Sverige och godkända av vederbörande hästpremieringsnämnd, samt till ett belopp av högst 10 000 kronor. Lånen äro räntefria samt återbetalas med $\frac{1}{5}$ vid utgången av vart och ett av de från lyftningsdagen närmast löpande 5 åren.

Fondens ställning den 30 juni 1945 framgår av följande uppställning.

Tillgångar.

Kontant behållning	kronor	7 825
Utlånta medel	»	737 175
Summa kronor		745 000.

4. *Lånefonden för inköp av avelsston av nordsvensk ras.*

Genom beslut vid 1938 års riksdag inrättades av totalisatormedel en särskild fond för inköp av avelsston av nordsvensk ras.

Lån från denna fond, som förvaltas av statskontoret, kunna tilldelas hushållningssällskapen i Kopparbergs, Värmlands Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

För varje sto får lånebeloppet vara högst 1 500 kronor. Låntagare får ej häfta i skuld för högre belopp än 3 000 kronor på grund av särskilda dylika lån. Lånen äro räntefria samt återbetalas med $\frac{1}{5}$ vid utgången av vart och ett av de från lyftningsdagen närmast löpande 5 åren.

Lån må blott beviljas för genom hushållningssällskaps förmedling inköpt sto, som uppvisats och godkänts av vederbörande premieringsnämnd. Sto, inköpt av lånemedel, måste årligen betäckas av premierad hingst.

Fondens ställning den 30 juni 1945 framgår av följande uppställning.

Tillgångar.

Kontant behållning	kronor	81 178
Utlånta medel	»	228 822
Summa kronor		310 000.

Landets hästbestånd.

Landets hästbestånd i äldre tid. I äldre tider motsvarade landets hästbestånd krigsmaktens fordringar avsevärt mycket bättre än vad nu är fallet. Hästen fann företrädesvis användning på vägarna, och den glesa bebyggelsen och de stora avstånden krävde snabba och rörliga hästar. I det rena jordbruket var i södra Sverige oxen den vanliga dragaren. De statliga åtgärder, som tid efter annan vidtogos för att befrämja hästaveln, tillkommo också huvudsakligen i syfte att tillgodose landets behov av lämpliga krigshästar, och med dessa åtgärder var i äldre tid också näringslivet tillfredsställt. En stark påverkan har landets hästavel alltid rönt utifrån genom import av avelsdjur av de raser, som under tidernas lopp varit de dominerande i Europa. Vid 1800-talets början slog den engelska fullblodshästen igenom. I södra Sverige blevo därför under 1800-talets första hälft de varmblodiga hästarna de förhärskande. I Norrland och mellersta Sveriges gränstrakter mot Norge rönt utvecklingen samtidigt ett starkt inflytande av den gudbrandalska rasen i Norge, ett förhållande, som bestått intill sista tid och som gör, att den nordsvenska och den gudbrandalska hästen i härstamningshänseende kunna betraktas såsom identiska. Enstaka nordsvenska och gudbrandalska hingstar voro under 1800-talet genom främst hushållningssällskapens initiativ uppställda i det inre av södra Sverige. I övre Norrland påverkades den gamla svenska lanthästen samtidigt av den finska hästrasen. Något tyngre kallblod fanns icke i landet förrän under 1860-talet.

Utvecklingen inom landets hästbestånd under senare tid. Under åren före sekelskiftet år 1900 inträdde en förändring. Jordbruksdriften hade intensifierats, och utvecklingen krävde ett bättre utnyttjande av den allt dyrbarare mänskliga arbetskraften. Såsom dragare framför djupgående och större jordbruksredskap blevo tyngre hästar med lugnt temperament erforderliga, och jordbrukets målsmän började i allt större utsträckning anskaffa tunga kallblodiga hästar genom importer från kontinenten. Samtidigt ställde den stegrade skogsdriften liknande krav i landets skogsbygder. Från det att landets hästbestånd i äldre tid alltså utgjorts av för krigsmakten mycket lämpliga hästar, till stor del av varmblodigt slag av ridhästtyp och i övrigt av nordsvenska hästar samt korsningsprodukter mellan dessa raser, har sedermera alltjämt skett en förskjutning mot tyngre kallblod, mindre lämpliga

och ofta olämpliga såsom krigshästar, framförallt för ridbruk. Under senare årtionden har bilismens genombrott medfört, att den varmblodiga ridhästaveln för avsättningen av sina produkter praktiskt taget helt har blivit hänvisad till arméns inköp av remonter.

Landets hästbestånd f. n. Genom 1901 års premieringsreglemente inriktades landets hästavel på renavelsprincipen. Från nämnda tidpunkt hava landets hästar alltmera blivit rastypiska. De kunna för den skull f. n. i allmänhet hänföras till någon av de tre raser (rasgrupper) med vilka hästaveln f. n. bedrives i landet, nämligen varmblodiga, nordsvenska och ardennerhästar. En överskådlig bild av hur hästbeståndet -- omkring 600 000 -- fördelar sig på olika raser lämnar antalet år 1945 födda föl, beräknat enligt vedertagna grunder med ledning av 1944 års betäckningssiffror för av staten och enskilda personer tillhöriga, premierade hingstar. Sammanlagda antalet inom landet födda föl utgjorde omkring 41 700. Icke mindre än omkring 33 000 hade ardennerhingst till far medan avkomlingarna till nordsvenska och varmblodiga hingstar voro 6 900 och 1 800. Bland de varmblodiga fölen äro härvid inräknade 600 föl, som icke kunna hänföras till ridhästaveln, enär de äro fallna efter oldenburgska eller travarhingstar eller hava kallblodiga ston till mödrar. I procent uttryckt innebär detta, att icke mindre än 79,2 % av landets hästavel f. n. utgöres av ardenneravel, 16,5 % av nordsvensk avel och blygsamma 4,3 % av varmblodig avel, därav endast knappt 3 % av egentlig ridhästavel.

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse om landets hästbestånd. Med hänsyn till utredningens syfte kommer denna karakteristik av olika hästraser att främst taga sikte på hästarnas lämplighet för krigsbruk. Det bör då först angivas, vilka krav krigsmakten ställer på sina hästar.

Fordringar på krigshästar. För krigsbruk lämpliga hästar böra framförallt vara marschdugliga och hava stor förmåga att taga sig fram i terräng. De måste för den skull ha goda, väl balanserade rörelser. Då umbärandena i krig äro synnerligen svåra, måste hästarna hava stor motståndskraft mot yttre och inre påfrestningar av olika slag. Egenskaper såsom förnöjsamhet, lättföddhet, energi, foglighet, villighet i arbetet, godlynthet och anpassningsförmåga för olika slags arbete, äro av mycket stor betydelse. En tyngre häst har i allmänhet klumpigare och långsammare rörelse än en lättare och den rör sig ostadigare. För sitt underhåll är den mera pretentiös, och den har icke samma fasta vävnader som en lättare häst. Å andra sidan får krigshästen icke vara alltför lätt och finskelleterad, så att den som ridhäst saknar tillräcklig bärförmåga eller som draghäst erforderlig tyngd att lägga i selen. Den medelstora hästen med en mankhöjd för ridhästar av 155—165 cm. och för draghästar av 153—160 cm är därför den lämpligaste. Kroppsvikten bör icke överstiga 700 kg, dock att stånghästarna för artilleriets tunga pjäser kunna behöva vara något tyngre.

Olika typer av brukshästar. Sedan gammalt hava hästarna använts antingen i ridbruk eller i dragbruk. Under tidernas lopp har därför skapats en särskild typ för ridbruk och en särskild typ för dragbruk. På grund av arbetsslagens skilda karaktär har det nämligen visat sig vara omöjligt att få fram en hästtyp, som i sig förenar god ändamålsenlighet för både rid- och dragarbete. I krigsmaktens behovsplaner för mobilisering särskiljas också hästarna i ridhästar och draghästar på samma sätt som det skiljes mellan olika motorfordon, avsedda för olika transportändamål. Det har därför alltid framstått såsom ett önskemål om full marsch- och stridsduglighet skall kunna ernås vid de mobiliserade truppförbanden, att sådana hästar, som äro avsedda för ridbruk, företräda ridhästtypen likaväl som draghästarna böra vara av draghästmodell. Under beredskapstiden har emellertid bristen på hästar av ridhästtyp framtvingat, att ett stort antal hästar av övervägande draghästmodell fått göra tjänst såsom ridhästar.

Beträffande hästarnas egenskaper, företräda landets hästraser på olika sätt och i större eller mindre grad duglighet såsom krigshästar. De för krigsbruk lämpliga hästarnas geografiska fördelning inom landet är ur mobiliseringssynpunkt av betydelse. I det följande lämnas en kort karakteristik av de olika avelsgrenarna och hästarnas kvalifikationer såsom krigshästar, och anges samtidigt de landsdelar, där olika slags hästavel bedrives.

Varmblodig hästavel. Aveln med varmblodiga hästar bedrives i Götaland och Svealand, huvudsakligen hos mindre jordbrukare. Den har sin tyngdpunkt i Skåne. På Öland och Gotland är den också väl företrädd, medan den i landet i övrigt förekommer blott sporadiskt. Varmblodiga hästar, med undantag för gotlandsruss, premieras utan undantag i hela riket. Om aveln med gotlandsruss icke medräknas, förekomma tre olika slag av varmbloodsavel.

Varmblodig ridhästavel. Den varmblodiga ridhästaveln bäres upp av den statliga hingsthållningen, som omfattar omkring 120 halvblods- och 10 fullblodshingstar. Dessutom finnas f. n. 2 premierade halvblods- och 8 premierade fullblodshingstar, som ägas av privatpersoner. Statshingstarna, som äro uppställda på hingstdepåerna å Flyinge och Strömsholm, utstationeras under betäckningssäsongen i bygder, där varmblodig avel bedrives, och återgå därefter till depåerna. Rekryteringen av statens halvblodshingstar sker huvudsakligen genom uppfödning vid statens stuteri å Flyinge. För denna uppfödning finnes vid stuteriet ett fyrtiotal avelsston, och den egna produktionen av halvblodsföl kompletteras med inköp av hos enskilda uppfödare utvalda föl. Efter årliga utgallringar brukar ca 10 av de sålunda uttagna fölen godkännas såsom beskällare vid fyra års ålder och utplaceras på depåerna såsom ersättare för avgångna halvblodshingstar. Dessutom har i enstaka fall inköpts äldre inhemska eller importerade halvblodshingstar. Fullblodshingstarna inköpas i regel såsom fullvuxna.

Fullblodsaveln grundas huvudsakligen på prestationer vid kapplöpnings-

sporten, men den är dock av stor betydelse för halvblodsaveln. Fullblodshingstarna användas nämligen icke enbart till fullblodsston utan också till halvblodsston och utöva härigenom inflytande på halvblodsaveln, som kontinuerligt måste tillföras fullblod för att halvblodshästarna skola bibehålla sin ädelhet och de egenskaper, som göra dem särskilt lämpliga såsom ridhästar. Det anses, att minst $\frac{1}{4}$ av stamhästarna vid armén böra vara fallna efter fullblodshingstar för att behovet av särskilt goda ridhästar skall vara tillgodosett. För att tillräckligt antal kvalificerade fullblodsbeskällare skola kunna produceras inom landet är nödvändigt, att tid efter annan från utlandet anskaffas en särskilt framstående fullblodshingst.

Landets varmblodiga ridhästavel är den enda avelsgren, som frambringar hästar av utpräglad ridhästtyp. Tillgången på varmblodiga ston inom ridhästaveln är liten, och det är framförallt denna avelsgren, vilken representerar arméremontaveln, som särskilt vid kavalleriets nedskrivning med 1927 års härordning gått starkt tillbaka. Med hänsyn till innebörden av sitt uppdrag, har utredningen funnit det särskilt angeläget att ägna förhållanden med denna avelsgren stor uppmärksamhet. Vid besök å statens stuteri och hingstdepåer samt vid truppförband har utredningen funnit, att avelsmaterialet är gott och att det har en för remontproduktion lämplig, väl utpräglad typ. Inom armén råder också tillfredsställelse med de remonter, som inköpts under de sista åren. Aveln synes vara på god väg att konsolideras mot en inhemsk svensk halvblodshäst, lämplig såsom ridhäst vid armén. Det synes utredningen böra framhållas, att skelettgrovleken och tyngden är hållen vid den gräns, som icke gärna får överskridas för att avelsprodukterna skola hava tillräcklig ädelhet såsom arméremonter, utan att kravet om användbarhet för lättare körslor kan anses vara åsidosatt. Någon ändring beträffande avelsriktningen för remontaveln synes därför icke böra ske, även om landets nuvarande, med statshingstarna dominerande ridhästavel icke är ägnad att frambringa något större antal elithästar för sportändamål. Statliga åtgärder till stöd för ridsporten äro visserligen med hänsyn till krigsmaktens mobiliseringsbehov av ridhästar önskvärda, men synes det utredningen, att sådana böra vidtagas vid sidan om den egentliga remontaveln. Utredningen återkommer härtill i det följande.

Under beredskapstiden hava de varmblodiga ridhästarna enligt samstämmiga omdömen visat sig överlägsna vid kavalleriets ryttarförband och outhärliga vid staber och för rapportryttare. De hava visat stor härdighet, såväl mot stark köld som andra umbäranden.

Omkring 1 200 föl produceras årligen inom den egentliga ridhästaveln.

Oldenburgsk avel. Hästar av oldenburgsk ras äro de tyngsta av alla hästar, som räknas till varmblod, och rasen står på gränsen till kallblod. Oldenburgsk avel bedrives i mellersta Sverige med omkring 15 hingstar, samtliga ägda av staten. Då det i landet endast finnas ett fåtal renrasiga oldenburgska ston, har aveln karaktär av korsningsavel, som huvudsakligen bedrives med ardennerston. Omkring 275 föl produceras årligen av dessa hingstar.

Syftet med den oldenburgska aveln angives av lantbruksstyrelsen i yttrande till utredningen vara, »att i härför lämpade bygder ställa en lugn och stark men något lättare häst till jordbrukets förfogande, en häst, som vid mobilisering är användbar även för krigsmaktens behov». Om den oldenburgska aveln gå meningarna starkt isär. Av avelsgrenens förespråkare har framhållits, att densamma dels med mindre, torra och hårda ston skapat avelsprodukter, som kunna karakteriseras såsom lämpliga krigshästar, dels med sådana halvblodsston, som väl lämpa sig för egentlig remontavel, avelsprodukter, som äro ridbara och samtidigt användbara för körbruk. Å andra sidan har framhållits, att den oldenburgska aveln till huvudsaklig del bedrives med ardennerston av mindre god kvalitet och att den måste bliva hänvisad till dylika ston, varför flertalet av avkomlingarna bliva väl stora och i alltför stor utsträckning sakna de egenskaper, som anses såsom väsentliga för krigshästar. Det har också framhållits, bl. a. av remonteringsnämndens ordförande, att avelsgrenen gör direkt skada, när, som ovan angivits, ston från den varmblodiga ridhästaveln tillförts oldenburgsk hingst i stället för vanlig varmblodig hingst. Överhuvud taget skulle den oldenburgska aveln medföra en splittring i landets hästavel, som anses onödig, varvid samtidigt framhållits, att de oldenburgska korsningshästarna i typhänseende och storlek äro mycket heterogena. Vid besiktningarna för hästuttagningen till krigsmakten enligt den militära uttagningsförfordningen omvittnas samma förhållanden. Det har som karakteristiskt för den oldenburgska hästen angivits, att den med sin paranta exteriör och sina svällande former, sin godlynthet och sina goda rörelser tilltalar lekmannaögat och därmed den stora allmänheten, och som utmärkande för oldenburgsk korsningsavel, att den inger förhoppningar, som icke infrias. Särskilt intresse har utredningen ägnat denna avelsgren, enär densamma, som nämnts, helt grundas på statlig hingsthållning. Vid besök å Strömsholms hingstdepå har utredningen haft tillfälle att se en del av de oldenburgska hingstarna, varjämte å Hamra gård och vid K 1 besiktigats några korsningshästar. I allmänhet giva dessa hästar icke intryck av att hava hård konstitution. En väsentlig anmärkning kan därjämte riktas mot deras alltför korta, stela kotor och svaga hovar, som är att betrakta såsom betydelsefullt fel hos väghästar. Vid armén har praktisk erfarenhet vunnits om endast enstaka, utvalda exemplar, som i allmänhet hava hållit måttet för krigshästar. I sitt hemland Tyskland har oldenburgaren av arméledningen aldrig betraktats såsom särskilt lämplig för krigsbruk. Ett tidigare försök med oldenburgsk avel i Sverige, när behov av vagnshästar förelåg, ledde icke till framgång. I sin berättelse för år 1945 över hästavelns tillstånd i Uppsala län anför ordföranden i premieringsnämnden: »Intresset för den oldenburgska aveln synes numera vara på tillbakagång. Korsningshästarna visade sig åtminstone i många fall ej motsvara förväntningarna.» Den mest gängse uppfattningen om den oldenburgska aveln till vilken utredningen ansluter sig, synes vara, att den oldenburgska aveln till övervägande del skapar hästar, som äro mindre lämpliga för krigsbruk.

Varmblodig travaravel. Aveln med varmblodiga travare av amerikanskt ursprung är den tredje avelsgrenen med varmblod. Den bedrivs uteslutande såsom sportavel även om vanliga bedömningsgrunder genom den statliga premieringen utöva inflytande på avelsriktningen.

Avelsgrenen är ung och en tydlig förbättring av hingstmaterialet har kunnat iakttagas under de senare åren.

Jämförd med ridhästtypen är den varmblodiga genomsnittstravaren, som den f. n. ter sig, högställd och kort och såsom ridhäst vid fältförband väl lätt och utan tillräcklig grovlek och skelettstyrka. På travbanorna hava hästarna visat sig vara mycket hårda och hållbara. För annat arbete än travtävlingar användas dessa hästar i endast mycket ringa utsträckning. I enstaka fall hava emellertid renrasiga, varmblodiga travare gjort sig gällande såsom ridhästar.

Inom avelsgrenen förekomma stora variationer beträffande hästarnas kvalitet. De bästa avelsdjuren och en mindre del av brukshästarna tillfredsställa f. n. vanliga anspråk vid hästbedömning och kunna tagas i anspråk för tillgodoseende av krigsmaktens mobiliseringsbehov av ridhästar. Avelsgrenen har liten omfattning och omkring 275 föl produceras årligen av premierade varmblodiga travarhingstar. I den mån aveln skrider framåt och hästarna förbättras kunna de beräknas bli en ökad tillgång för den mobiliserade armén.

Nordsvensk avel. Den nordsvenska avelns geografiska utbredning är stor, då nordsvensk avel förekommer i hela landet med undantag för Malmöhus län, där rasen icke premieras. Sin största utbredning har den nordsvenska aveln i Norrland samt i Kopparbergs, Värmlands, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län. De främsta nordsvenska hästavelslänen äro Jämtlands, Västerbottens och Värmlands län. Inom andra län i södra Sverige än de nämnda bildar den nordsvenska aveln inga sammanhängande avelsområden, utan förekommer därstädes endast sporadiskt.

I landet finnas f. n. omkring 400 nordsvenska hingstar. Häri äro inräknade 15 importerade gudbrandalska och 9 staten tillhöriga beskällare, vilka utstationeras från statsdepåerna på samma sätt som varmblodshingstarna. Tidigare och särskilt vid 1900-talets början gjorde sig bristen på inhemska nordsvenska avelshingstar starkt gällande. Import av norska hingstar fick därför ske. Den nordsvenska aveln var jämväl i Norrland samtidigt starkt tillbakaträngd av korsningsavel med ardennerhingstar. Genom tillkomsten år 1901 av den med statsmedel understödda av Gävleborgs, Kopparbergs, Jämtlands och Västerbottens läns hushållningssällskap gemensamt ägda, å den för ändamålet upplåtna kronoegendomen Wången i Jämtland belägna hingstuppfofningsanstalten är den nordsvenska hingstrekyteringen f. n. nöjaktigt tillgodosedd. Till Wången inköpas årligen 30—35 utvalda hingstföl, som kvarbli vid anstalten till 4 års ålder. De hingstar, som godkännas såsom beskällare, försäljas då på offentlig auktion, som är öppen för hela landet. Mindre nordsvenska hingstuppfofningsanstalter finnas dessutom vid

Umeå lantmannaskola och vid Norenberg i Värmland. Även dessa anstalter åtnjuta statsunderstöd. Enskild uppfödning av nordsvenska hingstar har liten omfattning.

Den nordsvenska hästen räknas såsom lättare kallblodshäst men har vissa egenskaper, som påminna om varmblodet. Att så är förhållandet är förklarligt, då i den nordsvenska rasen tidigare i icke ringa utsträckning skett varmblodiga inkorsningar. Det förekommer emellertid också typer med grövre skelett m. m. som ansluta sig till det mera utpräglade kallblodet. Utvecklingen inom rasen går i riktning mot en enhetlig typ med ökad storlek, tyngd och muskelstyrka med ädelheten bevarad.

På grund av sin rörlighet, uthållighet, hållbarhet och framkomlighet under svåra terrängförhållanden betraktas den nordsvenska hästen allmänt såsom den bästa hästen för dragbruk vid armén. Under beredskapstiden har den på grund av bristen på varmblodiga hästar också fått göra tjänst såsom ridhäst. Erfarenheterna från beredskapstiden om den nordsvenska hästen såsom krigshäst kunna sammanfattas så, att densamma är oöverträffad som militär draghäst, vilket särskilt gäller för tyngre nordsvenska hästar, och att den är användbar såsom ridhäst, men att den givetvis i sistnämnda hänseende icke kan mäta sig med varmblodiga hästar av ridhästtyp. Det har därvid särskilt framhållits, att den nordsvenska hästens prestationsförmåga går ned under heta sommardagar. Korsningsprodukter mellan nordsvenska och ardennerhästar hava likaså visat sig vara mycket goda draghästar för krigsbruk.

Ardenneravel. Landets hästavel domineras som förut nämnts, av ardenneraveln, som bedrives och premieras i hela riket med undantag för Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Kopparbergs län. F. n. finnas i landet omkring 1 150 premierade ardennerhingstar, som i medeltal tillföras ett större antal ston än hingstar av andra raser. Ardenneraveln arbetar under gynnsamma ekonomiska förhållanden och utöver den statliga premieringen samt bidrag till stamboksföreningen hava ej förekommit några särskilda statliga åtgärder till avelsgrenens befrämjande. Föreningen belgiska hästen i Malmöhus län har emellertid åtnjutit ett mindre anslag.

Ardenneraveln grundas på från Belgien importerade hästar. Till en början och fr. o. m. 1870-talet infördes små och torra bergsardennerhingstar, som parades med södra och mellersta Sveriges lantrasston. Dessa korsningar utföllo gynnsamt. Sedermera kommo importerna att utgöras av mäktigare hingstar, särskilt under förra världskriget, och den tunga slättlandstypen dominerar f. n. landets ardenneravel med de tyngsta hästarna på slätterna i Skåne, Västergötland och Östergötland. För skogsbygderna söker man få fram en lättare och rörligare ardennerstyp. De främsta ardenneravelsdistrikten äro de ovannämnda slättbygderna.

Ardennerhästen är en utpräglad tyngre kallblodshäst, vilket tar sig uttryck i framför allt stor kropps massa och tyngd. Den har ett mycket lugnt temperament och ställer ringa krav på hästvana hos sina vårdare och körare. Livs-

längden, slitstyrkan och hårdigheten hos ardennerhästen kan icke mäta sig med samma egenskaper hos varmblodiga eller nordsvenska hästar. Avelsmålet har varit att skapa en häst, lämplig för dragarbete i jordbruk och för tung lasskörning över ej alltför långa sträckor. — Ardennerhästarnas storlek varierar från extremt tunga exemplar till hästar, som i storlekshänseende överensstämmer med tyngre nordsvenska hästen. De tyngre ardennerhästarna, som så gott som helt dominera inom landets södra slättbygder, hava såsom väghästar alltför tunga rörelser och äro för pretentiösa för krigsbruk medan den lättare ardennerhästen visat sig vara väl användbar såsom draghäst för armébruk även om den på grund av nämnda allmänna rasegenskaper icke anses kunna mäta sig med den nordsvenska hästen.

Korsningshästar. I det ovanstående har framhållits, att landets hästar genom tillämpningen av renavelsprincipen kommit att exteriört i allt större utsträckning företräda de utpräglade rastyperna. Icke i något annat land i världen förutom rasens hemland Belgien har ardennerassen f. n. en så dominerande ställning som i Sverige. Under övergångstiden, som att döma av husdjursräkningarna kan angivas hava sträckt sig till slutet av 1920-talet, fanns i landet tämligen gott om korsningshästar, som på mödernet i de närmaste generationerna hade varmblodig eller nordsvensk härstamning. Dessa korsningshästar, som i allmänhet voro hårda och hade goda rörelser, voro ur mobiliseringssynpunkt en god tillgång för krigsmakten. Numera förekomma dylika hästar endast i ringa antal, huvudsakligen i områden, där nordsvenska och ardenneravelsområdena stöta samman, exempelvis i Värmlands och Älvsborgs län och beträffande inkorsning av varmblod huvudsakligen i viss del av Hallands län och i Skånelänen. Enstaka korsningshästar förekomma givetvis även på andra ställen i landet. En särskild prägel hava hästarna i Jönköpings och Kronobergs län. Avelsledningen har bemödat sig om att i Småland bedriva aveln med mindre, torra ardennerhingstar. Hästarnas i Småland och angränsande skogsbygder särskilt hårda konstitution och deras karaktär av goda väghästar härrör sig emellertid i stor utsträckning från den ursprungliga stostammen med starkt varmblodigt och nordsvenskt inslag, som för varje generation tränges allt längre tillbaka.

Behov av och tillgång på för krigsbruk lämpliga hästar.

Det är ett även internationellt omvittnat förhållande, att Sveriges hästavel är framstående, och att landets avelsledning lyckats få fram en god kvalitet på hästmaterialet. Vad som ur krigsberedskapssynpunkt gjort »hästläget» mindre tillfredsställande, är, att näringslivets och krigsmaktens intressen i många avseenden äro skilda. Utvecklingen har, som tidigare framhållits, lett till en stark förskjutning mot det tunga kallblodet, vilket varit till nackdel för krigsmakten.

I redogörelsen för de olika hästraserna lämnades en översiktlig kritisk granskning av hästarna med hänsyn till deras lämplighet för krigsbruk. Till grund för framställningen lades den gängse uppfattningen rörande önskvärda egenskaper hos krigshästar för att högsta effektivitet skall kunna ernås hos de truppförband, vid vilka hästar ingå. Det framhölls, att den varmblodiga ridhästen är för ridbruk överlägsen varje annan häst, och att detsamma är förhållandet med den nordsvenska hästen, när fråga är om draghästar.

Av yttranden från chefen för armén och arméförvaltningen framgår, att det f. n. icke föreligger några svårigheter att anskaffa ett tillräckligt antal varmblodiga hästar för att arméns *fredsbehov* av ridhästar skall bli tillgodosett. Ett med omkring 100 remonter ökat årligt inköp skulle vara möjligt. Svårigheterna hänföra sig till anskaffningen av hästar till krigsorganisationen. I detta sammanhang anser sig utredningen böra omnämna de skilda uppfattningar om hästars användning inom krigsorganisationen, som synas råda inom militära kretsar. Det har sålunda framhållits, att en ytterligare motorisering med undanträngande av hästen vid den mobiliserade armén med tanke på landets terräng och vägförhållanden, klimat m. m. skulle innebära en stor fara för landets försvar. Extrema förespråkare för en så långt gående motorisering, att hästar inom några år skulle vara helt obehövliga, hava emellertid också framträtt. Om rytteriets användning och taktiska uppgifter, till vilka hästmaterielets beskaffenhet givetvis måste anpassas, äro meningarna delade, och erfarenheterna från världskriget om rytteriets betydelse synas tolkas på olika sätt. Utredningen, som i denna avvägningsfråga mellan hästar och motorer givetvis icke gör anspråk på att företräda sakkunskap, vill som sin mening uttala, att hästen och motorn liksom hittills med all sannolikhet komma att jämsides behövas i krigsorganisationen. I vårt skogrika land, som dessutom beträffande drivmedel m. m. är i hög grad beroende av utlandet, synes någon annan utveckling icke möjlig. Denna sistnämnda uppfattning ligger också till grund för utredningsuppdraget. Det synes därför böra framhållas, att frågan om avvägningen av kostnaderna för arméns fredsorganisation icke bör få utöva ett alltför stort inflytande, när frågan om hästar eller motorer inom krigsorganisationen tages upp till diskussion och avgörande. Vid fastställandet av antalet hästar i fredsorganisationen torde i stället i tillbörlig utsträckning hänsyn böra tagas till krigsorganisationens behov av goda ridhästar, även om hästhållning i fredstid ställer sig dyrbarare än motordrift.

I sitt ovannämnda yttrande har chefen för armén uttalat, att de nordsvenska hästarna under beredskapstiden varit användbara såsom ridhästar särskilt under vinterförhållanden i Norrland. Arméchefen tillägger emellertid, att de varit underlägsna de varmblodiga hästarna. Från arméstaben har dessutom omvittnats, att det nödvungna användandet av kallblodiga hästar såsom ridhästar i den begränsade utsträckning, som förekommit under beredskapstiden, icke haft sådan inverkan, att det äventyrat truppförbandens marsch- och stridsduglighet, även om deras effektivitet varit nedsatt. I sina föreskrifter för hästuttagningen anger arméförvaltningen rörande fordringar på krigshästar,

»att bäst lämpade för ridbruk äro varmblodiga hästar. Nordsvenska hästar av ädel typ jämte korsningsprodukter av lättare slag få i andra hand tagas i anspråk såsom ridhästar». De ansvariga högsta armémyndigheterna hava sålunda framhållit, att ridhästar vid den mobiliserade armén helst böra vara av varmblodigt slag, och att kallblodiga hästars användning är en utväg, som fått tillgripas endast på grund av bristen på varmblodiga ridhästar. Samma tankegång återfinnes i försvarsstabens yttrande över en av översten V. S. H. Tamm år 1944 verkställd undersökning om möjligheterna att begränsa stamhästbeståndet. I detta yttrande framhålles, att en minskning av antalet ridhästar vid armén komme att medföra väsentliga nackdelar med hänsyn till krigsförbandens taktiska användbarhet och icke borde genomföras *med mindre samtidigt effektiva åtgärder vidtogos för att säkerställa tillgången inom landet på ridhästar*. Yttrandet är återgivet i det statsrådsprotokoll, enligt vilket det beslutades om denna utredning.

Tillgång på varmblodiga hästar. Som tidigare framhållits, har den varmblodiga ridhästaveln i vårt land under de sista tiotal åren alltjämt varit mycket starkt beroende av krigsmaktens hästhållning. Bortsett från ett mindre antal vagns- och ridhästar för privatbruk, har staten varit den enda avnämaren av ridhästavelns produkter. Utvecklingen av arméns fredsorganisation har lett till ett alltmera minskat antal ridhästar. Enligt 1914 års härordning skulle arméns hästhållning omfatta 11 132 stamhästar med inköp under varje år av 1 051 remonter, vilket med 1927 års härordning reducerades till respektive 4 428 och 401. Försvarsbeslutet av 1942 års riksdag medförde en av beredskapsförhållandena betingad ökning och fastställde antalet stamhästar för ridbruk till 4 966. Den årliga remonteringen bestämdes samtidigt till 10 % av nämnda antal jämte 12 hästar såsom ersättning för de under det första årets depåvistelse störtade remonterna eller sammanlagt 509 remonter. I statsverkspropositionen till 1945 års riksdag framhöll chefen för försvarsdepartementet, att en ytterligare begränsning av antalet ridhästar vid armén i och för sig vore önskvärd med tanke på krigsmaktens fortgående motorisering. Med hänvisning till den inom försvarsdepartementet av översten V. S. H. Tamm under år 1944 verkställda utredningen, enligt vilken stamhästarna vid pansartrupperna, luftvärnet och intendenturtrupperna kunde helt slopas och stamhästantalet vid andra truppförband reduceras, allt sammanlagt innebärande en minskning av 189 hästar, föreslog departementschefen en ytterligare nedskrivning med 11 hästar, varigenom stamhästarnas antal skulle minskas med 200. Detta blev Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut. I enlighet härmed består arméns hästbestånd av 4 766 stamhästar. Den årliga remonteringen skall beräknas till sammanlagt 489 remonter.

Genom den avsevärda reduktionen av stamhästarnas antal, som inträffade med 1927 års härordning, förlorade den varmblodiga ridhästaveln sitt starkaste stöd. Den sedermera inträdande minskningen i avelsfrekvensen framgår på ett tydligt sätt av, att år 1923 salubjöds för remontuppköp 1 544 hästar och år 1945 829. Ännu tydligare framträder det minskade avelsintresset

vid en jämförelse mellan antalet salubjudna remonter och icke inköpta. Skillnaden var år 1920 729 och år 1945 170, d. v. s. förstnämnda år 69 % och sistnämnda år endast 34 % av antalet inköpta remonter. Samtidigt har bruket av rid- och vagnshästar för civilt bruk nedgått. Det är därför uppenbart berättigat att draga den slutsatsen, att — även om hänsyn tages till reduktionen av ridhästantalet i krigsorganisationen — under ifrågavarande tidsperiod inträtt en försämring beträffande tillgången av varmblodiga ridhästar för mobiliseringsändamål.

År 1945 voro endast omkring 700 privatägda varmblodiga ridhästar uttagna av arméförvaltningen för mobiliseringsändamål. Då denna siffra kan förefalla låg, och uttagningssystemets ändamålsenlighet måhända skulle kunna ifrågasättas, har inom utredningen gjorts en beräkning av tillgången å uttagningsbara varmblodiga ridhästar. Det har därvid visat sig, att någon större tillgång än den nämnda icke står till förfogande. Uppmärksammas bör, att på grund av den militära uttagningsförfordningens föreskrift om undantag på grund av ålder m. m. samt uttagningsperiodernas längd om fyra år endast åtta årsklasser kunna komma i fråga för uttagning. Såsom förut angivits föddes varje år omkring 1 200 föl inom ridhästaveln. Till grund för dessa uppgifter hade lagts 1944 års betäckningssiffror. Antalet betäckningar hava emellertid under krigsåren stegrats. För att få ett rätt medeltal för de årsklasser, som 1945 berördes av hästuttagningen, bör antalet nedskrivas till 1 050. Erfarenheten har givit vid handen, att 10 % av föl aldrig nå upp till brukbarhetsåldern. De bortfalla huvudsakligen på grund av fölsjukdomar. Vid 3 års ålder är årsklassen därför reducerad med 105 till 945 hästar. Vid den tidpunkten inköper armén omkring 490 remonter samtidigt som hovstallet och polisen förvärva 15 och för avel undantagas omkring 200 hästar. För uttagning disponibla fyraåringar äro sålunda 240. I de följande åldrarna beräknas samma avgång som för arméns stamhästar, d. v. s. 10 % pr år. Som årsklasserna genom remontinköpen m. m. berövats sina bästa hästar, kan beräkningsgrunden icke tänkas visa för stor nedskrivning. Med 10 %:s årlig avgång omfatta de åtta årsklasserna sammanlagt 1 235 hästar (i ålder 5—12 år). Av dessa finnas omkring 100 på Gotland, där någon uttagning icke förekommer. Till utlandet har exporterats 40 hästar, varjämte minst ett hundratal har inköpts till armén såsom ackordshästar. Högst omkring 1 000 hästar kunna därför beräknas vara tillgängliga för uttagning. Hänsyn bör dessutom tagas därtill, att avgång alltjämt sker bland de uttagna hästarna mellan 12—17 år, innan de vid sistnämnda tidpunkt såsom överåriga avgå ur hästuttagningsregistret. Att blott 700 hästar kunna stå till förfogande är då helt i överensstämmelse med erfarenheterna från arméförvaltningens hästuttagningsregister. — Till största delen återfinnas de uttagna varmblodiga ridhästarna i IV. militärområdet (Stockholm) och I. militärområdet (Skåne) med omkring 280 i vardera området. Å övriga militärområden fördela sig de återstående 140, dock att i Norrland praktiskt taget inga varmblodshästar finnas.

Möjlighet att tillgodose krigsmaktens mobiliseringsbehov av uttagna rid-

hästar med varmblodiga sådana, vilket av de ansvariga militära myndigheterna framhållits vara önskvärt, förefinnes således f. n. endast i ringa utsträckning.

Tillgång å kallblodiga hästar. Beträffande tillgången av kallblodiga hästar äger armén f. n. 11 000 ackordshästar, och 351 stamhästar för dragbruk. Omkring 200 av dessa äro varmblodiga, övriga kallblodiga. Det stora flertalet hästar i krigsorganisationen får alltså anskaffas genom uttagning och rekvisition av kallblodiga sådana.

Vid bedömandet av tillgången på ridbara hästar eller krigsdugliga hästar överhuvud taget, bör icke blott tagas hänsyn till det omedelbara behovet för arméns första uppsättning vid mobilisering utan också till det avsevärda behov, som uppkommer under pågående krig för ersättning av avgångna hästar. Inom kortare tid än ett år måste krigsmaktens hästbestånd enligt gängse beräkningsgrunder helt förnyas genom tillförsel av hästar från hemorten. Det förefaller som om detta förhållande i allmänhet beaktas alltför litet vid olika bedömanden. Likaså bör framhållas, att, när ridbara, kallblodiga hästar tagas i anspråk för tillgodoseendet av ridhästbehovet, återverkar detta på anskaffningen av draghästar. I regel äro nämligen de ridbara, kallblodiga hästarna också de bästa draghästarna för armén. Under pågående krig blir ofrånkomligt, att kvalitén på hästarna alltmera sjunker, enär de bästa hästarna först tagas i anspråk och aveln endast i mindre utsträckning förmår lämna nytt tillskott. Krigsmakten blir därför under krig såväl för sitt ridhäst- som draghästbehov i hög grad beroende av hästbeståndets beskaffenhet vid krigsutbrottet. De för krigsbruk bäst lämpade kallblodiga hästarna få användas såsom ridhästar, övriga såsom draghästar. Med hänsyn härtill synes ligga inom utredningsuppdragets ram, att uppmärksamhet ägnas åt landets hela hästbestånd.

Det har från arméförvaltningen meddelats, att tillgången för uttagning av kallblodiga hästar, lämpliga för krigsbruk, icke är god, i all synnerhet icke med tanke på hästuttagningen under krig. Därvid har nämnts om flera ogynnsamma omständigheter. I södra Sverige har vid de verkställda uttagningarna varit ett vanligt förhållande, att mindre och medeltunga hästar finnas på de mindre gårdarna medan herrgårdarna hålla sig med större hästar, som ofta äro mindre lämpliga för krigsbruk. Kommunernas hästuttagningsnämnder, som skola tillvarataga näringslivets intressen, framställa därför ofta det kravet, att de enstaka hästarna på mindre gårdar skola undantagas från uttagningen. I södra Sverige äro de mindre och lämpligaste hästarna för den skull svåråtkomliga. Det har också framhållits, att inom vissa områden praktiskt taget icke finnas några hästar av lämplig typ, särskilt icke kallblodiga hästar, som äro ridbara. Inom olika militärområden kunna icke heller hästuttagningsområden med lättare hästar alltid ställas till exempelvis ett kavalleriregementes depås förfogande. Med hänsyn till transportförhållanden och mobiliseringstider måste hästarna såsom draghästar tilldelas närbelägna truppförbandsdepåer, som icke hava behov av rid-

bara hästar. Ett exempel härpå äro de nordsvenska avelsområdena i Bohuslän och Dalsland, tillhörande III. militärområdet, vars kavalleriregemente är förlagt till Skövde. Truppförbandens mobiliseringstider äro i hög grad beroende av transporterna av uttagna hästar till mobiliseringsorterna. Ju jämnare uttagningen kan läggas över landet, desto bättre för dessa transporters smidiga ordnande. Sammanfattningsvis har från arméförvaltningen framhållits att tillgången på lämpliga kallblodiga hästar i södra Sverige, framförallt ridbara sådana, är i hög grad beroende av den nordsvenska hästavelns förekomst och omfattning i olika landsdelar.

I redogörelsen för de olika hästraserna nämndes, att i landet varje år föddes omkring 6 900 föl, som hade nordsvensk hingst till fader. Reduceras denna siffra med 10 %:s avgång under de tre första levnadsåren, finnas i varje fyraårsklass 6 200 hästar. Med ledning av uppgifter rörande avgång i olika åldrar, hämtade ur Skandinaviska Kreatursförsäkringsbolagets statistik, kan beräknas, att årsklasserna 5—12 år, till vilka uttagningen hänförs sig, omfatta sammanlagt 45 000 hästar. På grundval av uppgifter rörande antalet betäckningar i lantbruksstyrelsens »meddelanden angående den med statsmedel understödda hästpremieringen m. m. under år 1944» har en beräkning givit vid handen, att sistnämnda hästar i approximativa tal fördela sig på olika militärområden sålunda: I. militärområdet (Malmöhus, Kristianstads, Blekinge, Kronobergs och Jönköpings län) 2 250. II. (Gävleborgs, Jämtlands och Västernorrlands län) 18 000, III. (Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län) 6 900, IV. (Stockholms stad och län, Södermanlands, Östergötlands, Uppsala och Västmanlands län) 2 700, V. (Örebro, Kopparbergs och Värmlands län) 8 300, VI. (Västerbottens och Norrbottens län) 6 600 och VII. (Gotlands län) 250 hästar. Fördelningen har skett med ledning av hästarnas födelseort. Enär handel med nordsvenska hästar mellan olika landsdelar förekommer i mindre utsträckning än med ardennerhästar och varmblodiga hästar, kunna uppgifterna i stort sett anses lämna en tillförlitlig bild av de nordsvenska hästarnas förekomst i landet. Alla dessa hästar stå själfvallet icke till förfogande för uttagning. Erfarenheten har visat, att man får räkna med högst $\frac{1}{4}$. Räknas med denna siffra i södra Sverige skulle för uttagningen därstädes finnas följande antal nordsvenska hästar inom respektive militärområden: I. 490, III. 1 500, IV. 590 och V. 1 790. Dessa tal visa god överensstämmelse med anteckningar om rastillhörighet i arméförvaltningens hästuttagningsregister. Vid jämförelse med siffror för krigsmaktens mobiliseringsbehov av ridbara kallblodiga hästar och än mer om hänsyn tages till hela behovet är uppenbart, att läget icke är gynnsamt. Den övervägande delen av draghästar utgöres f. n. av särskilt utvalda ardennerhästar.

Beträffande hästtillgången i Norrland (II. och VI. milo) finnas inga svårigheter att med lätta kallblodiga hästar (nordsvenska) fylla krigsmaktens första mobiliseringsbehov av ridhästar. Tillgången på för krigsbruk lämpliga hästar — jämväl draghästar — är emellertid liten. Erfarenheten från hästuttagningen hava givit vid handen, att, när krigsmaktens mobiliserings-

behov är fyllt, stå praktiskt taget inga lämpliga hästar till förfogande för hästersättningen under krig. Detta förhållande beror på den jämfört med södra Sverige ringa totala hästillgången i landsdelen. Norrland är landets största underskottsområde i fråga om hästar. Av brukshästarna äro mera än 50 % ardennerhästar, till största delen införda från södra Sverige och ofta olämpliga för krigsbruk. Som en erfarenhet från besiktningarna för hästuttagningen har också meddelats, att hovvården är försummad, särskilt i Norrlands inland, och att denna omständighet också bidragit till att hästarna därstädes i stor utsträckning icke kunna tagas i anspråk.

Åtgärder för främjande av den varmblodiga ridhästaveln och aveln av nordsvenska hästar.

Allmänna synpunkter.

När utredningen har gått att överväga möjligheterna att genom särskilda åtgärder befrämja de avelsgrenar, som för krigsmakten äro av särskilt intresse, ha möjligheterna undersökts av en sådan utveckling inom landets hästavel, att krigsmaktens samt näringslivets och de enskildas intressen skulle kunna bringas till en bättre överensstämmelse. Den stora ansvällningen av krigsmaktens hästbehov vid mobilisering gör en sådan utveckling synnerligen önskvärd. Beträffande lantbrukets förhållanden, som i första hand äro av betydelse, synes det av yttranden från lantbruksförbundet och flera hushållningssällskap, vara troligt, att lättare och medeltunga hästar med traktor-driftens utökande skola komma till en större användning. En tydlig stegring av intresset hos allmänheten för ridning har kunnat iakttagas under de sista åren. Av de åtgärder, som utredningsmännen i det följande föreslå, äro därför en del att betrakta såsom mera tillfälliga, ägnade att skapa en grund för en första utökning av den varmblodiga ridhästaveln och den nordsvenska hästaveln, medan andra taga sikte på en mera avlägsen framtid, när avelsgrenarna genom ett ökat intresse hos näringslivet och de enskilda beräknas kunna vidmakthållas med minskat ekonomiskt stöd av allmänna medel.

Innan detaljerade förslag till stödåtgärder framföras för den varmblodiga ridhästaveln och den nordsvenska hästaveln, till vilka krigsmaktens intressen främst anknyta sig, vilja utredningsmännen diskussionsvis framföra några allmänna önskemål rörande övriga avelsgrenar.

I fråga om *ardennerrasen* är ur krigsmaktens synpunkt ett önskemål, att aveln i den utsträckning, som med hänsyn till näringslivet är möjligt, inriktas mot den lättare, hårda rörliga typen, som visat sig vara användbar såsom krigshäst.

Beträffande den *oldenburgska korsningsaveln* — om densamma med hänsyn till näringslivet alljämt skall bedrivas i landet — är synnerligen önskvärt att åtgärder vidtagas för att de oldenburgska hingstarna skola tillföras lämpligare kallblodiga ston än vad f. n. är fallet. De böra icke heller få användas till varmblodiga ston, som äro att räkna till den egentliga remontaveln.

Till utredningen ha framförts förslag, att den *varmblodiga travaraveln* borde kunna påverkas på så sätt, att särskilda lopp vid travtävlingar anord-

nades för sådana hästar, som hava vanlig halvblodshingst till fader och travarsto till moder. Lantbruksstyrelsen har emellertid i yttrande till utredningen för sin del avstyrkt en sådan anordning. Erfarenheten har nämligen visat, anför lantbruksstyrelsen, att dylika tävlingspropositioner, som upptaga hästens härstamning som en förutsättning för hans deltagande, helst böra undvikas. Härstamningens riktighet kan vara svår att kontrollera, varigenom tvivel lätt uppstår, särskilt beträffande en framgångsrik hästs rätta härstamning. En parning av travarston med halvblodshingstar i avsikt att frambringa en produkt med för ridbruk bättre lämpad exteriör skulle till följd av att säkerligen endast enklare travarston komme att föras till dylika hingstar, icke leda till önskat resultat. I detta sammanhang får framhållas, att lantbruksstyrelsen beträffande möjligheten att anordna lopp för vanliga halvblodshästar håller före, att travlopp för varmblodiga hästar framdeles liksom nu bör förbehållas hästar av travarras.

Utredningen finner för sin del vara bäst, att den varmblodiga travaraveln får ostört utveckla sig inom sin ras. I all den mån så är möjligt, bör emellertid inflytande på avelsgrenen utövas genom de statliga hästpremieringarna. Avelns karaktär av sportavel med huvudsaklig inriktning på prestationer å tävlingsbanorna bör endast i den utsträckning, som är ofrånkomlig, få utöva inflytande på avelsriktningen. De tävlings- och avelspriser, för vilka lämnas statligt bidrag, böra förbehållas premierade hästar eller hästar, fallna efter premierade föräldrar.

Åtgärder för främjande av den varmblodiga ridhästaveln.

Remontpriset. Vid övervägande av vad som bör göras för att vid mobilisering avhjälpa bristen på varmblodiga, för ridbruk lämpade hästar har utredningen icke kunnat undgå att fästa stor vikt vid att det i praktiskt taget samtliga de yttranden, som erhållits från myndigheter och hushållningssällskap m. fl. framhållits, att det nuvarande remontpriset är för lågt och att en höjning av detsamma är det mest effektiva sättet att öka tillgången av ridhästar, lämpade för krigsbruk. Utredningen vill i detta avseende erinra, att medelinköpspriset för remonter för budgetåret 1936/38 beräknades till 1 100 kronor och för budgetåren 1938/41 till 1 200 kronor. För budgetåren 1941/44 har medelinköpspriset måst höjas i samband med anvisande av anslag å tilläggsstat till respektive 1 650, 1 900 och 1 900 kronor. Motsvarande priser för inköp av stamhästar för dragbruk utgjorde 700 kronor för budgetåren 1936/38 och 900 kronor för budgetåret 1939/40. Under budgetåren 1940/42 ägde ingen anskaffning av stamhästar för dragbruk rum. För budgetåret 1942/43 beräknades medelinköpspriset för sådana hästar i samband med anvisande av tilläggsstatsanslag till 1 600 kronor. För budgetåret 1944/45 beräknades medelinköpspriserna till 1 800 kronor för remonter och 1 500 kronor för stamhästar för dragbruk. I statsverkspropositionen till 1945 års riksdag förordade chefen för försvarsdepartementet, att medelpriserna vid försvarets

hästinköp under budgetåret 1945/46 skulle beräknas till samma belopp som för budgetåret 1944/45, nämligen 1 800 kronor för remonter och 1 500 kronor för stamhästar för dragbruk och ackordshästar.

I två likalydande motioner, nr 228 i första kammaren av herr L. Bondeson och nr 376 i andra kammaren av herr G. Nilsson i Göingegården hemställdes, att riksdagen måtte beräkna medelinköpspriset till 2 000 kronor samt vidtaga härav föranledd höjning av remonteringsanslaget. Motionärerna framhöllo, att uppfödarnas självkostnadspris för en remont vid den tidpunkt, då försäljning till staten kunde ifrågakomma, betydligt överstege 2 000 kronor. Härtill komme, att uppfödaren ofta löpte risken att samtidigt med försäljningen få en eller annan remont kasserad, varigenom den lilla vinst, som uppfödaren till äventyrs kunnat betinga sig genom försäljning av en remont till armén, i många fall ginge förlorad.

Riksdagen godtog emellertid ovannämnda av departementschefen förordade medelinköpspris men framhöll, att detta icke innebure ett ställningstagande från riksdagens sida till frågan om vilket pris som vid inköp av remonter skulle slutligt erläggas, utan borde denna fråga bedömas med ledning av det utredningsmaterial beträffande uppfödningsekostnaderna, som föreläge vid den tidpunkt — våren 1946 — då inköpen skulle ske.

I skrivelse den 23 januari 1945 framhöll arméförvaltningens intendenturavdelning, att för budgetåret 1944/45 beräknade medelinköpspris, 1 800 kronor för remonter och 1 500 kronor för stamhästar för dragbruk och ackordshästar, visa sig för lågt beräknade, varför det vore nödvändigt att anvisa medel å tilläggstat. Med stöd av en inom lantbruksstyrelsen upprättad promemoria rörande uppfödningsekostnad för remont hade intendenturavdelningen föreslagit ett medelinköpspris av 2 100 kronor för remonter. I fråga om stamhästar för dragbruk och ackordshästar vore också en höjning av medelpriset erforderlig, och borde detta bestämmas till 1 800 kronor, men intendenturavdelningen ville likväl, ehuru med viss tvekan, föreslå ett till endast 1 700 kronor förhöjt medelinköpspris. I propositionen nr 163 (bil. 2) till 1945 års riksdag, anförde emellertid chefen för försvarsdepartementet, att föreliggande uppgifter rörande priserna på hästmarknaden syntes utvisa, att en viss höjning av de vid anmälan av 1944 års statsverksproposition beräknade genomsnittspriserna kunde vara motiverad. För egen del ansåge han sig dock kunna utgå från att anskaffningen skulle kunna genomföras inom ramen för ett genomsnittspris av 1 900 kronor för remonter och 1 600 kronor för stamhästar för dragbruk och ackordshästar, d. v. s. med tillämpning av samma genomsnittspris som det, varmed räknats för nästföregående budgetår. Riksdagens beslut fattades i enlighet med vad departementschefen sålunda förordat (skr. nr 157).

Utredningen har funnit, att en höjning av remontpriset framstår som en av de närmast till hands liggande åtgärderna för höjandet av intresset för varmblodig ridhästavel. Remontuppfödningen har nämligen, såsom ovan framhållits, av olika skäl blivit allt mindre och mindre lönande. Den fara för landets bestånd av varmblodiga ridhästar, som ligger däri, att remont-

uppfödningen på detta sätt tränges undan, är uppenbar och har för övrigt omvittnats i flera yttranden till utredningen. En höjning av remontpriset är enligt utredningens mening ofrånkomlig, därest man ej blott vill försäkra sig om för fredsbruk erforderligt hästmateriel utan även sörja för att det inom landet finnes det vida större antal ridhästar, som skulle krävas vid eventuellt krigsfall. I fråga om prisets storlek är det givetvis icke möjligt — allraminst under nuvarande förhållanden — att angiva något exakt belopp, som skulle kunna beräknas gälla för någon tid framåt. I detta avseende torde avvägning liksom för närvarande böra ske med ledning av förhållandena vid den tidpunkt, då inköpen skola ske. Utredningen anser sig emellertid böra utgå ifrån att priset på en godkänd remont bör med omkring 300 kronor överstiga priset i allmänna marknaden på en kallblodig, fullgod brukshäst. Därjämte bör, såsom utredningen i det följande föreslår, uppfödaren (den i vilkens ägo remonten blivit född) av totalisatormedel erhålla en särskild premie av 200 kronor för varje inköpt remont.

Ökade avsättningsmöjligheter. I detta sammanhang bör även uppmärksammas ett annat önskemål, som för uppfödarna är av avgörande betydelse, nämligen en ökning av möjligheterna att försälja av remonteringsnämnden godkända, men ej inköpta remonter. Nämnda önskemål har även framhållits av 1937 års sakkunniga för utredning angående verksamheten vid statsstuteriet å Flyinge. På grund av bl. a. motorismens genombrott och de beskrningar av arméns hästbestånd under fredstid, vilka tid efter annan ägt rum, hava nämligen dessa möjligheter mer och mer försämrats. De bristande avsättningsmöjligheterna hava i yttranden från olika håll angivits som en väsentlig anledning till att intresset för varmbloodsuppfödningen minskat.

I syfte att få till stånd en ökning av avsättningsmöjligheterna hava förslag i skilda riktningar framkommit i de avgivna yttrandena. Bland annat har föreslagits en ökning av den årliga kassationsprocenten för arméns stamhästar. Sålunda har chefen för armén i ett till utredningen avgivet yttrande framhållit, att den nuvarande kassationsprocenten (10 %) borde främst på grund av den ökade förslitning av hästmaterialet, som den ettåriga värnplikten medfört, höjas till omkring 11 procent. Men även hänsynen till främjandet av den varmblodiga hästaveln talade enligt hans mening för en dylik höjning. Minskningen av ridhästbeståndet vid armén syntes nämligen kunna komma att återverka på uppfödningen av varmblodiga hästar inom landet. Det vore därför nödvändigt att vidtaga sådana åtgärder, som förhindrade, att fredsorganisationens minskade behov komme att medföra en minskning av varmbloodsaveln. Chefen för armén ansåg, att detta främst kunde åstadkommas genom att höja den årliga kassationsprocenten och därmed även den årliga remonteringen. Såsom framgår av statsverkspropositionen till 1946 års riksdag (IV Ht. p. 46), har även arméförvaltningen föreslagit, att den årliga remonteringen av stamhästar för ridbruk måtte — i syfte att säkerställa tillgången på för ridbruk lämpliga hästar inom landet — höjas från 10 till 11 %. Föredragande departementschefen ansåg sig emellertid i avvaktan på

resultatet av den pågående utredningen rörande särskilda åtgärder för främjande av ridhästaveln böra för budgetåret 1946/47 räkna med en remontering efter oförändrade grunder.

I detta sammanhang vill utredningen framhålla, att statens veterinärmedicinska anstalt i samråd med statens bakteriologiska laboratorium den 19 september 1945 avlätit skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan att bland vid armén till slakt kasserade hästar få utvälja ett antal för serumframställning lämpliga hästar. Under hand hade emellertid laboratoriet erfarit, att bland ifrågavarande hästar endast ett fåtal kunde anses lämpliga för detta ändamål. I skrivelse till utredningen har laboratoriet sedermera framhållit önskvärdheten av att kassationsprocenten höjdes därhän, att ett tillräckligt antal för serumframställning lämpliga hästar kunde ställas till laboratoriets förfogande. Enligt de angivna fordringarna skola serumhästarna vara av varmblodig ras och ej alltför gamla. Med en förhöjd kassationsprocent kunde räknas med att en mycket stor del av merantalet kasserade hästar skulle kunna användas för nu nämnda ändamål. Nämnda laboratorium har under åren 1944 och 1945 av enskilda inköpt sammanlagt omkring 150 serumhästar till ett pris av 1 400 à 1 500 kronor per häst. Jämväl den veterinärmedicinska anstalten har i skrivelse till utredningen uttalat sig för en höjning av kassationsprocenten för möjliggörande av ett rikligare urval av arméhästar för inköp av lämpliga serumhästar. För dessa medicinska ändamål beräknas årligen åtgå sammanlagt omkring 150 varmblodiga hästar.

Utredningen har vid sitt övervägande av föreliggande spörsmål kommit till den uppfattningen, att en ökning från 10 till 11 % av den årliga remonteringen av stamhästar för ridbruk bör komma till stånd. Den ökade kostnaden för inköp av ytterligare omkring 50 remonter årligen utgör siffermässigt omkring 100 000 kronor, vilken kostnadssumma dock beräknas komma att reduceras med ca 50 % dels genom besparing i fråga om medelsbehovet för inköp av ackordshästar dels ock genom högre ersättning för serumhästar av förbättrad kvalitet. Bortsett från depåkostnaderna för det ökade remontantalet blir nettoökningen sålunda endast omkring 50 000 kronor, och synes denna kostnadsökning till fullo uppvägas av de fördelar i skilda hänseenden, som en ökad remontering skulle medföra. Härigenom skulle nämligen en kvalitativ förbättring av stamhästbeståndet vinnas, vilket måste tillmätas särskild betydelse med hänsyn till den av chefen för armén påtalade, ökade förslitningen av hästmaterialet. Vidare skulle det vara till gagn för varmbloodsuppfödningen, om det årligen inköptes ett större antal remonter än för närvarande. Storleken av dessa inköp torde för beredande av önskvärd trygghet åt uppfödarna böra hållas konstant oberoende av stamhästbeståndets storlek och aldrig understiga 500 remonter årligen. Såsom i det följande närmare angives, förefinnes nämligen möjlighet att överföra för dragbruk lämpliga stamhästar till kategorierna stamhästar för dragbruk och ackordshästar. För avel lämpliga ston utlämnas till uppfödare på samma villkor som för närvarande. I den mån ytterligare hästar stå till förfogande, kunna dessa överföras till kategorien reservstamhästar med utackorderingsvillkor som för

varmblodiga ackordshästar. Möjligheter förefinnas alltså, att skillnaden mellan antalet inköpta remonter och antalet ur tjänstebruk tagna stamhästar kan på ett rationellt sätt utnyttjas till förmån för krigsreserven av ridhästar. Nödvändigheten av att på detta sätt ständigt hålla intresset för varmblodsavels uppe framgår med tydlighet av det förhållandet, att de för uppfödning av en för ridbruk färdig remont åtgår en tid av icke mindre än 5 år. Den vid ett krigsfall erforderliga maskinella mobiliseringsutrustningen kan frambringas på en förhållandevis kort tid, medan armén för sitt behov av ridhästar är uteslutande hänvisad till det hästmateriel, som vid krigsutbrott finnes inom landet.

Varmblodiga ackordshästar. I fråga om den ovan omnämnda möjligheten att överföra för dragbruk lämpliga stamhästar till ackordshästbeståndet vill utredningen erinra, att statsmakterna redan tidigare vidtagit åtgärder i syfte att få ett inslag av varmblodiga hästar bland kategorien ackordshästar och att det redan nu finnes ett mindre antal, omkring 200, sådana ackordshästar. Att det ansetts önskvärt att öka detta antal framgår bl. a. av de utav arméförvaltningen den 22 mars 1939 utfärdade bestämmelserna rörande inköp av ackordshästar. Enligt dessa bestämmelser skulle i första hand och i största möjliga utsträckning sådana hästar inköpas, vilka förutom att de vore lämpliga som draghästar även efter kortvarig dressyr vore användbara för ridbruk. Härtill kunde ifrågakomma antingen hästar av varmblodigt slag eller också nordsvenska eller liknande hästar. Varmblodig häst skulle, där så lämpligen kunde ske lämnas företräde.

Med hänsyn till svårigheten att utackordera varmblodiga hästar hemställde Kungl. Maj:t i 1941 års statsverksproposition (IV Ht. punkten 41), om ett särskilt medelsbelopp av 30 000 kronor för beredande av särskild ersättning åt fodervärd, som mottog varmblodig häst som ackordshäst. Denna ersättning ansågs dock icke lämpligen böra fastställas till ett fixt belopp per häst utan endast maximeras, förslagsvis till 100 kronor per häst och år. Detta förslag bifölls av riksdagen.

Enligt vad arméförvaltningen i yttrande till utredningen framhållit, har emellertid någon utackordering av varmblodiga hästar i allmänhet icke kunnat äga rum, enär dessa hästar behövts för de organiserade förbanden. Det ringa antal hästar, som för kortare tidsperioder behövt utackorderas, hade utan svårighet kunnat placeras hos fodervärdar. På grund härav hade behov av ersättning, varom här är fråga, icke förelegat vid truppförbanden. Anslaget hade på grund härav använts för samma ändamål som övriga till förfogande stående medel för hästhållningen.

Därest ovan angivna direktiv för inköp av ackordshästar helt kunnat efterföljas och utackorderingsmöjligheter därjämte förelegat i erforderlig utsträckning, hade armén vid mobilisering kunnat fylla hela sitt behov av ridhästar inom kategorien ackordshästar, vilkas antal f. n. utgör 11 000. En dylik utveckling har dock icke varit möjlig. Erfarenheterna ha nämligen visat, att det pris, som bjudits uppfödare för en (4 till 8-årig, väl inkörd)

varmblodig ackordshäst med 300 kronor understiger medelpriset på en 3-års remont. Härtill kommer, att det visat sig vara svårare att anskaffa fodervärdar åt varmblodiga ackordshästar än åt kallblodiga.

Enligt utredningens mening är det framför allt med hänsyn till önskvärdheten av att få till stånd en krigsreserv av ridhästar angeläget, att ovan angivna försök att öka antalet varmblodiga hästar bland ackordshästar fullföljas. Framhållas må i detta sammanhang, att chefen för armén uttalat, att tillgång på för ridbruk lämpade ackordshästar vore även önskvärt med hänsyn till fredsutbildningsbehovet under repetitionsövningar vid kavalleriets truppförband. Utredningen anser sig därför böra föreslå, att åtgärder vidtagas i syfte att möjliggöra inköp i större utsträckning än nu av varmblodiga ackordshästar.

Av vad sålunda anförts framgår, att det härvid närmast gäller att tillse, dels att inköpspriset på de varmblodiga ackordshästarna regleras så att uppfödarna erhålla en skälig gottgörelse, dels ock att gynnsamma betingelser tillskapas för utackordering av dylika hästar.

I fråga om det pris, som bör betalas för här avsedda ackordshästar, vill utredningen framhålla, att dessa hästar måste vara väl inkörda och minst ett år äldre än remonter som inköpas. Med hänsyn härtill och i betraktande av merkostnaderna för uppfödning och inkörning av hästarna synes priset icke rimligen böra sättas lägre än vad som betalas för inköpta remonter eller sålunda ett belopp, som med omkring 300 kronor överstiger vad en kallblodig, fullgod brukshäst betingar. I likhet med uppfödare av remont bör även uppfödare av varmblodig ackordshäst av totalisatormedel erhålla en premie av 200 kronor.

Vad härefter angår frågan om möjligheten att skaffa fodervärdar åt varmblodiga ackordshästar har det visat sig, att meningarna härom äro delade. Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen har för sin del uttalat, att erfarenheterna av den varmblodiga hästen som ackordshäst peka tydligt i den riktningen, att en väl inkörd, varmblodig häst föredrages som körhäst, framförallt då det gäller lättare transporter. Även svenska ridsportens centralförbund har framhållit, att det finnes många rid- och hästintresserade såväl i stad som på landet, vilka ej hade råd att vare sig köpa eller helt underhålla en god häst, men gärna skulle taga en dylik varmblodig ackordshäst, om lämplig årlig ersättning härför erhöles. Arméförvaltningens intendenturavdelning har framhållit, att utackorderingsmöjligheterna för varmblodiga hästar i regel sammanhänge med förefintligheten av ridintresse hos allmänheten på vederbörande orter. Finnes sådant och därjämte tillgång till ridhus (stallutrymmen) och ridundervisning vore möjligheterna till utackordering mera gynnsamma. Som kör-(drag)hästar vore de varmblodiga ackordshästarna i regel icke eftersökta.

För att det skall bli möjligt att utackordera dessa hästar, måste emellertid enligt utredningens mening en förhållandevis hög ersättning lämnas fodervärdarna. Åtminstone torde så böra ske intill dess närmare erfarenheter föreligga angående möjligheten att utnyttja dessa hästar för praktiskt

dragbruk. Det är nämligen icke uteslutet, att deras användbarhet härför kan komma att visa sig vara större än vad som i allmänhet ansetts vara fallet.

I fråga om ersättningens storlek har avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen för sin del föreslagit ett belopp av 75 öre per dag. En sådan ersättning finner utredningen vara skälig och förordar därför, att den medges utgå tills vidare.

Det är emellertid förenat med svårigheter att på förhand bedöma, huru stort antal varmblodiga ackordshästar, som på ovan angivna villkor kunna utackorderas. Anskaffningen bör därför ske successivt och i den mån utackorderingsmöjligheter visat sig föreligga.

Enligt utredningens mening bör försiktigheten bjuda, att man under de närmaste åren endast räknar med att ackordshästbeståndet på sätt ovan angivits årligen tillföres omkring 100 varmblodiga hästar, därav 25 genom en av kassationsprocentens höjning möjliggjord överföring av härför lämpade stamhästar och 75 genom direktinköp. Den årliga merkostnaden för en sådan rekrytering av ackordshästbeståndet genom direktinköp av varmblodiga hästar — förutom kostnaderna för uppfödarpremierna, till vilka utredningen återkommer i det följande — utgör omkring 22 500 kronor (skillnaden mellan 1 600 och 1 900 kronor för 75 hästar). Härtill komma kostnaderna för utackorderingen, vilka hava beräknats till 250 kronor per häst och år och en inkomstminskning av 20 kronor årligen i lega för varje häst. För första året skulle dessa utackorderingskostnader alltså uppgå till $(270 \times 100 =)$ 27 000 kronor och vid fortsatt tillförsel av varmblodiga hästar till ackordshästbeståndet ökas i proportion härtill.

Nu angivna merkostnader borde egentligen bestridas från de under fjärde huvudtitelns remonteringsanslag beräknade posterna för ackordshästar, eftersom anordningen med varmblodiga ackordshästar, såsom ovan framhållits, befunnits vara motiverad av militära skäl. I betraktande av den utomordentliga betydelse ett varmblodigt ackordshästbestånd skulle få för ridhästaveln — främst i form av ökade avsättningsmöjligheter för avelsprodukterna — har utredningen ansett sig böra taga under överbägande, huruvida icke ifrågavarande merkostnader borde utgå av totalisatormedel. Såvitt utredningen kan finna, skulle en dylik anordning icke strida mot vad riksdagen vid olika tillfällen uttalat i fråga om användningen av dessa medel. I detta avseende får utredningen hänvisa till bilagda promemoria (Bil. A.) angående totalisatormedlen.

I budgettekniskt hänseende torde emellertid samtliga kostnader för arméns ackordshästar alltså böra anvisas att utgå av förenämnda anslag under fjärde huvudtiteln och totalisatormedlen i den omfattning ovan förordats tagas i anspråk för ändamålet med tillämpning av samma förfaringsätt, som kommit till användning för att med totalisatormedel bestrida kostnaderna för lantbruksstyrelsens stuteribyrå. Enligt riksdagens beslut skall nämligen så stor del av anslagen till lantbruksstyrelsens avlöningar och omkostnader, som beräknas belöpa å stuteribyrån, utgå av totalisatormedel. I enlighet härmed bör sålunda i samband med beviljandet av remonterings-

anslagets delposter till ackordshästar föreskrivas, att viss del av kostnaderna för dessa hästar skall utgå av totalisatormedel. I fråga om storleken av denna del må erinras, att merkostnaderna för inköp av varmblodiga ackordshästar beräknats till omkring 22 500 kronor årligen. Därest ackordshästbeståndet årligen tillföres 100 varmblodiga hästar (25 genom överföring av stamhästar och 75 genom direktinköp) skulle merkostnaderna för utackorderingen efter 5 år utgöra ($5 \times 100 \times 270 =$) 135 000 kronor per år. Sammanlagt skulle alltså av remonteringsanslaget (22 500 + 27 000) 49 500 kronor utgå av totalisatormedel under det första året och efter 5 år (22 500 + 135 000) 157 500 kronor.

I detta sammanhang anser sig utredningen böra framhålla, att det kan förutsättas, att omkring vissa garnisonsorter varmblodiga hästar icke finnas att köpa. I sådana fall bör skyldighet föreligga för truppförbanden att göra anmälan härom till arméförvaltningen för erhållande av hänvisning till område, där tillgång finnes.

Premier till uppfödare av remonter och varmblodiga ackordshästar. Såsom redan omnämnts i samband med frågan om priserna på remonter och varmblodiga ackordshästar anser utredningen särskilda premier för uppfödarna vara erforderliga för uppehållandet av intresset för varmblodsuppfödningen. En lämplig form härför synes vara att av totalisatormedel till varje uppfödare (den i vilkens ägo hästen blivit född) av remont eller varmblodig ackordshäst utdela en premie av 200 kronor, oberoende av inköpspriset. Enahanda premie bör jämväl utgå för av remonteringsnämnden uttaget avelssto.

De årliga kostnaderna för dessa uppfödarpremier torde böra beräknas till omkring 152 200 kronor och anvisas att utgå från det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till hästavelns befrämjande.

Särskilda avelsstoppremier. Såsom framgår av 1946 års statsverksproposition (IX ht. s. 106 ff.) har avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen bl. a. hemställt, att ett belopp av 10 000 kronor årligen måtte av totalisatormedel ställas till lantbruksstyrelsens förfogande att utdelas i 20 lika stora premier för sådana avelsston i enskild ägo, som sammanlagt lämnat det största antalet remonter och för remonteringen lämpliga avelsdjur. Med hänsyn till betydelsen av att den varmblodiga hästaveln erhöle effektivt stöd förordade departementschefen avelsföreningens ifrågavarande förslag, vilket jämväl bifallits av riksdagen. Enligt utredningens mening bör denna premieform utvidgas till 60 dylika premier årligen. Premierna böra utdelas av lantbruksstyrelsen efter förslag av remonteringsnämnden. För ändamålet erforderligt belopp, 30 000 kronor, torde liksom kostnaderna för avelsstoppremierna böra upptagas under anslaget till hästavelns befrämjande.

Premier för inridning. Det är ur försvarssynpunkt av stor betydelse, att de hästar, som vid mobilisering tagas i anspråk för ridbruk, äro inridna. Vid

eventuell ytterligare nedskärning av antalet stamhästar vid armén är detta givetvis av ännu större vikt. I syfte att genom enskilda personers försorg få till stånd inridning av hästar, vill utredningen därför förorda, att varje ägare av 4—16-årig varmblodig, nöjaktigt inriden häst, som kan tagas i anspråk för uttagning till krigsmakten, erhåller en årlig premie av 250 kronor. Bidraget bör utgå ur totalisatormedel och utbetalas av arméförvaltningen, sedan hästen besiktigats genom den militära myndighets försorg, som arméförvaltningen bestämmer. Härigenom skulle i viss mån möjligheterna till hållandet av ridhäst ökas hos enskilda personer som f. n. icke anse sig hava råd härtill. Det kan beräknas att antalet sådana hästar under de närmaste 5 åren kommer att uppgå till sammanlagt ca 400, varför totalkostnaderna per år kunna beräknas till 100 000 kronor, vilket belopp bör upptagas under anslaget till hästavelns befrämjande.

I detta sammanhang må framhållas, att regementschef vid utackordering av stamhäst äger befogenhet att till fodervärd lämna särskild ersättning intill ett belopp, som motsvarar den inbesparade rationskostnaden.

Ökade premier till uppfödare av statshingstar. För rekrytering av hingstbeståndet inköper staten årligen 15 à 20 hingstföl. Priset har genomsnittligt utgjort 1 200 kronor per föl och har därjämte lämnats förbindelse om ett tilläggspris av 1 200 kronor, som utbetalas, därest fölet vid 4 års ålder kan insättas som beskällare vid någon av statens hingstdepåer. Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen har i sitt yttrande till utredningen framhållit, att dessa inköp hava en starkt stimulerande inverkan och leda till att uppfödarna inför utsikten att få sälja sina djur till hingstdepåerna beflita sig om att söka uppnå högsta kvalitet på avelsprodukterna. Även om endast en mindre del av sålunda inköpta hingstföl komma upp i beskällarklass, har avelsföreningen ansett, att denna uppköpsverksamhet på anförda skäl bör utvidgas. Ett 30-tal föl borde inköpas varje år och inköpspriset höjas från 1 200 till 1 500 kronor. Vidare skulle två tilläggspris utgå, nämligen ett å 2 500 kronor och ett å 3 000 kronor, att utbetalas då fölen såsom godkända hingstar uppnått 4 resp. 10 års ålder.

Utredningen finner i likhet med avelsföreningen, att dessa inköp av hingstföl äro ägnade att befrämja hästaveln och anser sig därför böra i huvudsak biträda förslaget. Som skäl för inköp av ett större antal hingstföl bör även framhållas, att det enligt vad S. R. C. anført är angeläget, att det inom landet uppfödas sådana tävlingshästar, som kunna göra sig gällande i internationell konkurrens. Bland här avsedda hingstar, vilka icke uttagas såsom beskällare och som i härstamningshänseende, i regel även exteriört, representera eliten av våra halvblodshästar, bör möjlighet förefinnas att utvälja framstående tävlingshästar.

Det nuvarande inköpspriset på hingstfölen synes dock böra åtminstone tills vidare bibehållas, varigenom kostnadsökningen för det ökade antalet inköpta hingstar skulle komma att begränsas till 12 000 à 18 000 kronor årligen. Vidare synes vartdera av de föreslagna tilläggspriserna böra utgå med

2 500 kronor. Det första bör såsom hittills utbetalas, då hingsten uppnått 4 års ålder, under det att det andra lämpligen synes böra utbetalas endast om hingsten vid minst 10 års ålder visat sig särskilt framstående såsom remont- och avelsdjursproduktör.

Dessa tilläggspriser till 4-åriga hingstar torde liksom nu kunna beräknas utgå till i medeltal 8 hingstar årligen och sålunda leda till en årskostnad av omkring 20 000 kronor. I överensstämmelse med vad som föreslagits i 1946 års statsverksproposition (XI ht. s. 107), vilket förslag vunnit riksdagens bifall, torde tilläggsprisen för de hingstar, som uppnått minst 10 års ålder, böra beräknas till omkring 10 000 kronor årligen. Kostnaderna för tilläggsprisen skulle alltså uppgå till sammanlagt omkring 30 000 kronor årligen.

Ovannämnda, av utredningens förslag i fråga om inköpen för statens hingstbestånd föranledda kostnader, torde böra bestridas från den å omkostnadsstaten för statens hingsdepåer och stuteri uppförda anslagsposten till häst- och fölinköp och sålunda utgå av totalisatorsmedel.

I detta sammanhang må slutligen framhållas, att utredningen räknar med att underhållet för det ökade antalet hingstföl icke skall behöva medföra några väsentliga merkostnader. I den mån så skulle bliva förhållandet, böra dessa merkostnader bestridas genom en höjning av depåernas omkostnadsanslag. Med hänsyn till att möjligheterna att importera lämpliga avelsdjur från Tyskland icke längre föreligger, synes man kunna räkna med att en successiv minskning av antalet oldenburgska hingstar kommer att äga rum.

När utredningen i det följande kommer att föreslå en ökad statlig nord-svensk hingsthållning har utredningen förutsatt detsamma beträffande därav föranledda kostnader.

Bidrag till enskilda sammanslutningar. Såsom ovan framhållits, finnes inom landet flera enskilda sammanslutningar, vilka äro verksamma för den varmblodiga ridhästavelns befrämjande. Dessa sammanslutningar åtnjuta för närvarande statsbidrag för olika ändamål, berörande de skilda grenarna av deras verksamhet. Utredningen har ansett sig böra närmare undersöka, huruvida icke den varmblodiga ridhästaveln skulle kunna gynnsamt påverkas om dessa sammanslutningar bleve satta i tillfälle att utöka sin verksamhet. Av de yttranden, som avgivits till utredningen framgår emellertid, att förutsättningen härför är en ökning av nu utgående statsbidrag.

Utredningen har i det följande till prövning upptagit frågan om ökat bidrag från statens sida för olika, varmblodig hästavel berörande ändamål. Därvid har det för överskådlighetens skull befunnits lämpligt att till behandling upptaga de olika föreningarnas verksamhet var för sig.

Svenska ridsportens centralförbund. Svenska ridsportens centralförbund har för år 1945 erhållit statsbidrag för nedannämnda ändamål med följande belopp:

Till ryttarpris vid ridsporttävlingar	kronor 10 000
» uppfödarpris	» 10 000
» förvaltningsbidrag	» 5 000
Summa kronor 25 000	

De två förtsnämnda beloppen hava i enlighet med riksdagens beslut av Kungl. Maj:t anvisats av de medel, som över anslaget till avsättning till stuteri-väsandets fond tillföras nämnda fond. Det till förvaltningsbidrag avsedda be-
loppet å 5 000 kronor har genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 december 1945
anvisats i samband med fördelningen av avkastningen av statens hästavels-
fond och det belopp å sammanlagt 100 000 kronor, som under anslaget till
hästavelns befrämjande ställts till Kungl. Maj:ts förfogande till understöd åt
hästavelsföreningar m. m.

Centralförbundet har i sitt yttrande till utredningen föreslagit en höjning
av statsbidraget till *ryttarpris* vid ridsporttävlingar till minst 100 000 kronor.
Som motivering härför har anförts, att goda penningpris vid hästtävlingar
vore det verksammaste medlet att stimulera intresset för köp av goda hästar.
Tävlingsryttare, beridna på svenskfödda hästar, finge i huvudsak tävla om
pris, som åstadkommas av deras egna anmälnings- och startavgifter. Sålunda
hade under år 1944 — då icke mindre än 370 ryttare startat på 550 svenska
hästar med sammanlagt 2 864 starter — vid dylika tävlingar utbetalats en
prissumma av 64 375 kronor, varav statens bidrag endast utgjorde 6 600 kro-
nor.

Utredningen förbiser ingalunda den betydelse hästtävlingar kunna ha för
frambringandet av ett gott hästmateriel. De ekonomiska uppoffringar del-
tagarna i ridsporttävlingarna måste underkasta sig — icke minst för resorna
till och från tävlingsplatsen samt vistelsen därstädes — äro påtagliga. En
höjning av statens bidrag i vad det gäller ridsporttävlingar med svenskfödda
hästar synes vara väl motiverad ur de synpunkter utredningen har att före-
träda. I betraktande av de anslagskrav i skilda hänseenden, som framställas,
då det gäller hästavelns främjande, är dock utredningen icke beredd att för-
orda det av centralförbundet föreslagna bidragsbeloppet utan föreslår ett till
45 000 kronor förhöjt årligt statsbidrag. Härvid förutsättes, att hela höj-
ningen skall avse ridsporttävlingar med svenskfödda hästar.

För tillgodoseende av önskemålet att nedbringa kostnaderna för deltagande
i tävlingar, synes det därjämte böra tagas under övervägande att tillerkänna
civila ryttare samma förmåner i fråga om frakt m. m. av tävlingshästar,
som gälla för militära ryttare, nämligen fria järnvägsfrakter för hästarna
icke blott från utan även till tävlingsplatsen samt kostnadsfri uppställning i
militära etablissement.

Uppfödarprisen äro, såsom svenska ridsportens centralförbund framhållit,
avsedda att premiera uppfödare av på ridsportens tävlingsbanor prövade,
framgångsrika hästar. I många fall komme prisen dessutom att verka som en
kompensation åt uppfödaren, när denne vid remontköpet erhållit ett relativt
lågt pris. Det till förbundets förfogande för detta ändamål ställda beloppet av

10 000 kronor, utgör, fördelat på under detta år startande hästar, omkring 20 kronor per häst. Centralförbundet har vidare framhållit, att nu utgående bidragsbelopp vore uppenbart otillräckligt och samtidigt erinrat, att motsvarande belopp inom kapplöpningssporten höjts till 175 kronor per häst. Enligt förbundets mening borde dessa bidrag höjas till 90 000 kronor årligen.

Även enligt utredningens mening äro dessa uppfödarpremier ägnade att på ett verksamt sätt bidra till ridhästavelns befrämjande. Utdelningen av dessa premier kan därjämte vara ett lämpligt sätt att förverkliga det i utredningens direktiv framförda förslaget om »tilläggspremier för de bästa remonterna», enär arméns personal beriden på stamhästar, deltagar i dessa tävlingar. Ett förhöjt bidrag till centralförbundet synes därför böra ifrågakomma, och vill utredningen för sin del föreslå, att anslaget till här avsedda uppfödarpriiser höjes till 45 000 kronor.

Med hänsyn till den betydelse svenska ridsportens centralförbund har för ridhästavelns befrämjande och i betraktande av önskvärdheten av att förbundets allmänna verksamhet i detta syfte kan utökas, anser sig utredningen till sist böra ifrågasätta, huruvida icke förvaltningsbidraget bör höjas till 10 000 kronor.

I enlighet med vad utredningen sålunda förordat skulle svenska ridsportens centralförbund erhålla ett från 25 000 till 100 000 kronor förhöjt statsbidrag. Då det sålunda föreslagna bidraget är uteslutande avsett för ändamål, som äro direkt ägnade att förhöja ridhästaveln, bör hela bidragsbeloppet utgå av totalisatormedel och lämpligen uppföras under anslaget till hästavelns befrämjande.

Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen. Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen har till främjande av föreningens syfte år 1945 i statsbidrag erhållit ett belopp av 5 000 kronor, vilket belopp anvisats i samband med fördelningen av avkastningen av statens hästavelsfond och det belopp å sammanlagt 100 000 kronor, som under anslaget till hästavelns befrämjande ställts till Kungl. Maj:ts förfogande till understöd åt hästavelsföreningar m. m. Därjämte har ett engångsbelopp av 5 000 kronor genom Kungl. Maj:ts beslut den 9 mars 1945 anvisats till åtgärder för uppvisande av hästar vid lantbruksmötet i Lund.

I ett till utredningen avgivet yttrande har avelsföreningen framlagt ett flertal förslag till åtgärder för främjande av den varmblodiga hästaveln, vilka förslag delvis blivit av utredningen behandlade i det föregående.

I detta sammanhang må särskilt framhållas det av föreningen uttalade önskemålet att premier borde i större utsträckning än hittills utdelas till uppfödarna av varmblodshästar. Då en av remonteringsnämndens ordförande verkställd utredning utvisar, att icke mindre än 80 % av antalet inköpta remonter uppfödas av mindre jordbrukare, anser även utredningen, att ökade bidrag till premieutbetalningar kunna vara ett verksamt medel för vinnande av det angivna syftet.

I fråga om de olika slag av premier, som härvid böra ifrågakomma, må

till en början framhållas, att avelsföreningen årligen utdelar 50 kronor för varje av remonteringsnämnden uttaget 3-årigt avelsto, som inför nämnden uppvisas och är väl inkört. Av omkring 150 uttagna ston ha omkring 30 premierats årligen. Med hänsyn till betydelsen av att de varmblodiga fölstona tidigt inköras och därigenom göras användbara inom jordbruket och då dessa premier sannolikt komma att leda till att uppfödarna bygga sin remontavel på stostammar, som äro utrustade med lugnt och fogligt lynne, synes denna premieverksamhet böra utökas. Utredningen förordar, att bidrag av totalisatormedel lämnas avelsföreningen så att premiebeloppen kunna höjas till 200 kronor per inkört sto. Då antalet inkörda avelsston härigenom torde kunna beräknas stiga till omkring det dubbla eller 60 stycken, bör bidraget beräknas till omkring 12 000 kronor.

För beredande av möjlighet för mindre jordbrukare, som innehava värdefulla avelsston, att utan allt för stor ekonomisk uppoffring kunna föra sina ston till lämpligaste hingst, bör föreningen beredas tillfälle att utdela särskilda betäckningspremier å 100 kronor, avsedda att utgöra ersättning för frakter och övriga omkostnader. Denna utdelning bör ske efter samråd med vederbörande premieringsnämnd. Antalet dylika premier bör tills vidare bestämmas till 20, och de årliga kostnaderna således uppgå till 2 000 kronor.

Ett av avelsföreningens önskemål är att årligen till viss central plats sammanföra eliten av avelsston och ridhästremonter samt av remonteringsnämnden godkända, men ej inköpta remonter i och för gemensam värdesättning, premiering och försäljning. Uppfödarna ha emellertid i många fall ej möjlighet att utan alltför stora ekonomiska uppoffringar inställa sig med sina hästar. Särskilt gäller detta de mera avsides boende. Det skulle uppenbarligen vara ägnat att uppmuntra intresset för ridhästaveln, om möjligheter bereddes för alla uppfödare att med sina hästar inställa sig vid dylika uppvisningar i all synnerhet som därvid bättre priser på avelsprodukterna skulle kunna erhållas än vid försäljning å hemorten. För beredande av denna möjlighet för uppfödarna synes avelsföreningen böra erhålla ett bidrag av 6 000 kronor årligen.

I liknande syfte har avelsföreningen för den varmblodiga hästen tidigare anordnat hästutställningar och erfarenheterna ha visat, att dessa utställningar hade en gynnsam inverkan. Dylika utställningar har föreningen av brist på medel icke kunnat anordna under de senaste åren. Utredningen anser för sin del, att möjlighet härtill bör beredas föreningen genom ett för ändamålet lämpat bidrag. Vid dessa utställningar förekomma även köruppvisningar med varmblodshästar, vilket synes vara ägnat att främja utredningens ovan framlagda förslag om ökad användning av varmblodiga hästar som ackordshästar. Lämpliga tillfällen skulle härigenom erbjudas truppförbanden att därvid utvälja för inköp lämpliga ackordshästar.

Utställningarna äro enligt vad utredningen inhämtat avsedda att hållas vart femte år och för ändamålet erforderligt bidrag synes lämpligen böra bestämmas till 6 000 kronor årligen, vilket skulle innebära, att bidraget till varje utställning uppginge till 30 000 kronor.

I betraktande av denna förenings omfattande verksamhet anser sig utredningen slutligen böra tillmötesgå önskemålet om ett bidrag till föreningens upplysningsverksamhet rörande varmbloodsaveln. En dylik upplysningsverksamhet bör kunna bli av särskilt värde för de mindre jordbrukare, som ägna sig åt remontuppfödning. Det har nämligen visat sig, att uppfödningen av unghästar ofta lämnat mycket övrigt att önska beroende på bristande kunskap om de elementära grunderna för en rationell hästuppfödning. Bidraget synes lämpligen kunna bestämmas till 4 000 kronor. I enlighet med vad sålunda anförts, och då bidrag till administrationskostnader alltjämt bör utgå med 5 000 kronor, skulle avelsföreningen för den varmbloodiga hästen erhålla bidrag till ett sammanlagt belopp av 35 000 kronor årligen. Bidraget torde böra utgå från nionde huvudtitelns anslag till hästavelns befrämjande.

De svenska lantliga ryttaföreningarnas centralförbund. De svenska lantliga ryttaföreningarnas centralförbund erhåller årligen statsbidrag med 10 000 kronor från anslaget till hästavelns befrämjande och avkastningen av statens hästavelsfond. Utredningen har haft tillfälle att vid lantbruksmötet i Lund år 1945 taga del av dessa ryttaföreningars verksamhet och även deras program. Såväl de sålunda gjorda iakttagelserna som de uppgifter i övrigt som införskaflats giva tydligt vid handen, att dessa föreningar bidraga i hög grad att bland lantbruksbefolkningens breda lager väcka och vidmakthålla intresset för ridsporten och därmed även för aveln av varmbloodiga ridhästar. Icke minst för genomförandet av förslaget om utökning av antalet varmbloodiga ackordshästar och med hänsyn till möjligheterna för deras utackordering är det av vikt, att intresset för den varmbloodiga hästen stimuleras bland den jordbrukande befolkningen.

Enligt utredningens mening bör centralförbundet erhålla ökat bidrag, varigenom det skulle kunna utvidga verksamheten. Lämpligt synes vara, att bidraget utgår med visst belopp, 1 000 kronor, för varje till förbundet ansluten häradsförening om minst 12 ryttare. För närvarande finnas 17 dylika föreningar, som med nu föreslaget bidrag torde kunna beräknas komma att utgå till ett 30-tal. Härigenom skulle anslagsbehovet vid bifall till utredningens förslag ökas till 30 000 kronor, vilket belopp synes böra anvisas från anslaget till hästavelns befrämjande.

Beredande av fritt stallutrymme åt officerarnas och underofficerarnas hästar. Slutligen vill utredningen framhålla ett från olika håll framfört önskemål, som jämväl blivit särskilt omnämnt i direktiven.

Enligt gällande bestämmelser äger varje officer, som är beriden på två tilldelade stamhästar rätt att i kronans stall uppställa en egen extra häst. Kostnaden härför utgör omkring 900 kronor per år och bestrides av officeren.

I direktiven för utredningen har framförts tanken, att ett visst antal officerare, främst vid kavalleriet och artilleriet, skulle medgivas rätt att vid vederbörande truppförband på kronans bekostnad uppställa en egen fullt fälduglig ridhäst. Även i vissa av de till utredningen avgivna yttrandena har

framförts önskemål om förmånligare villkor för officerarna i detta avseende. Sålunda har chefen för armén föreslagit, att officerare och underofficerare skulle medgivas rätt att på kronans bekostnad och i kronans stall uppställa dem tillhöriga, fältdugliga hästar. Liknande förslag har även framförts av svenska ridsportens centralförbund och avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen.

Ett medgivande i nu antydd riktning skulle utan tvivel vara i hög grad ägnat att öka intresset för ridsporten hos de militära beställningshavarna och även möjliggöra, att reserven av inom landet tillgängliga ridhästar finge ett icke obetydligt tillskott. Utredningen anser sig därför böra förorda, att det skapas bättre möjligheter för officerare och underofficerare att hålla sig med egna hästar. De böra sålunda utan kostnad eller i varje fall till betydligt reducerat pris få uppställa sina hästar för vård och utfodring i kronans stall. Någon utredning angående den omfattning i vilken en dylik förmån kan komma att tagas i anspråk föreligger icke. Det synes närmast böra få ankomma på vederbörande regementschef att i mån av tillgängligt utrymme upplåta stallplatser åt den militära personalen.

Åtgärder till den nordsvenska hästavelns befrämjande.

Av vad som tidigare anförts rörande behov och tillgång på för krigsbruk lämpliga hästar framgick, att tillgången på ridbara hästar av kallblodigt slag i hög grad var beroende av den nordsvenska hästavelns utbredning. Utredningen finner det för den skull vara angeläget med åtgärder till den nordsvenska hästavelns befrämjande.

De förhållanden, som avelsgrenen är beroende av, äro olikartade inom olika landsdelar. I större delen av Svea- och Götaland, där den nordsvenska hästaveln förekommer blott med enstaka hingstar, erfordras andra åtgärder än inom det område, i första hand Norrland, där aveln har större omfattning och bildar sammanhängande avelsområden.

Från flera håll har såsom den främsta anledningen till den nordsvenska rasens ringa utbredning i södra Sverige framhållits att avelsmaterialet, särskilt hingstarna, varit av för låg kvalitet. Där man begagnat sig av goda avelsdjur, har den nordsvenska hästen utvecklats till bättre i de sydsvenska jordbruksdistrikten än i den kargare norrländska miljön. I yttrande till utredningen hava dessa synpunkter bl. a. framförts av föreningen nordsvenska hästen. Ett hushållningssällskap, och detsamma har uttalats av enskilda personer, vill också se en anledning däri, att den nordsvenska hästaveln röner för ringa uppmuntran av vederbörande premieringsnämnder. Från såväl hushållningssällskap som enskilda personer har dessutom meddelats, att en nordsvensk hästavel vore till fördel inom flera områden, där den f. n. icke förekommer, samt att en ökning och förbättring av densamma vore önskvärd inom andra bygder i södra Sverige, där den nu är tillbakaträngd.

Beträffande de nuvarande nordsvenska statshingstarna, har framförts den anmärkningen, att de äro alltför små och obetydliga för att kunna göra sig gällande i konkurrensen med ardenerrasen. Det har också framhållits, att hingstarna ofta uppställts i bygder, där något större hästavelsintresse tidigare icke förefunnits.

I fråga om den enskilda nordsvenska hingsthållningen har det meddelats, att densamma särskilt i södra Sverige har att kämpa med ekonomiska svårigheter. Jämfört med ardennerhingstar tillföras de nordsvenska hingstarna i medeltal ett mindre antal ston. Även om de nordsvenska hingstarna i allmänhet betinga ett lägre inköpspris, betraktas den nordsvenska hingsthållningen såsom mera riskfylld.

I yttrande till utredningen har föreningen nordsvenska hästen därjämte särskilt framhållit, att åtgärder till underlättande av hästuppfödningen i Norrland vore starkt påkallade.

När utredningen gått att överväga åtgärder till den nordsvenska hästavelns befrämjande, har givetvis uppmärksamrats, att svårigheterna för avelsgrenen till en del beaktats av statsmakterna och att särskilda stödåtgärder av begränsad omfattning varit vidtagna.

Beträffande de av näringslivets målsmän uttalade önskemålen om en ökning av den nordsvenska hästaveln i södra Sverige, anser utredningen, att den nordsvenska hästen givetvis bör tala för sig själv och genom sina kvalifikationer visa sitt berättigande i södra Sveriges skogsbygder. Det är emellertid anmärkningsvärt, att landets hästavel i så hög grad, som är fallet, domineras av hästar av slättlandstyp, när den större delen också av Svea- och Götaland är skogbevuxen och har övervägande små brukningsdelar beträffande jordbruksdriften. När det exempelvis visat sig, att nordsvensk hästavel för bygdernas behov med fördel kan bedrivas inom Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs och Kalmar län, förefaller det egendomligt, om så icke skulle kunna vara förhållandet på exempelvis det småländska högländet och dess utlöpare i angränsande landskap eller i de stora skogsområdena i Svealand. I så utpräglade småbrukarlän som Kronobergs och Jönköpings finnas f. n. i det förstnämnda ingen och i det sistnämnda en privatägd, premierad nordsvensk beskällare. En undersökning av utvecklingen under de sista femton åren visar, att den nordsvenska aveln i södra Sverige ökat i sådana bygder, där den sedan gammalt bildat sammanhängande avelsområden men trängts tillbaka eller t. o. m. försvunnit i bygder, där den år 1930 förekom mera sporadiskt med blott enstaka hingstar. Utredningen delar den uttalade uppfattningen, att detta i huvudsak beror på ett alltför svagt avelsmateriel, som lett till produktion av nordsvenska hästar av lägre kvalitet med låga marknadspriser.

I detta sammanhang bör framhållas, att det synes utredningen vara angeläget med en ökad produktion av goda nordsvenska hästar i södra Sverige även med hänsyn till den betydande tillförseln av hästar, som därifrån alltjämt äger rum till Norrland.

Ökad statlig hingsthållning. Utredningen anser, att väg för nordsvensk hästavel behöver banas i södra Sverige och att så bäst i första hand kan ske genom en ökad statlig hingsthållning. Beträffande de nuvarande nordsvenska statshingstarna, som under år 1945 i medeltal tillförts ungefär samma antal ston som statens halvblodshingstar även om de oldenburgska hingstarna medräknas, ansluter utredningen sig till uppfattningen, att de på ett par undantag när varit väl små och obetydliga. Det bör alltså för framtiden bli fråga om inköp av större, kraftigare och mera framstående nordsvenska statshingstar. Självfallet böra de nordsvenska statshingstarna icke uppställas i jordbruksbygder av utpräglad slättlandskaraktär. Hingstarna böra utplaceras inom områden, där befolkningen äger erfarenhet om hästavel och hästuppfödning. I yttrande till utredningen har föreningen nordsvenska hästen meddelat, att tillgången på nordsvenska hingstar av grövre och tyngre typ är tillräcklig för att tillgodose ett begränsat behov för södra Sverige. Antalet nordsvenska statshingstar bör därför ökas successivt i den utsträckning som tillgången å goda hingstar det medgiver. Då krigsmakten genom uttagning tager hästarna i anspråk först vid 5 års ålder, är givetvis angeläget, att aveln med nordsvenska statshingstar bedrives under fredstid, så att fullvuxna hästar finnas att tillgå vid mobilisering. Avelsprodukterna från de inför krigshotet år 1940 inköpta nordsvenska statshingstarna äro först innevarande år, när krigstiden är slut, en tillgång för krigsmakten. Under de gångna krigsåren hava de företagna statsinköpen av nordsvenska hingstar sålunda icke medfört något förbättrat beredskapsläge.

Efter överbägande av på saken inverkan förhållanden får utredningen föreslå, att tillsvidare årligen av staten inköpas 3 nordsvenska hingstar till ett beräknat medelpris av 12 000 kronor intill dess att statens nordsvenska hingsthållning omfattar 30 hingstar.

Anslag för inköp av nordsvenska avelsston. Det är ur allmän avelssynpunkt till fördel, att renavel bedrives i största möjliga utsträckning inom de olika hästraserna. Den osäkerhet, som vidlåder all korsningsavel, går ut över uppfödarna och leder till, att sådan avel så småningom kommer att betraktas med misstro. Ett uttryck härför är, att den nordsvenska hästaveln, vilket tidigare framhållits, behållit sig väl inom sina större sammanhängande avelsområden i södra Sverige, där renavel förekommit, men minskat eller helt undanträngts, där nordsvensk avel bedrivits mera sporadiskt med blott enstaka hingstar utan tillgång på nordsvenska ston.

Om en varaktig nordsvensk hästavel skall kunna komma till stånd inom nya områden är därför nödvändigt, att särskilda åtgärder vidtagas för anskaffandet av nordsvenska avelsston till södra och mellersta Sverige.

Utredningen har sig bekant, att en del hushållningssällskap i södra Sverige hava företagit inköp av stoföl av ardenerras, som sedermera utbjudits vid auktioner inom respektive hushållningssällskaps verksamhetsområden. Under föregående år har Örebro läns hushållningssällskap på samma sätt förmedlat inköp av nordsvenska stoföl, och har denna förmedling slagit väl

ut. Sällskapen hava därvid iklätt sig den ekonomiska risk, som kan uppkomma, om kostnaderna för inköp och transport icke täckas av försäljningspriserna.

Utredningen vill föreslå, att en ökad anskaffning av nordsvenska avelsston till landets södra och mellersta delar organiseras över denna väg. Det bör därvid icke blott vara fråga om stoföl utan också om ungston och yngre avelsston. Då inköpen huvudsakligen måste ske i Norrland och transportvägarna bliva långa, kan beräknas, att hushållningssällskapens ekonomiska risker bliva större än vid inköp i södra Sverige. Hästpriserna i Norrland äro också i allmänhet något högre än söderut. För den skull böra hushållningssällskapen få sina risker eliminerade genom bidrag av totalisatormedel, och får utredningen föreslå att tillsvidare ställes till lantbruksstyrelsens förfo-gande ett årligt anslag av 25 000 kronor att efter ansökan utgå till hushållningssällskap i angivet syfte.

Anslag till enskild hingsthållning. Utredningen omfattar de åsikter, som framförts, att den enskilda nordsvenska hingsthållningen är förenad med betydande svårigheter. I södra Sverige förefinnes inom stora områden f. n. ej möjlighet att hålla goda nordsvenska hingstar, vilket åtminstone tills vidare nödvändiggör statlig hingsthållning. I Norrland har det visat sig, att den hingsthållning, som utövas genom föreningar (hästavelsföreningar, hingstföreningar) leder till ett bättre resultat än när hingstarna ägas av enskilda personer. Det blir vid föreningsbildning ökad stadga i avelsarbetet, som kan bedrivas mera målmedvetet och taga sikte på längre tidsperioder. Utvecklingen inom lantbruket under de sista åren har också visat, att gemensamma angelägenheter bäst handhavas av föreningar.

Det är sålunda önskvärt, att den nordsvenska hingsthållningen gives ett ökat stöd och bör härför i första hand såväl i södra Sverige som i Norrland bildas flera föreningar för nordsvensk hingsthållning. Härigenom synas möjligheter så småningom kunna skapas för att den statliga hingsthållningen i södra Sverige blir obehövlig. I bidrag till nordsvenska hästavelsföreningar för deras allmänna verksamhet har under år 1945 utgått 5 100 kronor och synas bidragen hava lämnats efter särskilda framställningar från föreningar, som haft kännedom om understödsmöjligheterna. Större medelstillgång för detta ändamål är erforderligt och får utredningen föreslå ett årligt anslag t. v. med 50 000 kronor att fördelas av lantbruksstyrelsen efter förslag av hushållningssällskapen. Bidragen böra utgå till föreningar inom hela landet.

Anslag till unghästbeten. Beträffande de svårigheter, som f. n. äro för-enade med uppfödningen av nordsvenska hästar, har utredningen funnit, att uppfödningförhållandena äro det största hindret för en utvidgning av aveln i de nuvarande sammanhängande nordsvenska avelsområdena. Svårigheter-na äro störst i Norrland men också i södra Sverige är den nordsvenska aveln f. n. huvudsakligen förlagd till småbrukarbygder med förhållanden, som äro

mer eller mindre likartade de norrländska. Ekonomibyggnaderna äro anpassade till gårdarnas ringa areal och lämna i vanliga fall icke plats för unghästar. Många avelsstoägare äro beroende av att få sälja fölen omedelbart efter avvänjningen. Belysande härför är, att under de sistförflutna åren, när efterfrågan på unghästar varit minskad, nedslaktning av friska föl har förekommit i Norrland. Bristen på beten och rastgårdar är också stor. Det är relativt lätt att producera föl, helst som de dräktiga avelsstona oftast få göra full tjänst såsom arbetshästar, men att föda upp fölen till färdiga brukshästar är förenat med betydande svårigheter.

Inom utredningen har övervägts möjligheten för anordnandet i Norrland av särskilda anstalter för kollektiv hästuppfödning under hushållningssällskapens överinseende. Efter behovsprövning och för billig avgift skulle vid dessa anstalter få inhysas unghästar intill 3 års ålder. Det visar sig emellertid, att även om anordningarna göras enkla, ställa sig dylika anstalter alltför dyrbara. Två norrländska hushållningssällskap hava också i yttranden till utredningen främst av denna anledning icke ansett sig kunna biträda förslaget. Understödsverksamheten för den nordsvenska hästuppfödningen synes därför böra begränsas till anordnandet och underhållet av gemensamhetsbeten för unghästar. Till Norrlandslänen med undantag för Jämtlands, Kopparbergs, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län utgå f. n. för unghästbeten begränsade bidrag av totalisatormedel. Denna understödsverksamhet synes böra utsträckas till flera län och jämväl i övrigt få ökad omfattning. Vikten härav har i yttranden till utredningen framhållits särskilt av de norrländska hushållningssällskapen.

Med ledning huvudsakligen av hästavelns nuvarande storlek och med beaktande av möjligheterna för enskild beteshållning föreslås därför följande årliga anslag till olika hushållningssällskap till beten för nordsvenska hästar att utgå tillsvidare:

till Norrbottens	län	hushållningssällskap		kr.	8 000
» Västerbottens	»	»		»	25 000
» Västernorrlands	»	»		»	20 000
» Jämtlands	»	»		»	25 000
» Gävleborgs	»	»		»	8 000
» Kopparbergs	»	»		»	8 000
» Värmlands	»	»		»	15 000
» Örebro	»	»		»	2 500
» Älvsborgs	» norra	»		»	6 000
» Göteborgs och Bohus	län	»		»	4 000

Summa kronor 121 500

Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att övervaka och taga ställning till förändrade behov av understöd till betesanläggningar inom de nordsvenska avelsområdena.

Liksom hittills böra dessa gemensamhetsbeten antingen anordnas av hushållningssällskapen eller av sammanslutningar för nordsvensk hästavel un-

der hushållningssällskapens överinseende. Om så befinnes lämpligt bör ifrågavarande anslag jämväl kunna få stå öppet för vinteruppfödning av hästar i anslutning till dylika gemensamhetsbeten. Uppfödningen skulle i sådana fall baseras på unghästarnas utevistelse under stor del av dygnet jämväl vintertid.

Anslag till hingstuppfo**dning.** I detta sammanhang vill utredningen beröra de nuvarande anslagen till befrämjande av den nordsvenska hingstuppfo**dningen.** Svårigheterna med denna hava beaktats av statsmakterna och anslagsgivningen synes hittills hava varit tillräcklig även om densamma med hänsyn till stegrade priser å förnödenheter och de under den senaste tiden förhöjda lönerna till personalen vid uppfödningsanstalterna, kan komma att behöva något ökas. Det kan emellertid ifrågasättas, om icke en rationalisering och besparing skulle kunna ske därigenom, att all statsunderstödd nordsvensk hingstuppfo**dning förlades till Wången.** Härfor tala de gynnsammare naturliga förutsättningar, som finnas vid Wången, och som därstädes lett till ett bättre uppfödningsresultat än vid övriga anstalter. Andra faktorer äro emellertid också av betydelse beträffande hingstuppfo**dningen vid Umeå lantmannaskola och Norenberg.** Med beaktande härav synes en särskild utredning med representanter för berörda hushållningssällskap om en eventuell centralisering av hingstuppfo**dningen till Wången böra göras inom lantbruksstyrelsen.**

Betäkningsbidrag för framstående ston. De stora avstånden särskilt i Norrland medföra icke sällan svårigheter att erhålla de mest framstående avelsstona betäckta med lämpligaste hingst. I första hand är det härvid fråga om elitston, som äro önskvärda såsom hingstmödrar. En hastigare kvalitetsförbättring av rasen skulle kunna ernås, om avelsledningen hade möjlighet att erbjuda ägare till dylika ston ekonomiskt understöd för de direkta kostnaderna, som en dylik betäckning medför (transport och inackordering intill tre veckor). En överslagsberäkning har givit vid handen, att 25 dylika transporter per år äro önskvärda, och att för varje transport bör beräknas ett bidrag av i medeltal 250 kr. För ändamålet skulle alltså erfordras ett anslag av 6 250 kr. Bidragen synas böra utgå med självkostnaden och högst 400 kr. för varje sto, och böra de fördelas av lantbruksstyrelsen efter hörande av ordförandena i premieringsnämnderna. I en del fall hava stoägare uttryckt önskemål att för betäckning få hava sina ston uppställda å hingstuppfo**dningsanstalten Wången.** Från anstalten har emellertid meddelats, att det med nuvarande utrymmen icke finnes möjlighet att mottaga några ston. Utredningen får för den skull föreslå ett engångsanslag till anstalten Wången för uppförande av ett stostall. Särskilt vid denna frågas bedömande bör tagas hänsyn till den norrländska hästavelns särprägel. Några stuterier i vanlig bemärkelse för nordsvensk hästavel finnes icke i Norrland och i landsdelen saknas praktiskt taget helt vad man i södra Sverige menar med herrgårdsavel. — Enligt vad det meddelats utredningen skulle ett dy-

likt stall vid Wången kunna utnyttjas jämväl vid vårpremieringen av hingstar för uppställning av enskilda personer tillhöriga hingstar, för vilket f. n. helt saknas möjligheter. Under annan tid av året skulle stallet också kunna tagas i anspråk för uppställning av hästar vid de jämförande arbetstidsstudier mellan olika slag av arbetshästar, som avses komma att utföras med det vid anstalten under innevarande år uppförda gångspelet för mätning av hästars kraftutveckling. Ett dylikt stall för 15—20 hästar beräknas draga en kostnad av omkring 75 000 kr. och får utredningen föreslå, att nämnda summa anvisas anstalten för uppförande av ett stostall.

Premier till uppfödare av ackordshästar. Enligt av arméförvaltningen utfärdade bestämmelser skola till inköp av ackordshästar ifrågakomma i första hand varmblodiga hästar och därefter nordsvenska hästar. Beträffande de sistnämnda har framhållits, att å många garnisonsorter icke finnas nordsvenska hästar att köpa. Det bör för den skull i likhet med vad som föreslagits beträffande varmblodiga hästar utfärdas bestämmelser, att truppförbanden vid dylika fall skola anmäla förhållandet till arméförvaltningen, varefter hänvisning sker till sådana områden, där nordsvensk hästavel bedrives och tillgång på nordsvenska hästar finnes. Upphandlingsföreskrifterna böra också innehålla bestämmelse om att uppköpen om möjligt böra ske utan mellanhänder direkt från enskilda hästägare. För att på ett direkt sätt stimulera den nordsvenska hästaveln bör vid inköpen till den person, hos vilken hästen är född, utgå en premie av 100 kr., när det nöjaktigt styrkes, att den inköpta hästen är fallen efter premierad nordsvensk hingst. Det förutsättes härvid, att dessa premier icke få inverka på inköpsprisen. Omkring 400 dylika premieberättigade hästar kunna beräknas årligen bliva inköpta. Skulle antalet bliva större böra premierna fördelas med hänsyn till kvalitet och renrasighet enligt härstamningsbeviset. Det årliga anslaget för detta ändamål skulle sålunda komma att uppgå till 40 000 kr. Utbetalningen synes böra göras av lantbruksstyrelsen, sedan arméförvaltningen överlämnat erforderliga uppgifter.

Anslag till föreningen nordsvenska hästen. Till föreningen nordsvenska hästen utgår f. n. för stamboksföring ett årligt anslag med 7 000 kr., som synes vara tillräckligt. Samma förening åtnjuter för utställningsändamål ett årligt bidrag med 1 000 kr. Med sistnämnda medel blir föreningen i tillfälle att anordna hingstutställningar, vilka med hänsyn till den samlade överblick av hingstmaterialet, som avelsledningen kan erhålla vid dessa utställningar, äro av stor betydelse. De kunna betraktas såsom ersättning för de i södra Sverige länsvis tid efter annan anordnade gemensamma hingstpremieringarna, för vilka de stora avstånden i Norrland lägga hinder i vägen. En dylik utställning har visat sig draga en kostnad av 15 000 kr. och bör den med hänsyn till generationsväxlingen inom hingstbeståndet komma till stånd vart femte år. Det årliga bidraget för utställningsändamål föreslås därför höjt till 3 000 kr.

Anslag till lokala travklubbar. De anslag, som tilldelats lokala travklubbar — år 1945 med 2 000 kr. — synas böra begränsas att utgå endast vid sådana travtävlingar, som avhållas utan att totalisatorspel är anordnat. Inom många trakter, där nordsvensk hästavel bedrives, anordnas sedan gammalt å isbana bygdetävlingar såsom rörlighetsprov för brukshästar. Tävlingsdagen har karaktär av folkfest och är en hästens och hästavelns dag i bygden. Traditionen med dessa tävlingar är en god stimulans för bygdernas hästavelsintresse. Den bör uppmuntras och givas ett ökat ekonomiskt stöd.

Avelspriser genom Svenska travsportens centralförbund. Av ordförandena i de norrländska premieringsnämnderna har framhållits, att de avelspriser av allmänna medel, som utdelas genom svenska travsportens centralförbund för premierade nordsvenska hästar, som deltaga i travtävlingar, icke bidraga till att föra den nordsvenska hästaveln framåt. De komma som regel icke att utdelas för de hästar, som ur allmän avelssynpunkt äro de mest förtjänta. Bidraget för nämnda avelspriser, år 1945 sammanlagt 12 000 kr., synes böra fördelas av lantbruksstyrelsen efter förslag av premieringsnämndernas ordförande till därtill mest förtjänta premierade treåriga ungston med 200 kr. till varje sto.

Lån för inköp av nordsvenska avelshingstar. Till inköp av nordsvenska avelshingstar utanordnas f. n. från statens hästavelsfond räntefria lån till högst 8 000 kr. för varje hingstköp. Det är önskvärt, att lånen liksom vid långivning för ardennerhingstar kunna utgå med belopp intill 10 000 kr. Utredningen får för den skull föreslå sådan ändring av lånevillkoren.

Lån för inköp av nordsvenska avelsston. För inköp av nordsvenska avelsston utgår f. n. i de norrländska länen samt i Kopparbergs och Värmlands län räntefria lån intill högst 1 500 kr. per sto. Denna långivning bör utvidgas att omfatta hela landet med undantag för Malmöhus län, där den nordsvenska rasen icke premieras.

Travsportens inflytande på aveln. Inom de nordsvenska avelsområdena har travsporten sedan gammalt omfattats med stort intresse. Med tillkomsten av de permanenta travbanorna har den blivit en faktor att räkna med vid den nordsvenska hästavelns utveckling. Från att tidigare hava varit att betrakta såsom ett medel att utröna hästarnas rörlighet har den nordsvenska travsporten alltmer blivit självändamål.

Av ordförandena i IV och V premieringsdistrikten har framhållits, att så länge antalet permanenta travbanor är begränsat, kunna de tillgodoses med hästar från den avel, som tager sikte på produktionen av för skogs- och jordbruk lämpliga hästar. Det har framhållits, att det nuvarande antalet travbanor vore väl avvägt med hänsyn härtill, och att det framstår såsom ett bestämt önskemål, att några flera permanenta travbanor icke tillkomma inom de nordsvenska avelsområdena. En lätt nordsvensk sporthäst genom

en ökad avel med nordsvenska specialtravarhingstar vore en icke önskvärd utveckling också med hänsyn till krigsmaktens behov av hästar. Jämväl från andra initierade nordsvenska hästavelskretsar hava samma synpunkter framhållits, och synes det utredningen, att ifrågavarande spörsmål är av stor betydelse för landets nordsvenska hästavel och att de framhållna synpunkterna böra beaktas.

Kostnaderna för de åtgärder, som utredningen ovan föreslagit för den nordsvenska hästavelns befrämjande, torde med hänsyn till att samtliga dessa åtgärder äro direkt ägnade att främja hästaveln böra i sin helhet bestridas av inflytande totalisatormedel. I enlighet härmed böra ifrågavarande kostnader, tillhopa 375 750 kronor, varav engångsanslag 75 000 kronor, anvisas att utgå från nionde huvudtitelns anslag till hästavelns befrämjande.

Åtgärder för popularisering av ridningen såsom folksport.

Direktiven för utredningsuppdraget innebära, att utvägar skola sökas för att tillgången på ridhästar under fredstid skall kunna bringas till en bättre överensstämmelse med krigsmaktens mobiliseringsbehov av ridhästar. I första hand skulle detta ernås genom åtgärder till befrämjande av ridhästaveln. Från början har det stått klart för utredningsmännen, att det i längden icke skulle vara tillräckligt med speciella avelsbefrämjande åtgärder, om icke samtidigt bereddes ökad möjlighet att i fredstid använda avelsprodukterna. Även om utredningsmännen hava den uppfattningen, att varmblodiga hästar i ökad utsträckning kunna finna bruk vid armén såsom ackordshästar och för civilt bruk såsom draghästar, synes det vara angeläget, att varmblodiga hästar komma till större användning för civilt ridbruk. För krigsmakten är givetvis också till fördel, om hästarna, när de vid mobilisering tagas i anspråk, äro dresserade och tränade såsom ridhästar. Under de sista åren har, vilket tidigare framhållits, antalet remonter, som armén inköpt, varit den avgörande regulatören för landets ridhästavel. I den mån arméns remonterning minskats, har den varmblodiga ridhästaveln gått tillbaka. Liksom andra hästavelsgrenar är ridhästaveln en ekonomisk fråga för sina utövere. Variationerna i arméns stamhästantal har medfört ett osäkerhetstillstånd för uppfödarna, och från ett liknande, fortsatt läge kan icke bortses, så länge arméns remonterning, beroende som den är av olika arméorganisationer och försvarsfrågans läge, utövar ett så dominerande inflytande på aveln som nu är fallet. Alla åtgärder, som för ridhästaveln kunna stabilisera avsättningsförhållandena, måste därför vara av mycket stor betydelse.

Vid sina överväganden av möjligheterna för en ökad användning av ridhästar har utredningen icke kunnat undgå att fästa avseende vid det stegrade intresse för ridning, som under de sista åren kunnat iakttagas hos allmänheten. Ridhusen i större städer hava sålunda blivit mera anlitade, i många fall i den utsträckning, att de på långt när icke kunnat tillgodose ridintresset. I flera mindre samhällen har samtidigt bildats ridklubbar, som under kortare tidsperioder bedrivit ridning med från truppförband tillfälligt utackorderade stamhästar. I viss mån få dessa förhållanden betraktas såsom konjunkturföreteelser, orsakade av den f. n. goda penningtillgången i landet. Den under beredskapstiden av många förvärvade ridkunnigheten och vanan att handskas med hästar torde också ha spelat viss roll. Intresset för ridning finnes emellertid i mycket högre grad än man i vanliga fall vill tro.

Det är av ekonomiska skäl — ridningen är för den enskilde alltför dyrbar — som ridning som motionssport hittills blott kunnat bedrivas av välsituerade personer. Särskilt bland ungdomen har alltid funnits ett mycket stort intresse för djur, framförallt för hästar, och därmed också för ridning och ridutbildning. För personer med stillasittande arbete, särskilt för medelålders och äldre, betecknas ridning såsom en idealisk motionssport. Den ställer icke samma stora krav på fysisk spänst som andra idrotter. För ridningens betydelse såsom motionssport har man också under den sista tiden kommit till insikt inom ledningen för flera större affärsföretag. Flera firmor ha ställt sig stödjande bakom de ridsektioner, som bildats i de anställdas organisationer för sport och friluftsliv och hava ordnat för personalens ridning till överkomliga priser. Utredningen är av den uppfattningen, att en popularisering av ridningen såsom folksport skulle tjäna ett ur folkhälsosynpunkt behjärtansvärt ändamål. En mera allmänt bedriven ridning skulle också medföra, att värnpliktiga vid beridna och anspända truppförband vid mobilisering skulle bliva bättre skickade att fullgöra sina åligganden. Särskilt angeläget synes därvid vara, att värnpliktig befälspersonal kan beredas möjlighet att bibehålla och förkovra sig i under utbildningstiden förvärvad färdighet i ridning och hästtjänst. Utredningen har sig bekant, att samarbete härför i ett och annat fall redan förekommit mellan lokala befälsutbildningsföreningar och ledare av ridhus.

Tillgången på ridhus är för närvarande mycket liten och det är blott i en del större städer, som sådana finnas. I en del mindre samhällen har för tillfälligt bruk under de sista åren förhyrts mer eller mindre lämpliga byggnader, såsom större logar o. d., för den ridutbildning, som bedrivits med utackorderade stamhästar. I den mån ridhus komma till stånd i orter med truppförband, som hava hästar, kunna dessa utrymmen beräknas komma att ställas till förfogande såsom tillfällig uppställningsplats vid mobilisering eller eljest, när ett större antal hästar måste tagas i anspråk för övningar, för vilket under beredskapstiden på många platser visat sig föreligga ett mycket stort, icke tillgodosett behov. Dylåka ridhus kunna också få användning såsom uppvisningshallar vid premiering av hästar, vid tjurauktioner eller för smärre utställningar av husdjur m. m.

Utredningen får sålunda föreslå, att åtgärder vidtagas, för att ridningen såsom motionssport skall kunna utövas av ett avsevärt mycket större antal personer än som f. n. är fallet. De kostnader, som ridningen medför och som f. n. äro alltför stora för den enskilde, hänföra sig till ridhusanläggningarna och hästhållningen. För utbildningen är ridhus oumbärligt och även om ridningen huvudsakligen bör bedrivas utomhus, är ett ridhus också nödvändigt som en samlande punkt för ryttarna i ett samhälle, särskilt vintertid. Utredningen föreslår därför i det följande, att av totalisatorsmedel skola utgå dels bidrag och lån för uppförande eller utvidgande av ridhus med tillhörande stall, dels bidrag för bestridandet av utgifterna för anläggningarnas underhåll samt för bedrivandet av ridutbildning och ridning vid desamma.

Det framstår emellertid såsom önskvärt, att ridverksamheten bedrivs på så bred bas som möjligt. För den skull synes det vara nödvändigt att i spetsen för densamma ställes ett centralorgan, som direkt under statlig myndighet är ansvarigt för verksamheten, förmedlar bidrags- och lånegivningen och utövar kontroll på de lokala organen. Det har härvid legat nära till hands att göra jämförelse med andra riksomfattande organisationer, som hava sport- och friluftslivets främjande på sitt program. Utredningen har därvid funnit att en riksförening för ridningens främjande (Ridfrämjandet) bör bildas. Denna förening bör konstitueras, sedan lantbruksstyrelsen kallat representeranter för krigsmakten och organisationer för ridsport och ridhästavel samt därjämte andra intresserade till sammanträde för val av en interimsstyrelse, vars uppgift det sedermera bör få bli att efter givna direktiv fastställa föreningens organisation och stadgar. I stora drag får utredningen på följande sätt ange ridfrämjandets arbetsuppgifter och organisation:

Ridfrämjandets ändamål och arbetsuppgifter. Ridfrämjandet är avsett att vara en hela landet omfattande sammanslutning till främjande av ridningen såsom folksport. För att nå detta syfte bör ungdom och vuxna personer beredas möjlighet till billig ridundervisning och tillfälle till ridning samt undervisning i hästkänedom. Inom orter, där intresse och möjligheter finnas, bör härför bildas lokalavdelningar med tillgång till ridhus och hästar, och dessa lokalavdelningar böra, när så befinnes lämpligt, sammansluta sig till landskapsförbund. Samarbete bör ständigt ske med andra sammanslutningar, som hava sport, friluftsliv och fysisk fostran på sitt program, särskilt med riksorganisationer för ridtävlingar och jämväl med krigsmakten. Dessutom skall kontakt och samråd städse äga rum med lantbruksstyrelsen och organisationer för den varmblodiga ridhästaveln. I övrigt skall ridfrämjandet vidtaga alla de åtgärder, som kunna tjäna dessa syften.

Beträffande den statliga myndighet, som skall ha överinseendet över ridfrämjandet, har utredningen funnit lantbruksstyrelsen bäst ägnad härför. Nämda styrelse har visserligen icke inom sig representerad någon speciell sakkunskap för ridning, men synes detta förhållande vara av underordnad betydelse. Avsikten med ridfrämjandet är icke att skapa särskilt framstående tävlingsryttare. Beträffande hästhållning och hästvård besitter stuteribyrån i lantbruksstyrelsen sakkunskap och enligt sin instruktion är nämnda styrelse landets högsta avelsledande myndighet och ansvarig för krigsmaktens tillgodoseende med lämpliga hästar. Lantbruksstyrelsen utövar f. n. tillsynen över samtliga anslag av totalisatormedel. Det synes utredningen för den skull, att ingen annan myndighet än lantbruksstyrelsen bör ifrågakomma för den statliga kontroll, som bör utövas å ridfrämjandet.

Ridfrämjandets organisation. Varje välkänd man och kvinna, som anmält sig därtill och erlagt stadgad medlemsavgift, kan vara medlem av ridfrämjandet. Medlemmarna äro antingen hedersledamöter, stödjande, ständiga eller årsmedlemmar.

Den högsta ledningen av verksamheten bör utövas av till allmänt möte samlade föreningsmedlemmar. En centralstyrelse och ett verkställande utskott beräknas handhava den omedelbara ledningen av ridfrämjandets angelägenheter.

Ridfrämjandets medlemmar inom ett samhälle med närmaste omgivning kunna sammansluta sig till en lokalavdelning. Dylika avdelningar inom i stadgarna särskilt angivna geografiska verksamhetsområden kunna sammansluta sig till landskapsförbund. Stadgar för lokalavdelning och landskapsförbund böra utfärdas av centralstyrelsen.

Ridfrämjandets ordförande bör utses av Kungl. Maj:t på förslag av lantbruksstyrelsen efter samråd med chefen för armén.

Centralstyrelsen beräknas ha sitt säte i Stockholm och upprättar där ett kansli. Nämda styrelse bör bestå av följande ledamöter:

1. ridfrämjandets ordförande såsom självskriven ordförande;
2. ridfrämjandets verkställande direktör, som samtidigt är ridfrämjandets och centralstyrelsens sekreterare;
3. en ledamot, utsedd av lantbruksstyrelsen efter samråd med chefen för armén;
4. en ledamot, utsedd av vardera avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen, svenska ridsportens centralförbund och svenska lantliga ryttareföreningarnas centralförbund;
5. en inom området mantalsskriven ledamot från vart och ett av de i stadgarna angivna geografiska verksamhetsområdena, valda av landskapsförbund eller, där sådant icke bildats, av årsmötet.

Centralstyrelsen väljer inom sig en vice ordförande, som också tjänstgör såsom föreningens vice ordförande.

Verkställande utskottet synes böra bestå av:

1. ridfrämjandets ordförande,
2. ridfrämjandets vice ordförande,
3. två av centralstyrelsen utsedda ledamöter,
4. en av lantbruksstyrelsen utsedd ledamot.

Ridfrämjandets verkställande direktör utses av verkställande utskottet, och är han utskottets sekreterare och föredragande inom utskottet. Utskottet utser jämväl annan å kansliet erforderlig personal, och äger det att vid behov med sig adjungera särskilda sakkunniga personer.

Verkställande utskottets arbetsuppgifter synas i huvudsak böra vara, att uppmuntra till och besluta om bildandet av lokalavdelningar och landskapsförbund samt understödja deras verksamhet, att verkställa centralstyrelsens beslut och besluta om användningen av ridfrämjandets medel i överensstämmelse med fastställd inkomst- och utgiftsstat och i övrigt handhava förvaltningen av tillgångarna. Utskottet skall därjämte förbereda alla ärenden, som skola handläggas av centralstyrelsen, bl. a. expediera ansökningar från lokalavdelningar om bidrag av totalisatormedel. Det bör åvila i första hand verk-

ställande utskottet och den verkställande direktören att taga alla sådana initiativ, som kunna främja ridfrämjandets syften.

För granskning av centralstyrelsens och verkställande utskottets förvaltning samt ridfrämjandets räkenskaper utses årligen vid årsmötet två revisorer jämte en suppleant för envar av dessa, varav en revisor och en suppleant för denne skall vara av Stockholms handelskammare auktoriserade revisorer.

Ridfrämjandets lokalavdelningar böra som regel vara ideella föreningar. Någon bestämd organisationsform synes emellertid icke böra fastställas för desamma. Det kan förutsättas, att de vanligen få karaktär av en kamratförening med intresset för ridningen som den sammanhållande faktorn. När fråga blir om byggandet av ridhus, kommer det säkerligen att i vanliga fall framstå såsom mest ändamålsenligt, att i orten bildas en ekonomisk förening, en fastighetsägareförening eller ett bolag, som är ägare till anläggningen, och som upplåter densamma till ridfrämjandets lokalavdelning mot en hyra, som motsvarar underhållskostnaderna. I andra fall kan liksom beträffande idrottsanläggningar, som uppförts med anslag från fonden för idrottens främjande (tipsmedel) tänkas, att lokalorganisationen själv är både ägare av anläggningen och ombesörjer driften av densamma. Det förefaller som om i denna sak borde få finnas en viss frihet, så att, liksom i fråga om anslag av tipsmedel, de lokala förhållandena få vara avgörande. Under alla förhållanden böra lokalorganisationerna få en fast organisationsform, helst en sådan, som så nära som möjligt ansluter till en ekonomisk förenings. Det blir för lokalavdelningarna fråga om en rörelse med driftbudget, även när de icke äro ägare av fastighet.

Ridfrämjandets arbetsuppgifter kunna icke beräknas göra någon av de nu befintliga organisationerna för hästavel eller ridsport obehövlige. Till sitt syfte överensstämmer ridfrämjandet med nämnda organisationer och dess tillkomst kommer att skapa en fastare och utvidgad grund för ifrågavarande organisationers verksamhet. Ridhästaveln får förbättrade avsättningsmöjligheter, men ridfrämjandet har i övrigt inga beröringspunkter med aveln, och med tävlingssport bör ridfrämjandet icke befatta sig. Några andra prov eller tävlingar än sådana, som äro att betrakta såsom bevis om vid utbildningen uppnådd färdighet, böra icke förekomma inom ridfrämjandets ram. Liksom hittills böra för ryttartävlingar finnas fältrittklubbar, som vid organiserandet av tävlingar alltjämt böra lyda under svenska ridsportens centralförbund. Givetvis komma ett ökat antal ryttare att genom ridfrämjandet förvärva tillräcklig ridskicklighet för att kunna uppträda på tävlingsbanor. Med hänsyn främst till förslitningen av hästmaterielet böra ridfrämjandets hästar i regel emellertid icke användas vid offentliga tävlingar. När så anses böra vara fallet, bör tillstånd i varje särskilt fall lämnas av ridfrämjandets verkställande utskott. Beträffande ridfrämjandet och svenska ridsportens centralförbund bör redan från början utstakas linjer, som angiva organisationernas olika arbetsuppgifter: ridfrämjandet skall befatta sig med ridningen såsom folk-sport (utbildning och motionsridning), centralförbundet med ridningen såsom tävlingssport, vilket emellertid icke får förhindra, att i ridfrämjandets rid-

utbildning inläggas tävlingsmoment. Utredningen har i denna angelägenhet tagit såsom förebild landets skidsport med de sidoordnade sammanslutningarna skidfrämjandet och skidförbundet, som allmänt anses vara en god organisationsform. Med tanke på det samarbete, som bör förekomma, har utredningen föreslagit, att en ledamot av ridfrämjandets centralstyrelse utses av svenska ridsportens centralförbund.

Beträffande jockeyklubben, som är ledande organ för kapplöpningssporten, omfattar dess verksamhet en så särpräglad ridning, att den icke kan tänkas komma att beröras av ridfrämjandets verksamhet.

De ryttarföreningar, som äro sammanslutna i svenska lantliga ryttareföreningarnas centralförbund, bedriva en verksamhet, som på flera sätt har beröringspunkter med ridfrämjandets. De äro sammanslutningar av uppfödare inom jordbruksdistikt, där livlig ridhästavel bedrivs. Endast uppfödare få vara medlemmar av föreningarna, och sådan häst, som vunnit pris vid offentlig tävling, får icke deltaga i av förbundet anordnade tävlingar. Organisationen är för landsbygden på många sätt vad ridfrämjandet är avsett att bliva för tätbebyggda samhällen. Med hänsyn till de överensstämmelser i organisation och verksamhet, som finnas mellan nämnda föreningar och ridfrämjandet bör övervägas, om ett samgående icke skulle vara till fördel. Utredningen har förutsatt att tillsvidare bör förekomma ett intimt samarbete mellan de bägge organisationerna, och föreslagit, att svenska lantliga ryttareföreningarnas centralförbund tillsätter en ledamot i ridfrämjandets centralstyrelse.

Ridfrämjandets ekonomiska förhållanden. Medlemsavgifter synas böra utgå med 2 kr. för årsbetalande, 100 kr. i ett för allt för ständig och 200 kr. årligen för stödjande medlem.

Bidrag till ridfrämjandets kansli. Till huvudsaklig del måste ridfrämjandets verksamhet grundas på understöd av totalisatormedel dels i form av årliga bidrag till ridfrämjandets kansli och lokalorganisationer m. m., dels ock såsom lån för ridhusanläggningar.

De årliga kostnaderna för ridfrämjandets kansli kunna beräknas på följande sätt:

För hyra av kontorslokaler	kronor	3 000
» arvode till ordförande	»	2 000
» lön till verkställande direktör	»	15 000
» » » expeditionsbiträde	»	3 500
» traktamenten, resekostnader	»	3 000
» expenser, upplysningsverksamhet	»	5 000

Kronor 31 500

avgår medlemsavgifter » | 5 000 |

Summa kronor 26 500.

Ett årligt bidrag av 26 500 kr. synes sålunda vara erforderligt för kansliet. Hårtill kommer ett engångsanslag under första året för inköp av kontorsinredning å 5 000 kr.

Bidrag till lokalorganisationerna för ridverksamheten och till anläggning av ridhus m. m. Bidragen till lokalorganisationer eller andra sammanslutningar, som avse att bygga ridhus eller äro ägare till sådana, synas böra särskiljas i dels bidrag för ridhusdriften, dels bidrag för uppförande, utvidgning eller förbättring av anläggningar.

Understödsverksamheten måste därvid givetvis varieras allt efter förhållandena på olika orter. När fråga blir om ridning i militära etablissement på kronans hästar, torde endast mindre om ens några bidrag bliva erforderliga. I andra fall, när tillgång till ridhus finnes, men egen hästhållning måste förekomma, synes del av kostnaderna böra bestridas genom bidrag för att ridningen skall kunna bliva billig. För 10 lokalavdelningar med dylika förutsättningar för sin verksamhet synes t. v. böra beräknas ett årligt bidrag till varje av 2 000 kr. eller sammanlagt 20 000 kr.

I särskilt hög grad komma anslagskraven att bliva skiftande, när fråga blir om understöd till orter, där verksamheten bedrives vid nyuppförda ridhus. I större samhällen erfordras ridhus med större antal hästar, i mindre samhällen blir ridhusrörelsen självfallet av mindre omfattning. Anslagsgivningen får rättas efter förhållandena för att ridintresset skall kunna bliva tillgodosett på bästa sätt. Att här särskilja de olika krav, som kunna komma att uppställas, är icke möjligt. Lägges emellertid till grund för beräkningarna, att ett normalridhus i ett medelstort samhälle bör hava 20 hästar, synes för anslagsgivningen till ett dylikt ridhus följande beräkning kunna göras:

Varje av de 20 hästarna kan antagas brukas i ridning för varje år under 320 dagar (sjukdom 15 dagar, betesgång 30 dagar). I medeltal bör varje häst kunna utnyttjas för 3 timmars daglig ridning. Antalet ridtimmar skulle för hela stallet under ett år bliva 19 200, vilken siffra med hänsyn till att en del av hästarna tillhöra armén och under viss tid tagas i anspråk för militärt bruk bör nedskrivas till 18 800. Med en ryttaravgift av 2 kr. pr timme skulle inflyta 37 600 kr. Av de 20 hästarna kunna för 5 beräknas inflyta 1 250 kr. (5 × 250) i premier, antingen därför, att de äro ackordshästar eller reservstamhästar vid armén eller äro lämpliga för militär uttagning såsom inridna hästar (jfr s. 37 ff.). Dessutom kan beräknas en sammanlagd inkomst av 250 kr. i ridhusavgifter från personer, som beridna på egna hästar begagna sig av ridhuset, och därjämte 200 kr. för försåld slakthäst, gödsel m. m. Ridhusets inkomster under ett år skulle alltså utgå:

ridavgifter	kronor	37 600
fodervärdesersättning m. m.	»	1 250
ridhusavgifter	»	250
slakthäst m. m.	»	200

Summa kronor 39 300

Driftskostnaderna för ett år kunna beräknas sålunda:

lön till föreståndare, ridlärare	kronor	7 000
foder till 20 hästar (7 200 rationsdagar à 2:75)	»	19 800
löner till stallpersonal	»	9 000
underhåll av byggnader och materiel	»	2 000
inköp av en häst	»	2 500
allmänna omkostnader (lyse, vatten, sjukvård, vet.vård, försäkring, skatter, diverse)	»	2 000
Summa kronor		42 300.

Skillnaden mellan inkomster och utgifter under ett år utgör sålunda 3 000 kr. och hänför sig denna beräkning till driften vid ett färdigställt ridhus med tillhörande stall. Under den första femårsperioden och särskilt under det första året måste emellertid ske nyanskaffning av såväl hästar som sadelmunderingar. Beträffande hästarna får beräknas, att desamma under de första åren i större utsträckning än sedermera komma att tillhöra kronan. Med hänsyn till den anskaffning av såväl hästar som materiel, vilken måste ske under den första femårsperioden, får emellertid utredningen föreslå, att till varje ridhus beräknas ett bidrag av totalisatorsmedel av 5 000 kr. årligen. Det förutsättes härvid, att några andra skulder än de lån, för vilka komma att redogöras i det följande, icke finnas. Ett sådant förhållande bör också kunna bli regel med hänsyn till den ekonomiska hjälp av totalisatorsmedel, som avses komma att utgå. Beräknas att 10 dylika ridhus årligen komma att byggas under de 5 första åren, skulle anslaget sålunda under det andra året komma att uppgå till 50 000 kr. och sedermera under femårsperioden för varje år ökas med samma belopp.

Uppförandet av ett dylikt normalridhus kan beräknas komma att draga en kostnad av 100 000 kr., markvärdet icke inräknat. Av totalisatorsmedel synes härvid böra utgå ett engångsbidrag, motsvarande 25 % av kostnaderna, eller 25 000 kr. Beräknas som förut angivits, att 10 dylika ridhus komma att byggas under de 5 första åren, skulle under den första femårsperioden årligen för detta ändamål erfordras sammanlagt 250 000 kr. I vad mån ytterligare behov av ridhus sedermera kan föreligga, är f. n. svårt att överblicka. Sedan 50 ridhus iordningställt, torde emellertid kraven på ridhusbyggen komma att nedgå. För utanordnandet av bidrag för anläggningskostnader bör utfärdas detaljerade bestämmelser, innebärande säkerhet för att anslaget kommer att tjäna det avsedda syftet i likhet med vad här nedan kommer att angivas beträffande långivningen för ridhusanläggningar. I sin kostnadsberäkning anser sig utredningen icke böra upptaga några särskilda anslag för utvidgning eller förbättring av redan befintliga anläggningar, men förutsättes, att medel för dylikt ändamål innefattas i och skall kunna utgå ur det sistnämnda anslagsbeloppet.

Sammanlagt skulle sålunda bidrag av totalisatorsmedel komma att utgå för ridfrämjandets verksamhet under det första året med

för ridfrämjandets kansli	kronor	31 500
» vissa lokalavdelningars verksamhet	»	20 000
» ridhusanläggningar	»	250 000
Summa kronor		301 500.

och under det femte året med

för ridfrämjandets kansli	kronor	26 500
» vissa lokalavdelningars verksamhet	»	20 000
» ridhusanläggningar	»	250 000
» drift vid ridhus	»	200 000
Summa kronor		496 500.

Sedan den stora anslagsposten för ridhusanläggningar efter 5 år bortfaller, skulle anslagsgivningen genom bidrag årligen alltså komma att omfatta omkring 300 000 kronor (26 500 + 20 000 + 250 000).

Långivning till ridhusanläggningar. För lån till ridhusanläggningar synes av totalisatorsmedel böra uppläggas en särskild fond och böra lånen vara räntefria och utan återbetalningsskyldighet så länge ridverksamhet bedrivs i anläggningen. Genom den sistnämnda bestämmelsen erhålles garanti för, att anläggningarna få bestående värde och att desamma komma att användas för avsett ändamål. Lånen böra kunna utgå till belopp intill halva den totala anläggningskostnaden, markvärdet icke inräknat. Den egna prestationen skulle sålunda — utöver att mark skall ställas till förfogande — komma att utgöra 25 % av totalkostnaderna eller 25 000 kr., enär ju förut räknats med samma summa i bidrag. För lånen bör ställas betryggande borgen, och detaljerade bestämmelser böra utfärdas rörande villkor för långivningen, innebärande att ritningar, kostnadsberäkning, fullständig finansieringsplan för anläggningens utförande med uppgifter om tillgängligt eget kapital, anslag från kommun, bolag eller enskilda, bidrag in natura (virke m. m.), uppgift om, huruvida kommun, bolag eller andra lämnat förbindelse för anläggningens färdigställande och dessutom finansieringsplan för ridhusets framtida drift och underhåll skola vara bifogade ansökan om lån.

Det beräknades i det förestående beträffande bidragen till uppförande av ridhus m. m., att under de första fem åren årligen skulle komma att uppföras 10 ridhus. Då varje ridhusbygge angavs draga en kostnad av 100 000 kr. och det förutsattes, att 10 anläggningar årligen skulle komma till stand, och utredningen förutsätter, att lånemöjlighet skulle beredas intill 50 % av totalkostnaden, blir för varje år en långivning av 500 000 kr. erforderlig. Lånesumman skulle sålunda efter fem år komma att uppgå till 2 500 000 kr., och håller utredningen före, att ytterligare ökad långivning sedermera kan behöva komma i fråga i endast begränsad omfattning.

Åtgärder till förbättrad hovvård.

Från arméförvaltningen har meddelats, att fel och sjukdomar i hovarna äro en mycket vanlig orsak till kassation vid den militära hästuttagningen. Samtidigt har framhållits, att hovfelen i vanliga fall bero på en särskilt i Norrland i hög grad försummad hovvård, och att en ändring av dessa förhållanden skulle skapa ett avsevärt förbättrat läge beträffande tillgången på för krigsbruk lämpliga hästar. För krigshästar, som huvudsakligen skola fullgöra marschprestationer på väg, äro hovarnas beskaffenhet av mycket stor betydelse.

Jämväl från andra håll hava dessa missförhållanden påpekats. De flesta kroniska hältor hos hästar hava enligt veterinärsakkunskap sitt säte i extremiteternas nedre delar, och äro orsakade av felaktiga belastningsförhållanden, som kunna påverkas av en rationell hovvård. Från Norrland har framhållits, att hästarnas prestationsduglighet vid timmerdrivningar ofta är nedsatt på grund av bristfälligt hovbeslag. En hastigare förslitning av hästmaterialet anses allmänt vara en direkt följd av den försummade hovvården i landet. Ett norrländskt hushållningssällskap har i yttrande till utredningen framhållit, att åtgärder i hovvårdsbefrämjande syfte vore mycket önskvärda.

Som orsaker till de påtalade ogynnsamma förhållandena angivas dels en bristande kunskap och förståelse hos den hästägande allmänheten för en rationell hovvårds betydelse, dels en ringa tillgång på utbildade hovslagare, som bedriva yrkesverksamhet.

I syfte att sprida ökad upplysning har lantbruksstyrelsen sedan år 1934 anordnat särskilda demonstrationer i hovvård och hovbeslag. År 1945 utgick för detta ändamål ett anslag av 6 000 kronor. Demonstrationerna hava bedrivits på så sätt, att lantbruksstyrelsen i samarbete med hushållningssällskapen utsatt viss dag och plats i en bygd för demonstrationsmöte. Vederbörande hushållningssällskap har tillhandahållit lokal och utlyst mötet medan lantbruksstyrelsen bestritt de övriga kostnaderna. Till demonstrationerna få de av bygdens hästägare, som så önska, inställa sig med sina hästar, vilka användas såsom demonstrationsobjekt. Hovbeslaget m. m. korrigeras av hovslagare, varjämte den veterinär, som leder förrättningen, meddelar instruktion och håller föredrag om hovvård och hovbeslag. Det tillgängliga anslaget har emellertid endast medgivit, att dylika demonstrationer i varje län kun-
nat avhållas på 5—7 platser vartannat år.

Beträffande tillgången på yrkesutbildade hovslagare, har inom landet bedrivits en tämligen omfattande hovslagarutbildning. Kurser hava årligen varit anordnade vid veterinärhögskolan, Skara veterinärinrättning och Alnarps lantbruksinstitut, varjämte från armén allttjämt avgår fast anställda yrkesmän som givetvis också äro skolade för hovslagarverksamhet i det civila livet. Vid truppförbanden utbildas därjämte värnpliktiga till hovslagare, som vid mobilisering äro avsedda att utöva självständig yrkesverksamhet. Det förefinnes sålunda inom landet ingen brist på hovslagarutbildade yrkesmän. Att hovvården och hovbeslaget är eftersatt beror på, att många av de utbildade hovslagarna icke ägna sig åt yrket utan vinna anställning i annan yrkesutövning. De hava haft svårt att skaffa sig sin bärgning inom yrket beroende på bristande intresse från hästägarnas sida. Den ersättning, som hovslagaren under sådana förhållanden måste betinga sig för sitt arbete blir ganska betungande för hästägarna, varför dessa söka hjälpa sig själva eller anlita hovslagaren alltför sällan. I norra Sverige synes vara regel, att sakkunnig hovslagare icke finnes att tillgå inom stora bygder, och att någon behandling med sjukbeslag icke kan ifrågakomma.

De påtalade missförhållandena hava under den sista tiden uppmärksamats. Utredningen har sig bekant, att i ett par fall i norra Sverige med understöd av skogsbolag och kreatursförsäkringsbolag försöksverksamhet med ambulerande hovslagare igångsatts under år 1945. En omfattande propaganda-verksamhet har samtidigt bedrivits i Norrbottens län. Inom åtminstone ett hushållningssällskap i södra Sverige har undersökts möjligheterna att med statligt understöd organisera hovvårdsföreningar.

Utredningen finner det ur såväl krigsmaktens som näringarnas synpunkt vara synnerligen angeläget med åtgärder till en förbättrad hovvård och hovbeslag. De ovannämnda demonstrationskurserna hava omfattats med stort intresse och de hava också visat sig vara värdefulla för äldre hovslagares fortbildning. Upplysningsverksamheten genom dessa demonstrationer bör därför utökas och har från lantbruksstyrelsen meddelats, att en sådan utökning kan komma till stånd i den mån veterinärpersonal finnes till förfogande. Efter samråd med den veterinär, som under lantbruksstyrelsen varit ledare för kurserna, får utredningen föreslå, att bidraget höjes till att årligen utgå med 15 000 kronor. Verksamheten bör liksom hittills bedrivas över hela landet.

Beträffande det andra spørsmålet, att göra yrkeskunniga hovslagare i ökad utsträckning tillgängliga för bygdernas behov, har inom utredningen diskuterats två framkomliga vägar. Det har sålunda ifrågasatts dels att hästägarna sammanslöte sig till hovvårdsföreningar, som skulle komma i åtnjutande av bidrag av allmänna medel, dels att ekonomiskt stöd lämnades åt enskilda hovslagare, som mot fastställd taxa utöva sitt yrke såsom självständiga yrkesmän. Det synes utredningen, att bägga dessa slag av stödåtgärder böra ifrågakomma. Hovvårdsföreningar lämpa sig bäst inom trakter, där hovvården f. n. ägnat ett visst intresse. Särskilt är så förhållandet i de delar av södra Sverige, där hästavel av större omfattning bedrives och där unghäst-uppfödningen ägnats en större omsorg. Inom dylika bygder kan förutsättas,

att anslutningen blir livligare. Det är emellertid nödvändigt, att den tidsförlust, som åsamkas hästägarna vid att föra hästarna till hovslagaren elimineras. Hovslagaren bör därför föra en ambulerande verksamhet och varannan månad besöka gårdarna. Härför är nödvändigt, att han har bil till sitt förfogande och att han i exempelvis en släpvagn medför erforderlig verktygsutrustning och materiel. De särskilda kostnader, som bliva en följd av den ambulerande verksamheten, böra åtminstone delvis bestridas av allmänna medel. För varje hovslagare i en hovvårdsförening bör beräknas ett årligt anslag av 1 000—1 500 kronor beroende av lokala förhållanden. Hovvårdsföreningarna böra stå under hushållningssällskapens uppsikt och anslagen fördelas av lantbruksstyrelsen efter ansökan och förslag av hushållningssällskapen.

Hovslagare, som arbeta självständigt mot fastställd taxa och med bidrag av totalisatormedel, synes utredningen vara den bästa organisationsformen för områden med gles bebyggelse och ringa intresse för hovvård. Där skogsbruket dominerar över lantbruket såsom i stora delar av Norrland och Bergslagen är så särskilt fallet. Också dessa hovslagare böra vara utrustade med bilar m. m., och deras verksamhet får vintertid jämväl omfatta besök å skogsavverkningsplatser eller andra tillfälliga arbetsplatser, där hästar finnas. För varje hovslagare bör liksom beträffande hovvårdsföreningarna beräknas ett årligt bidrag av 1 000—1 500 kronor. Bidragen såväl till hovvårdsföreningar som enskilda hovslagare böra fördelas av lantbruksstyrelsen efter ansökan och förslag från hushållningssällskapen. Om den ena eller andra formen av hovslagarverksamhet skall ifrågakomma, får i första hand bedömas av vederbörande hushållningssällskap. Närmare föreskrifter för verksamhetens bedrivande — hovvårdsföreningarnas organisation, kompetensfordringar å hovslagare m. m. — bör ankomma på lantbruksstyrelsen att utarbeta och utfärda.

Då ifrågavarande verksamhet är att hänföra till veterinär fackkunskap bör ett intimt samarbete såväl beträffande organisationsfrågor som hovslagarnas yrkesutövning äga rum mellan hushållningssällskapen samt läns- och distriktsveterinärerna. Utredningen vill i detta sammanhang ifrågasätta, om icke den statliga verksamheten beträffande hovvård och hovbeslag centralt bör stå under veterinär ledning.

Utan tvivel förefinnes i Norrland och norra Svealands skogsområden det största behovet av denna understödsverksamhet. Statsmakternas intresse bör för den skull i första hand inriktas på dessa landsdelar. Beträffande anslagsgivning får utredningen förorda, att densamma för de närmaste åren inskränkes till understöd för 35—40 hovslagare att i första hand utgå till de nordliga länen. I den mån erfarenhet vinnes och verksamheten kan utökas, synas ökade anslag av totalisatormedel böra lämnas. Tills vidare bör anslag för den hovvårdande verksamheten årligen utgå med förutom nämnda 15 000 kronor till demonstrationskurser med 55 000 kronor för understöd till hovvårdsföreningar och hovslagare eller med sammanlagt 70 000 kronor.

I detta sammanhang vill utredningen framhålla betydelsen av att krigs-

maktens hästar under fältförhållanden vårdas på bästa sätt. Det goda hästmateriel, som krigsmakten strävar efter att erhålla och för vilket ändamål utredningsarbetet kommit till stånd, får icke genom bristfällig vård — bl. a. bristande kunskap om anspänning och körning — onödigtvis försämrats eller bli obrukbart i förtid. Beträffande hovvården är densamma väl tillgodosedd genom de hovslagare, som ingå i arméorganisationen och arbeta under uppsikt av veterinärer. Särskilt under beredskapstidens första år säges emellertid hästvården i allmänhet vid armén hava varit otillfredsställande, vilket bl. a. ledde till anmärkningar från statens krisrevision. I skrivelse till chefen för armén den 29 oktober 1941 framhöll arméförvaltningen i anslutning till de framförda anmärkningarna, att större uppmärksamhet än tidigare borde ägnas åt denna viktiga del av tjänsten. En god insikt särskilt hos befälspersonalen i vad berör hästars vård och användning hade varit önskvärd.

För utredningen har framhållits, att nedskrivningen av arméns fredsbestånd av hästar har medfört en allmän försämring i fråga om personalens kunnighet i hästvård. Vid den mera mångsidiga utbildning, som på många sätt kommit till stånd vid truppförbanden, har intresset glidit över på andra uppgifter. Åtgärder mot missförhållandet hava visserligen vidtagits, bl. a. genom inrättandet av en arméns körskola för utbildning av instruktörer och har det framhållits, att förhållandena under de sista åren varit bättre vid de fåtaliga förband, där dylika instruktörer funnits att tillgå. Samtidigt som utbildningen i ämnet hästtjänst för av sådan tjänst berörd personal anses böra utökas, synes det emellertid vara nödvändigt, har det framhållits, att instruktörsutbildningen vid körskolan utvidgas så att ett tillräckligt antal instruktörer stå till förfogande. Utredningen vill i denna angelägenhet starkt understryka vikten av att arméns hästar få den bästa skötsel jämväl under fältförhållanden och synas de framförda förslagen till förbättringar vara synnerligen beaktansvärda.

Sammanfattning av kostnaderna för utredningens förslag och sättet för deras bestridande.

I enlighet med vad utredningen i det föregående framhållit, skulle de årliga kostnaderna för de föreslagna åtgärderna för främjande av ridhästaveln m. m. uppgå till följande belopp:

A. Beträffande den varmblodiga ridhästaveln:

1. Ökning av kassationsprocenten för armén stamhästar för ridbruk ¹	kronor	100 000
2. Varmblodiga ackordshästar:		
a) Ökade kostnader för inköp	»	22 500
b) Ökade kostnader för utackordering:		
under första året	»	27 000
under femte året	»	135 000
3. Premier till uppfödare av		
a) remonter	kronor	107 200
b) varmblodiga ackordshästar	»	15 000
c) avelsston	»	30 000
4. Särskilda avelsstoppremier	»	30 000
5. Premier för inridning	»	100 000
6. Ökat inköp av hingstföl m. m.	»	45 000
7. Svenska ridsportens centralförbund (f. n. 25 000)	»	100 000
8. Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen (f. n. 5 000)	»	35 000
9. De svenska lantliga ryttaföreningarnas centralförbund (f. n. 10 000)	»	30 000

Säger kronor:

under första året 641 700

under femte året 749 700

B. Beträffande den nordsvenska hästaveln.

1. Ökad statlig hingsthållning	kronor	36 000
2. För inköp av nordsvenska avelsston	»	25 000
3. Anslag till enskild hingsthållning	»	50 000

¹ Dessa kostnader komma att reduceras med omkring 50 % dels genom besparing i fråga om inköp av ackordshästar, dels ock genom högre ersättning för serumhästar av förbättrad kvalitet.

4. Anslag till unghästbeten	kronor	121 500
5. Betäckningsbidrag för framstående ston:		
årligt anslag	»	6 250
engångsbidrag till uppförande av stostall vid Wången	»	75 000
6. Premier till uppfödare av ackordshästar	»	40 000
7. Föreningen nordsvenska hästen (f. n. 8 000)	»	10 000
Säger kronor		375 750
varav engångsanslag		75 000
årligt anslag (f. n. 71 900)		300 750

C. Till riksföreningen Ridfrämjandet:

a) under första året	»	301 500
b) under femte året	»	496 500
c) efter femte året	»	300 000

Anm. Dessutom skulle ur stuteriväsendets fond ett belopp av 2 500 000 disponeras för utlämnande av lån för uppförande av ridhus.

<i>D. Till förbättrad hovvård</i> (f. n. 6 000)	kronor	70 000
8. Avelspriser (f. n. 12 000)	»	12 000

Summa kronor

under första året	1 388 950
under femte året	1 616 950
efter femte året	1 420 450.

Under utredningsarbetet har blivit uppenbart, att någon väsentlig förbättring i de förhållanden, som beröras av utredningsuppdraget, icke kan komma till stånd utan ökad anslagsgivning. Kostnaderna för ökningen av kassationsprocenten för arméns stambästar synes i vanlig ordning böra belasta den allmänna budgeten genom erforderlig höjning av fjärde huvudtitelns anslag till remontering. Samtliga övriga föreslagna åtgärder, som föranleda anslag, beräknas skola bestridas med anlitan av totalisatormedel. Denna anordning med ökat ianspråktagande av totalisatormedel finner utredningen vara helt i överensstämmelse med det nuvarande tillämpningssättet, enär f. n. med dylika medel bekostas så gott som alla vidtagna åtgärder till hästavelns befrämjande, jämväl sådana, som hava till syfte att förse krigsmakten med lämpliga hästar. Vad utredningen föreslår, är sålunda i huvudsak endast en ökning av det totala anslagsbeloppet och synes en belastning av den allmänna budgeten med det nämnda undantaget icke böra ifrågakomma. Att dessa totalisatormedel i ökad utsträckning tagas i anspråk för ett hästavelsbefrämjande ändamål, som direkt berör landets försvar, finner utredningen ligga nära till hands. Totalisatormedlen äro icke skattemedel utan komma statsverket till del på ett speciellt sätt genom enskilda orga-

nisationer, som äro knutna till landets hästavel. Stöd för denna sin uppfattning anser sig utredningen ha i de uttalanden, som riksdagen tid efter annan gjort i fråga om totalisatormedlen och deras användning. Såsom framgår av bilaga A. har nämligen riksdagen redan i samband med det år 1923 lämnade medgivandet, att totalisatorspel finge anordnas vid hästtävlingar och kapploppningar, som förutsättning härför uttryckligen angivit, att den därav uppkommande vinsten komme den svenska hästaveln till godo. I princip har riksdagen alltsedan dess vidhållit denna uppfattning, även om vissa belopp tagits i anspråk för den allmänna budgeten. Senast vid 1946 års riksdag har frågan om totalisatormedlen och deras användning varit föremål för prövning. (IX Ht. p. 58). I anledning av en av riksräkenskapsverket gjord hemställan, att frågan om upplösning av totalisatormedlens specialbudget måtte upptagas till förnyad prövning, uttalade föredragande departementschefen, att han icke funne skäl att till övervägande upptaga denna fråga.

Enligt skrivelse den 30 mars 1946 (nr 9) anslöt sig riksdagen till denna departementschefens uppfattning och uttalade, att riksdagen bestämt motsatte sig riksräkenskapsverkets förslag att till övervägande upptaga frågan om upplösande av totalisatormedlens specialbudget, eftersom detta skulle kunna medföra, att totalisatormedlen i fortsättningen i mindre utsträckning än som från början varit avsett komme hästaveln till godo.

Av de kostnader, som enligt det ovan anförda böra utgå av totalisatormedel, torde det under punkten A 6 angivna beloppet, 45 000 kronor, till ökat inköp av hingstföl m. m. liksom det under B 1 upptagna beloppet, 36 000 kronor, till ökad statlig hingsthållning, böra upptagas under omkostnadsanslaget för statens hingstdepåer och stuteri, vilket anslag i sin helhet utgår av totalisatormedel.

De under A 2 redovisade merkostnaderna för varmblodiga ackordshästar skulle, på sätt ovan s. 39 angivits, utgå av totalisatormedel och beräknas under fjärde huvudtitelns anslag till remontering.

Övriga nu ej särskilt omnämnda anslag — alltså även det föreslagna engångsanslaget till uppförande av ett stostall vid Wången (B 5) — böra enligt utredningens mening anvisas att utgå från det av totalisatormedel anvisade anslaget till hästavelns befrämjande.

Enligt vad utredningen förordat skulle från stuteriväsendets fond utlänas lån för uppförande av ridhus till ett sammanlagt belopp av 2 500 000 kronor. För genomförandet av detta förslag synes lämpligen en särskild utlåningsfond böra bildas. Såsom redan framhållits har jämväl tidigare utlåningsfonder inrättats med anlitande av totalisatormedel, nämligen år 1931 lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras och år 1938 lånefonden för inköp av avelsston av nordsvensk ras. I likhet med dessa utlåningsfonder bör enligt utredningens mening jämväl den sålunda föreslagna ridhuslånefonden förvaltas av statskontoret.

P. M. angående totalisatormedlen.

I anledning av inom riksdagen i ämnet väckta motioner (I: 119 av herr Nilsson, Nils Anton m. fl. och II: 48 av herr Fjellman m. fl.) anhöll 1923 års riksdag (skr. nr 31), att Kungl. Maj:t för beredande av medel till understöd åt landets hästavel ville medgiva, att vissa av Kungl. Maj:t godkända föreningar vid offentliga kapploppningar och travtävlingar tillätes anordna vadhållning för allmänheten med s. k. totalisator, under villkor att föreningarnas vinst av totalisatorn, med skäligt avdrag för omkostnaderna, inbetalades till statsverket för i jordbruksutskottets utlåtande nr 8 angivna ändamål samt för övrigt under iakttagande av de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt utfärda. Utskottet hade i sitt berörda utlåtande som förutsättning för tillstyrkandet av möjlighet att anordna totalisatorspel vid hästtävlingar och kapploppningar uttryckligen angivit, att den därav uppkommande vinsten komme den svenska hästaveln tillgodo. I främsta rummet borde därvid den kallblodiga hästaveln, som bleve mest lidande på grund av statsbudgetens knapphet, komma i åtanke.

Med anledning härav utfärdade Kungl. Maj:t kungörelsen den 4 maj 1923 (Sv. förf. saml. nr 87) angående anordnande av vadhållning medelst så kallad totalisator. Enligt bestämmelserna i 1 § första stycket av denna kungörelse fick vid kapploppning eller annan tävlan vadhållning medelst så kallad totalisator eller på annat därmed jämförligt sätt ej för allmänheten anordnas med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd. Enligt andra stycket av samma paragraf lämnades dylikt tillstånd endast under villkor, bl. a., att vinsten av totalisatorn, med av Kungl. Maj:t bestämt, skäligt avdrag för kostnaderna, inbetalades till statsverket för att användas till understöd av landets hästavel. I samband med ordnandet av legaliserad tippning beträffande andra tävlingar än hästtävlingar ersattes denna kungörelse av kungörelsen den 7 juni 1934 (nr 237) angående vadhållning i samband med tävlingar. I den nya kungörelsen medtogs icke förenämnda bestämmelse om att vinsten av totalisator skulle inbetalas till statsverket för att användas till understöd av landets hästavel. Av förarbetena till den nya kungörelsen framgår emellertid, att någon ändring härutinnan icke varit avsedd.

Till en början användes statens andel av totalisatormedlen för olika ändamål rörande hästaveln utan att passera riksstaten men enligt beslut vid 1927 års riksdag uppfördes denna andel från och med budgetåret 1927/28 å riksstatens inkomstsida såsom en särskild inkomsttitel. Därvid förutsattes å utgiftssidan ett motsvarande anslag, avsett att direkt utgå av totalisatormedel, under vilket anslag de särskilda ändamål skulle redovisas, vartill ifrågavarande medel skulle disponeras. Detta anslag erhöll titeln »Hästavelns befrämjande» och uppfördes som ordinarie reservationsanslag. Denna anordning innebar, att samtliga statens inkomster av totalisatormedel från och med ingången av budgetåret 1927/28 uppdebiterades å anslaget samt att vid budgetårets utgång befintligt överskott kvarstode till ett kommande år såsom reservation å anslaget.

Vid anmälan av 1928 års statsverksproposition erinrade chefen för jordbruksdepartementet beträffande frågan om förenämnda anslag till hästavelns befrämjande för budgetåret 1928/29 (IX h. t. p. 32), att Kungl. Maj:t vid särskilda tillfällen

disponerat totalisatormedel för ändamål, avseende understöd åt hästaveln, även i andra fall än då fråga varit om utgifter, som ingått under de ändamål, för vilka anslagen till prisbelöningar av hästar samt åtgärder för inhemska häststammar och stamboksföring varit med avseende å anslagsbeloppen beräknade. Med hänsyn till den befogenhet, som sålunda borde tillkomma Kungl. Maj:t att förfoga över totalisatormedlen, samt för tillvaratagande av de intressen, som varit avsedda att genom samma medel främjas, syntes utgifterna å ifrågavarande anslag böra upptagas med samma belopp som den å riksstatens inkomstsida uppförda inkomsten av totalisatormedel. Följden skulle annars bliva att, därest utgifterna för hästavelns befrämjande i riksstaten uppfördes lägre än inkomsterna av totalisatormedlen, dessa skulle komma att bidra till bestridande av de allmänna statsutgifterna, en påföljd som givetvis icke varit avsedd. Detta förslag vann riksdagens bifall.

Enligt beslut vid 1930 års riksdag (skr. nr 77 p. 8) skulle från och med budgetåret 1930/31 totalisatormedlen tagas i anspråk för bestridande av samtliga utgifter för stuteriväsendet. I detta sammanhang framhöll riksdagen angelägenheten av att det vid dispositionen av tillgängliga totalisatormedel i främsta rummet hölles i sikte, att hästavelns skäligen behov tillgodosåges, i vilket avseende riksdagen icke kunde undertrycka den meningen att, av vunnit erfarenhet att döma, därför kunde och borde disponeras ett större belopp än vad hittills varit fallet. I anslutning härtill uppfördes i riksstaten inkomsttiteln »totalisatormedel» beräknad till samma belopp som de väntade utgifterna för stuteriväsendet. Totalisatormedlen, vilkas överskott förut uppsamlats å reservationsanslaget till hästavelns befrämjande, skulle från och med nyssnämnda budgetår i stället för ett för hästaveln berörande ändamål uppfört förslagsanslag, »stuteriväsendet» tillföras en fond, från vilken utgifterna i fråga skulle direkt bestridas. Till denna fond, som erhöi benämningen »stuteriväsendets fond» skulle tillika läggas den vid utgången av budgetåret 1929/30 befintliga behållningen å reservationsanslaget till hästavelns befrämjande, efter avdrag av visst belopp, 385 000 kronor, som disponerades för statsregleringsändamål för budgetåret 1930/31. Från och med budgetåret 1931/32 upptogs förslagsanslaget till stuteriväsendet med samma belopp, som det, vartill totalisatormedlen beräknades komma att under budgetåret inflyta.

Vid 1933 års riksdag fattades på Kungl. Maj:ts förslag beslut därom, att samtliga utgifter för stuteriväsendet skulle redovisas å budgeten i vanlig ordning. I samband härmed beslöts, att Kungl. Maj:ts ovanberörda befogenhet att efter prövning i varje fall disponera tillgängliga medel å stuteriväsendets fond för tillgodosende av diverse ändamål, som vore ägnade att främja hästaveln, skulle begränsas till visst av riksdagen anvisat belopp. För budgetåret 1933/34 bestämdes detta belopp till 48 400 kronor.

I proposition nr 220 till 1934 års riksdag angående uppställningen av riksstatens utgiftssida m. m. hade chefen för finansdepartementet beträffande specialbudgeterna, efter att hava erinrat om ett av statskontoret och riksräkenskapsverket gjort uttalande, att bl. a. totalisatormedlen i princip borde redovisas å särskild specialbudget, framhållit, att det icke vore erforderligt att då taga ställning härtill utan borde vad ämbetsverken i denna del föreslagit prövas i samband med förberedelserna till statsverkspropositionen till 1935 års riksdag.

Med anledning härav hemställdes i de likalydande motionerna I: 327 och II: 586, att riksdagen vid avgivandet av det i nyssnämnda proposition begärda yttrandet angående riksstatens uppställning måtte uttala sig för att bl. a. totalisatormedlen även i fortsättningen skulle i riksstaten redovisas å särskild specialbudget. I anledning av dessa motioner uttalade riksdagen i skrivelse nr 203, att riksdagen erfarit, att vederbörande departementschef icke hade för avsikt att vidtaga någon omläggning i nämnda hänseende, utan att frågan först i princip underställts riksdagen, och att riksdagen därför ansett sig kunna uttala sin anslutning till det motionsvis framställda förslaget.

I samband med den av riksdagen år 1934 i princip beslutade uppställningen av riksstatsens utgiftssida beslöts, att de till totalisatorsmedlens specialbudget hänförliga anslagsmedlen skulle fr. o. m. budgetåret 1935/36 fördelas å anslag till *dels* lantbruksstyrelsen (kostnaderna för stuteribyrån), *dels* statens hingstdepåer och stuteri, avlöningar och omkostnader, *dels* ock hästavelns befrämjande. Sistnämnda anslag skulle upptagas med belopp, motsvarande skillnaden mellan det, vilket beräknades komma att inflyta i totalisatormedel under budgetåret och summan av de belopp, som under övriga nu nämnda anslag beräknades skola utgå av sådana medel.

Härutinnan vidtogs vid 1937 års riksdag den ändringen, att ett särskilt förslagsanslag, »Avsättning till stuteriväsendets fond» uppfördes å riksstaten. Detta anslag beräknades till storleken på så sätt, att för omföring till stuteriväsendets fond disponerades ett belopp, motsvarande inflytande totalisatormedel, sedan för särskilda ändamål anvisade, av dylika medel utgående anslagsbelopp frånräknats.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att frågan om specialbudget för totalisatormedlen senast varit föremål för prövning vid 1945 års riksdag. Såsom framgår av detta års statsverksproposition (IX h. t. s. 104), hade nämligen statskontoret och riksräkenskapsverket hemställt om upphörande av denna specialbudget. Föredragande departementschefen förklarade sig ej finna skäl att upptaga detta förslag. Detta departementschefens uttalande föranledde icke någon erinran från riksdagens sida. Jämväl vid 1946 års riksdag har frågan om denna specialbudget varit föremål för behandling. (Se s. 71 i utredningens betänkande.)

Under budgetåret 1945/46 skola följande anslagsbelopp bestridas av inflytande totalisatormedel:

I. Stuteribyrån i lantbruksstyrelsen:

1) Avlöningar	kr. 38 200	
2) Omkostnader	» 8 000	kr. 46 200

II. Statens hingstdepåer och stuteri:

(Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå)

1) Avlöningar	» 305 600	
2) Omkostnader	» 153 600	
3) Byggnadsarbeten (jordkällare till ett av betjäningshusen vid Flyinge och reparation av ett hingststall vid Strömsholm)	» 32 800	
4) Förbättring av betesmarker vid Flyinge	» 11 500	» 503 500

III. Hästavelns befrämjande:

1) Hästpremieringen:

a) Årsarvoden till premieringsordförandena	kr. 7 500	
b) Dagrarvoden, besiktningsarvoden, reseersättning m. m.	» 41 800	
c) Till fördelning mellan hushållningssällskapen	» 265 000	kr. 314 300

2) Understöd åt hästavelsföreningar och för stambokföring m. m.	» 100 000	
3) Demonstration i hovvård och hovbeslag	» 6 000	» 420 300

Summa kronor 970 000.

Statsverkets inkomster av totalisatormedel under budgetåret 1945/46 beräknades till 4 000 000 kronor. Detta belopp skall efter *avdrag* av ovanberörda anslagsbelopp å tillhoppa 970 000 kronor, som anvisats att utgå av totalisatormedel, över de i riks-

staten uppförda förslagsanslaget till »Avsättning till stuteriväsändets fond» omföres till sagda fond. I enlighet härmed har detta förslagsanslag för budgetåret 1945/46 uppförts med (4 000 000 — 970 000 ==) 3 030 000 kronor.

Av stuteriväsändets fond har för nedannämnda budgetår följande belopp tagits i anspråk för den allmänna budgeten, nämligen:

Budgetåret 1931/32.....	Kr.	450 000 :—
» 1932/33.....	»	185 000 :—
» 1933/34.....	»	200 000 :—
» 1934/35.....	»	200 000 :—
» 1935/36.....	»	200 000 :—
» 1936/37.....	»	200 000 :—
» 1937/38.....	»	200 000 :—
» 1938/39.....	»	200 000 :—
» 1939/40.....	»	200 000 :—
» 1940/41.....	»	1 000 000 :—
» 1941/42.....	»	500 000 :—
» 1942/43.....	»	500 000 :—
» 1943/44.....	»	500 000 :—
» 1944/45.....	»	1 000 000 :—
» 1945/46.....	»	1 000 000 :—

Behållningen å fonden den 30 juni 1944 utgjorde kr. 4 546 765: 30. Fondens inkomster under budgetåret 1944/45 utgjorde kr. 3 705 593: 50 och utgifterna under samma år kr. 1 120 700: 85. Behållningen å fonden den 30 juni 1945 uppgick alltså till kr. 7 131 657: 95.

Av utredningen infordrade yttranden från vissa myndigheter m. fl.¹

I skrivelse till *chefen för armén* anhöll utredningen att få del av dennes synpunkter angående stamhästbeståndets nuvarande beskaffenhet såväl beträffande de nyinköpta remonternas lämplighet, som i fråga om stamhästbeståndets kvalitet särskilt med tanke på personalens ridutbildning. Tillika hemställde utredningen om dels uttalande, huruvida den hittills tillämpade kassationsprocenten av 10 % vore tillräcklig för erforderlig kvalitet hos stamhästbeståndet, dels ock meddelande angående de erfarenheter, som vunnits vid olika truppslag rörande de hästar, som stått till förfogande för tillgodo-seende av behovet av ridhästar vid den mobiliserade armén. Slutligen framhölls önskvärdheten av ett uttalande i övrigt, vartill de i statsrådsprotokollet över finansärenden av den 11 maj 1945 framförda direktiven kunde giva anledning.

Chefens för armén yttrande var av följande lydelse:

»Det för ridbruk avsedda *stamhästbeståndets beskaffenhet* synes relativt tillfredsställande såväl med hänsyn till de nyinköpta remonternas lämplighet som med hänsyn till hästbeståndets kvalitet, särskilt med tanke på personalens ridutbildning. Under beredskapstiden har emellertid stamhästbeståndets försлитning varit något större än under fredsförhållanden.

Nuvarande *kassationsprocent* (10 %) synes främst beroende på den ökade försлитningen av hästmaterialet, som den ettåriga värnplikens genomförande medfört, men även med hänsyn till främjandet av den varmblodiga hästaveln (se nedan) böra höjas till omkring 11 %.

Erfarenheter rörande de hästar, som stått till förfogande för den mobiliserade armén äro följande.

Förutom stamhästbeståndet har endast ett synnerligen begränsat antal varmblodiga hästar — omkring 500 — inom landet stått till förfogande för fyllande av fältförbandens behov av ridhästar. Återstående betydande behov av ridhästar har måst fyllas genom rekvisition: dels av nordsvenska hästar, dels av andra kallblodiga hästar.

De nordsvenska hästarna synas lämpliga för användning såsom ridhästar vid fältförband, särskilt inom de norra delarna av landet. De äro dock de varmblodiga hästarna underlägsna. Tillgången på för ridbruk lämpliga nordsvenska hästar är så begränsad, att de norrländska förbandens återstående behov av ridhästar icke kan täckas enbart med hästar av detta slag. Rekvisition av nordsvenska hästar vid mobilisering för användning vid fältförband inom de södra delarna av landet synes därför utesluten, även bortsett från olägenheten av de lokalt avlägsna rekvisitionsområdena. Inom Norrland föreligger därjämte en strävan att med hänsyn till jordbrukets krav genom avelsarbete giva den nordsvenska hästen en grövre och för ridbruk mindre lämplig byggnad.

¹ Av arméförvaltningens intendenturavdelning avgivet yttrande har hemligstämplats.

Övriga kallblodiga hästar äro i regel mindre lämpliga för användning såsom ridhästar vid fältförband. Särskilt då det gäller snabba eller långvariga förflyttningar på väg inverkar dessa hästars närvaro inom ett förband nedsättande på förbandets rörlighet.

Det är sålunda av vital betydelse för arméns beridna fältförband, att tillgången på varmblodiga hästar ökas. Detta gäller särskilt med hänsyn till en förutsatt utökning av kavalleriets ryttnförband.

Härutöver böra följande synpunkter särskilt framhållas.

Den minskning av ridhästbeståndet vid armén, som innevarande år redan genomförts och som av chefen för armén ytterligare föreslagits överbefälhavaren i utredning angående arméns framtida organisation, synes allvarligt kunna komma att återverka på uppfödningen av varmblodiga hästar inom landet. I förhållande till 1942 års försvarsbeslut nedgår det årligen inköpta antalet remonter från 497 till 450, motsvarande en minskning med omkring 10 %. Enär behovet av ridhästar främst i kavalleriets krigsorganisation samtidigt ökat, synes det nödvändigt att vidtaga sådana åtgärder, som förhindra att fredsorganisationens minskade behov kommer att medföra en minskning av varmbloodsaveln.

Detta torde främst kunna åstadkommas genom att höja den årliga kassationsprocenten och därmed en ökning av den årliga remonteringen. Som ovan framhållits, skulle en sådan åtgärd även ur utbildningssynpunkt vara lämplig. Genom en årlig kassationsprocent på omkring 11 % skulle ett i förhållande till 1942 års försvarsbeslut i stort oförändrat årligt inköpsbehov av remonter föreligga.

Denna ökade kassation skulle dessutom medföra den fördelen att ett större antal av de årligen kasserade ridhästarna skulle kunna säljas till liv eller bliva ackordshästar. Härigenom skulle åstadkommas en ökad tillgång inom landet på för ridbruk lämpade hästar. Tillgång på för ridbruk lämpade ackordshästar är även önskvärd med hänsyn till fredsutbildningsbehovet under repetitionsövningar vid kavalleriets truppförband.

Såsom övriga åtgärder för att uppmuntra den varmblodiga hästaveln må följande anföras.

Ett verksamt medel till hästavelns främjande synes vara en ökning av remontpriserna, därest detta med hänsyn till kostnaderna låter sig göra, samt tilläggspremier för de bästa remonterna.

Officerare och underofficerare böra medgivas rätt att på kronans bekostnad och i kronans stall uppställa dem tillhöriga, fältdugliga hästar.

Vidare kan ifrågasättas inrättandet av ett premiesystem genom vilket innehavare av för ridbruk lämpliga hästar, vilka icke tillhört kronan, skulle belönas mot skyldighet att vid mobilisering ställa dessa hästar till arméns förfogande.

Ridhastuppfödningens kvalitet bör framdeles bevaras och höjas genom import av för avelsarbetet lämpliga östpreussiska hingstar och engelska fullblodshingstar.

Föreslagna 'friare bedömningsgrunder vid remontinköp' synas sakna full motivering. Den begränsade tillgången inom landet på varmblodiga hästar har nämligen under senare år tvungit till uppköp av i stort sett alla de remonter utan svårare fel, vilka utbjudits till salu.»

I skrivelse till *lantbruksstyrelsen* anhöll utredningen om styrelsens yttrande över vissa spörsmål.

1) På utredningens fråga, om det kunde tänkas att — utöver hittills vidtagna åtgärder för uppehållande av ridhästaveln inom nuvarande totala anslagsram för hästavelns befrämjande — ytterligare tillgodose den varmblodiga hästaveln för att därigenom öka tillgången av för försvarets behov be-

hövliga ridhästar vid mobilisering och under krig, lämnade lantbruksstyrelsen följande svar:

»Inom ramen av de anslag som för närvarande stå till förfogande till hästavelns befrämjande torde några ytterligare åtgärder för uppehållande och utveckling av ridhästaveln icke vara möjliga utan att andra för landets försvar och näringsliv viktiga grenar av hästaveln åsidosättas. Lantbruksstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om den gynnade ställning i premieringshänseende som såväl den varmblodiga som den nordsvenska aveln intager i så måtto, att fölston av dessa raser kunna premieras oavsett åldersgräns uppåt samt att penningbelöningar för ston av nämnda kategori numera åter utgå med de belopp, som ursprungligen fastställts i 1928 års reglemente för den med statsmedel understödda hästpremieringen.»

2) Till svar å utredningens fråga, vad styrelsen, därest under föregående punkt framställda fråga måste besvaras nekande, ansåge böra vidtagas för att vinna ifrågavarande syfte utan att kostnadsramen i väsentligare mån utvidgades, meddelade styrelsen följande:

»Lantbruksstyrelsen vidhåller sin vid upprepade tillfällen framförda åsikt, att de enda tillförlitliga medlen när det gäller att täcka landets behov av för krigsbruk lämpade ridhästar äro inköp av ett ökat antal remonter samt att remontpriset i förhållande till priset å kallblodiga hästar av samma ålder hålles på en högre nivå, så att uppfödarna beredas gottgörelse för uppfödningkostnaderna och skäligt vederlag för de större risker, som alltid äro förenade med varmbloodsuppfödning. Liksom alla andra näringsgrenar följer varmbloodsuppfödningen de ekonomiska lagarna, och dess omfattning avpassas efter de avsättningsmöjligheter, som föreligga. Åtgärder, som ej taga sikte på förbättrade avsättningsförhållanden torde näppeligen bli effektiva eller i vart fall endast av kortvarig verkan. Genom ökad kassationsprocent beträffande stamhästar, skulle ett däremot svarande ökat antal remonter kunna inköpas samtidigt som en del äldre stamhästar skulle kunna försälas till civilt ridbruk och bilda en om än ringa reserv. Inköp av varmblodiga ackordshästar skulle därjämte bidraga till avsättning av sådana hästar, vilka av en eller annan anledning icke kunnat inköpas av remonteringsnämnden.

För sådana åtgärder, som härovan antytts, erfordras emellertid ökade anslag även om dessa ej komme att belasta den huvudtitel, under vilken anslaget till hästavelns befrämjande är uppfört. Utan att kostnadsramen för detta främjande i väsentligare mån utvidgas torde, såsom framgår av det under punkt 1 anförda, några tillnärmelsevis effektiva ytterligare åtgärder till ridhästavelns fromma knappast kunna vidtagas. Med en jämförelsevis måttlig ökning av anslaget i fråga skulle dock exempelvis de lantliga ryttareföreningarna kunna tillgodoses med ytterligare medel för att sättas i stånd att utvidga sin verksamhet samt till tävlingspriser. En ökning av anslaget till Svenska ridsporens centralförbund för sistnämnda ändamål kan likaså tänkas. I senare fallet borde det ökade bidraget måhända helt reserveras för ryttare, som icke äro beridna på Kronan tillhöriga hästar. Dylika åtgärder skulle sannolikt stimulera intresset för tävlingsridning såväl inom ryttareföreningarna som bland företrädesvis civila ryttare. Som en följd härav skulle måhända de senares antal ökas, och vid ryttareföreningarnas tävlingar framgångsrika hästar likaväl som för tävlingar mindre förberedda men inridna hästar röna stegrad efterfrågan från civila ryttares sida.»

3) I sin skrivelse anförde utredningen vidare följande:

»En del av statens varmblodiga hingstar äro sedan ett tiotal år av oldenburgsk ras. Det framgår av betäckningssiffrorna, att nämnda hingstar fått stor användning och huvudsakligen användas i korsningsavel. Vilket

mål är uppsatt för avelsgrenen? Är syftet med densamma att skapa en reserv av lämpliga hästar för rid- eller dragbruk vid den mobiliserade krigsmakten?»

Härå avgav lantbruksstyrelsen följande svar:

»Målet för den oldenburgska aveln är att i härför lämpade bygder ställa en lugn och stark men något lättare häst till jordbrukets förfogande, en häst, som vid mobilisering är användbar även för krigsmaktens behov. En bidragande orsak till oldenburgarens popularitet är hans utomordentligt goda lynne, en synnerligen värdefull egenskap med hänsyn till den brist på körskickligt folk, som tyvärr är förhanden.»

4) Under erinran därom, att under år 1944 sammanlagt 441 ston betäcktes av varmblodiga travarhingstar samt att denna avelsgren för såväl näringslivet som krigsmakten ur brukssynpunkt syntes vara utan praktisk betydelse, framhöll utredningen, att densamma ville ifrågasätta, om icke travsporten med varmblodiga hästar på något sätt skulle kunna nyttiggöras för arméns behov. I samband härmed framställde utredningen en fråga huruvida det kunde tänkas, att särskilda travlopp anordnades för vanliga halvblodshästar eller för hästar, som exempelvis hade halvblodshingst till fader och specialtravarsto till moder? Tillika erinrade utredningen därom, att genom tillblandning av halvblod syntes kunna ernås, att hästar, som användas på travbanorna, skulle kunna bibringas ökad skelettgrovlek och för ridbruk i övrigt bättre lämpad exteriör (större bärförmåga).

Med anledning av vad utredningen sålunda anfört meddelade lantbruksstyrelsen följande:

»Lantbruksstyrelsen kan för sin del ej tillstyrka att i samband med offentliga travtävlingar lopp anordnas för vanliga halvblodshästar eller för hästar, som hava halvblodshingst till fader och travarsto till moder. Erfarenheten har visat att sådana tävlingspropositioner vilka upptaga hästens härstamning som en förutsättning för hans deltagande om möjligt böra undvikas. Härstamningens riktighet kan vara svår att kontrollera, varigenom tvivel lätt uppstår särskilt beträffande en framgångsrik hästs rätta anor. Lantbruksstyrelsen kan ej heller bortse från den icke önskvärda konsekvensen, att deltagande i travtävlingar med vanliga halvblodshästar kan komma uppfödare av sådana att övergå från halvblodsavel till travaravel. En parning av travarston med halvblodshingstar i avsikt att frambringa en produkt med för ridbruk bättre lämpad exteriör skulle till följd av att säkerligen endast de mest värdeflösa travarstona komme att föras till dylika hingstar enligt lantbruksstyrelsens mening icke leda till önskat resultat.

Lantbruksstyrelsen håller alltså före, att travaraveln bör bibehållas oblandad, och att travlopp för varmblodiga hästar framdeles liksom nu bör förbehållas sådana av travarslag.»

5) Slutligen framhölls från utredningens sida följande:

»Av tillgängliga betäckningssiffror framgår, att landets hästavel f. n. till icke mindre än omkring 80 % bedrivs med ardennerhingstar, till 16 % med nordsvenska och till 4 % med varmblodiga hingstar. Den nordsvenska hästaveln är med undantag av Älvsborgs, Göteborgs och Bohus, Värmlands samt Kopparbergs län så gott som helt hänvisad till Norrland och är således aveln med tyngre kallblod mycket starkt dominerande i landets södra delar. Den vid jordbruket pågående rationaliseringen synes peka mot en allt större användning av motor- och traktordrift såväl för jordens brukande som för tyngre körslor på vägar och i skogsmarker, och

synes denna utveckling vinna terräng även vid de mindre jordbruken. Kan det därför tänkas, att de grövre och tyngre hästarnas antal så småningom kommer att minskas och i deras ställe en lättare typ av hästar kommer till användning för sådana körslor, som icke lämpa sig för den motoriserade driften? Vid sådant förhållande skulle måhända den varmblodiga hästen ånyo beredas större utrymme även för jordbrukets del, och därmed ökad tillgång erhållas på för armén lämpliga ridhästar vid mobilisering och krigsfall. Den varmblodiga och nordsvenska hästen har på grund av hårdare konstitution och andra s. k. inre egenskaper vid krigsmakten visat sig vara att föredraga framför tyngre hästar.»

Lantbruksstyrelsens svar under denna punkt var av följande lydelse:

»Huruvida den större användningen av lastbilar och traktorer i jordbruket skall medföra förändring i hästbeståndets sammansättning är vanskligt att avgöra. Lantbruksstyrelsen vill erinra om att i de bygder, där ardennerhästen företrädesvis användes som dragare, redan före kriget en bestämd tendens att föredraga en mindre eller medelstor sådan gjorde sig gällande. Endast i utpräglade slättbygder med mycket intensivt jordbruk använder man ännu allmänt den tunga ardennerhästen. På en del lättare jordar i södra Sverige kunde säkerligen den låga, grova och benstarka halvblodshästen få större användning, men möjligheterna härtill begränsas tyvärr av bristen på körkunnigt folk.»

I likalydande skrivelser till *förvaltningsutskotten hos samtliga hushållningssällskap i Götaland och Svealand, med undantag av Kopparbergs län*, framlade utredningen vissa spörsmål till besvarande.

Utredningen erinrade däri till en början, att enligt av remonteringsnämnden uppgjord statistik hade under följande år utbudits remonter till nedan nämnda antal, nämligen

År	Antal
1942	897
1943	840
1944	827.

I samband härmed anhöll utredningen om utskottens uttalande angående anledningen till berörda minskning.

Vidare anförde utredningen följande:

»Av tillgängliga betäckningssiffror framgår, att landets hästavel f. n. till icke mindre än omkring 80 % bedrives med ardennerhingstar, till 16 % med nordsvenska och till 4 % med varmblodiga hingstar. Den nordsvenska hästaveln är med undantag av Älvsborgs, Göteborgs- och Bohus, Värmlands samt Kopparbergs län så gott som helt hänvisad till Norrland och är således aveln med tyngre kallblod mycket starkt dominerande i landets södra delar. Den vid jordbruket pågående rationaliseringen synes peka mot en allt större användning av motor- och traktordrift såväl för jordens brukande som för tyngre körslor på vägar och i skogsmarker, och synes denna utveckling vinna terräng även vid de mindre jordbruken.»

I anslutning härtill gjorde utredningen förfrågan, huruvida det därför kunde tänkas, att de grövre och tyngre hästarnas antal så småningom komme att minskas och i deras ställe en lättare typ av hästar komme till användning för sådana körslor, som icke lämpade sig för den motoriserade drif-

ten, och huruvida i så fall den varmblodiga hästen ånyo kunde beredas större utrymme även för jordbrukets del och därmed ökad tillgång erhållas på för armén lämpliga ridhästar vid mobilisering och krigsfall. — Tillika erinrade utredningen därom, att den varmblodiga och nordsvenska hästen på grund av hårdare konstitution och andra s. k. inre egenskaper vid krigsmakten visat sig vara att föredraga framför tyngre hästar.

Slutligen hemställde utredningen om det uttalande i övrigt, vartill i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 11 maj 1945 framförda direktiv gäve anledning.

Å de olika frågorna avgav *förvaltningsutskottet hos Stockholms läns och stads hushållningssällskap* följande svar:

»1) Det allt för låga priset med hänsyn taget till dels uppfödningsekostnaden, dels risken att uppfödd häst kasseras och sedermera får försälas till underpris.

2) Det är en ej sällan framförd uppfattning, att motoriseringen skulle medföra ett minskat behov av tyngre hästar. En utveckling, som verkar i rakt motsatt riktning, är emellertid gummihjulsvagnarnas införande, vilken medför, att man övergår från parkörning till enbetskörning, varigenom ökat behov av tyngre hästar för lasskörning framkommit. Ett förhållande, som dessutom i avsevärd grad motverkar varmblodshästens användning i jordbruket, även om denna i viss utsträckning skulle vara önskvärd, är bristen på goda körkarlar. Det är därför enligt förvaltningsutskottets uppfattning föga sannolikt, att den varmblodiga hästen inom en överskådlig framtid kommer att för jordbrukets del öka i antal, så att därigenom en ökad tillgång kan beräknas vinnas på för armén lämpliga ridhästar.

3) Vad i statsrådsprotokollet anförts ger förvaltningsutskottet anledning understryka, att någon annan utväg att effektivt öka ridhästaveln ej torde finnas än att avsevärt höja remontpriset, såg att aveln blir lönande. Att sänka hästarnas kvalitet genom att pruta på fordringarna torde ej kunna rekommenderas. Varför skulle för övrigt kvaliteten å arméns ridhästar sänkas, då fordringarna på kvaliteten på dess vapen och övrig utrustning ständigt öka? Att inköp av varmblodiga ackordshästar samt medgivande för officerare att på kronans bekostnad uppställa fullt fältdugliga ridhästar jämväl skulle verka i önskad riktning synes självfallet, varför dessa åtgärder tillstyrkas.»

Förvaltningsutskottet hos Uppsala läns hushållningssällskap yttrade bland annat följande:

»Anledningen till nedgången i antalet salubjudna remonter är utan tvivel att söka i det mindre tillfredsställande remontpriset. Såväl för ardenner- som nordsvenska hästar av samma kvalitet och ålder som godkända remonter uppnås som regel bättre priser. Härtill kommer också att kasserad remont oftast är rätt svår-såld och måste med få undantag avyttras till starkt reducerat pris.

Att framdeles allt större motor- och traktordrift för jordbruk och tyngre transporter på vägar och i skogsmark är att förvänta, torde icke vara underkastat det ringaste tvivel. Utvecklingen torde komma att gå i samma riktning för alla jordbruk, med undantag för de allra minsta. Utredningens förmodan att för vissa körs-lor lättare typer av hästar kommit till alltmer ökad användning torde äga sin riktighet. Att den varmblodiga hästen för dessa ändamål skulle komma till användning i sådan utsträckning, att därmed kunde påräknas ökad tillgång på för armén lämpliga ridhästar vid mobilisering och krigsfall, torde tyvärr dock icke vara att förvänta.

I ämnet synes i övrigt kunna anföras, att en tänkbar möjlighet till ökad avel med varmblodiga hästar kan vara, att till lämpliga uppfödarens förfogande på gynnsam-

ma villkor ställdes moderston. Det kan måhända därvid övervägas, om från förbanden kan för sådant ändamål uttagas ett antal högt kvalificerade ston, vilka kunna lämpa sig för avelsändamål.»

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Södermanlands län uttalade följande vad beträffade de tre frågorna:

»1) Remontpriset är för lågt, vartill kommer svårigheterna att skaffa körare till varmblodiga hästar.

2) Genom större och utvidgad traktorverksamhet går det åt ett mindre antal hästar; utvecklingen går emellertid för det hästmateriel, som kräves, mot något tyngre hästar.

3) Det finnes otvivelaktigt ett uppfödareintresse för varmblodiga hästar, men detta intresse kan ej vidmakthållas med nuvarande priser på remonthästar. Priset för remont bör vara något högre än för en förstklassig yngre arbetshäst.»

Från *förvaltningsutskottet hos Östergötlands läns hushållningssällskap* inkom följande yttrande:

»Varmblodsuppfödningens omfattning är beträffande hushållningssällskapets område avsevärt mindre än för tre—fyra årtionden sedan. Tillbakagången synes alltså jämt fortsätta. Den har enligt utskottets förmenande i första hand sin grund i de otillfredsställande ekonomiska betingelserna för varmblodsaveln. Uppfödningen av remonter är i jämförelse med uppfödningen av ardennerhästar dyrbar. Detta sammanhänger till stor del med nuvarande arbetsförhållanden i jordbruket. De ökade arbetslönerna ha medfört att arbetskraften måste utnyttjas effektivare än tidigare. Användning av de klenare och livligare varmblodshästarna anses härvid erbjuda sämre möjligheter än användning av de starkare och lugnare kallblodshästarna. De varmblodiga avelsstonas användbarhet i jordbruksarbetet är därför mycket begränsad. Körskickligheten och intresset för dess uppövande är därjämte mindre än tidigare, sedan landsvägskörning till väsentlig del upphört och de yngre jordbrukarnas och jordbruksarbetarnas intresse i rätt hög grad inriktats på traktorer. Det ekonomiska resultatet av remontuppfödningen försämrats även därav att procenten ej fullgoda hästar blir större i denna än i ardenneraveln samt att sådana hästar, som icke kunna godkännas som remonter, i regel ha ett lågt saluvärde. Då en remont trots de väsentligt högre uppfödningsekostnaderna under en följd av år betingat endast obetydligt högre pris än en prima ardennerhäst i samma ålder, anses aveln av flertalet jordbrukare sakna ekonomiskt berättigande. De uppfödare inom länet, som för närvarande bedriva remontuppfödning, torde nästan utan undantag göra detta på grund av särskilt personligt intresse för varmblodsaveln.

I fråga om möjligheten att hästar av lättare typ så småningom kunna komma att till en del användas i stället för de grövre och tyngre hästarna vid en i övrigt motoriserad jordbruksdrift får förvaltningsutskottet anföra, att denna utveckling till en del hämmas genom bristen på skickliga körkarlar, vilket minskar intresset att använda varmblodshästar åtminstone i det större jordbruket. I det mindre jordbruket, där innehavaren själv kör sina hästar, synes varmblodshästarnas användbarhet vara något större.

I övrigt vill förvaltningsutskottet framhålla, att en avsevärd höjning av remontpriset synes nödvändig, om uppfödningen med nuvarande krav på remonter skall giva tillfredsställande resultat. Remontpriset torde sålunda behöva ligga minst 50 % högre än priset på en prima treårig kallblodshäst. Varmblodsavelns förutsättningar skulle även väsentligt förbättras, därest inom armén fordringarna på adelhet och livligt temperament kunde minskas. Om remontaveln kunde inriktas på grövre och lugnare hästar, än vad som nu är fallet, skulle avelsston och såsom remonter icke godkända hästar bli väsentligt mera användbara i jordbruket än nu. En annan

åtgärd, som skulle vara fördelaktig för uppfödarna och icke minst borde vara gagnelig för armén, genom att remonternas kvalitet därigenom torde kunna förbättras, skulle vara att vid regementena uttoges till avelsston de ston bland nummerhästarna, som visat sig vara av särskilt god kvalitet och ha gott lynne. Stona skulle för relativt lågt pris försäljas till kunniga uppfödare. En dylik uttagning av avelsston borde komplettera och delvis ersätta de nu brukliga inköpen av treåriga avelsston. Avelsurvalet kunde på detta sätt bliva effektivare, då härigenom åtminstone en del av de varmblodiga avelsstona fått undergå prestationsbedömning före insättandet i aveln. Enligt utskottets mening har landets varmbloodsavel knappast råd att undvara de ston, som vid regementena visat sig vara de bästa brukshästarna. Ett villkor för att den här föreslagna anordningen skulle giva gott resultat torde emellertid vara, att stona ännu äro relativt unga, då de utlämnas från regementena och insätts i aveln.

Aveln med nordsvenska hästar synes böra stimuleras i de trakter, där hästar av ifrågavarande slag visat sig lämpliga. Det torde med hänsyn härtill vara nödvändigt, att utstationering av staten tillhöriga nordsvenska hingstar även i fortsättningen äger rum. Även de härigenom framkomna korsningsprodukterna mellan nordsvensk och ardenner torde kunna få god användning såväl i armén som i det mindre jordbruket i skogsbygderna.»

I sitt svar framhöll *förvaltningsutskottet hos Jönköpings läns hushållnings-sällskap* följande.

»Minskningen av antalet utbudna remonter sammanhänger främst med varmbloodsavelns otillfredsställande ekonomi. På grund av motorismens utbredning har på senare tider varmbloodet alltmer undanträngts som dragkraft för civilt bruk och den främste avnämaren av varmbloodshästar är nu staten, som årligen inköper remonter för arméns behov av ridhästar. De statliga inköpen bli därför avgörande för hela varmbloodsaveln, och det remontpris som av staten fastställles mer än något annat avgörande för varmbloodsavelns omfattning och ekonomi. Inom ett av remontuppfödningssdistrikten i Jönköpings län har innevarande år av några remontuppfödare verkställts en detaljerad beräkning av kostnaderna för uppfödning av en remont. Man har därvid kommit till en kostnad av 2 363 kronor lågt räknat och utan att medräkna någon vinst på uppfödningen. Tydligt är alltså att uppfödningen för närvarande är direkt förlustbringande och det är härifrån man har att söka svaret på den uppställda frågan om anledningen till att antalet utbudna remonter minskats. Vad som nu gör att remonter här överhuvud taget utbudas är främst att det ännu finnes kvar ett antal varmbloodsentusiaster, vilka mer av intresse för denna avel än för ekonomisk vinning alltjämt arbeta vidare. Men denna skara av uppfödare minskas successivt, och om varmbloodsaveln icke i tid kan föras över på det ekonomiska planet är sannolikt den tid ej långt avlägsen då några remonter ej mera utbudas i dessa bygder. Då det klart visats att den svenska armén för sin operationsduglighet är beroende av ridhästar i tillräckligt antal och det sålunda är ett hela landets intresse att remonter uppfödass, förefaller det naturligt att för remonter fastställles ett pris som är skäligt och kan verka stimulerande.

Vad beträffar utsikterna att finna en ökad användning för varmbloodshästen i vissa speciella arbeten inom jordbruket ställer sig förvaltningsutskottet skeptiskt. Med nutida krav på utnyttjande till det yttersta av den mänskliga arbetskraften och därav föranledda krav på lastningskapacitet hos fordon och effekt hos redskap måste även kraven på dragarnas styrka sättas höga. I allmänhet motsvara varken den varmbloodiga eller den nordsvenska hästen dessa krav. Härtill kommer att ett allmänare användande av den varmbloodiga hästen i jordbruket förutsätter större körskicklighet än vad som numera i allmänhet är tillfinnandes. I detta sammanhang må framhållas den betydelse för vidmakthållandet av jordbruksbefolkningens för-

måga att handskas med hästar som vårt alltmera reducerade rytteri och hästanspända artilleri haft. Vad man under nuvarande förhållanden och utvecklingstendenser behöver inom jordbruket i detta län är en 'universalhäst', användbar för en hel del olikartade uppgifter. Som sådan passar enligt förvaltningsutskottets mening bäst den typ av lätt ardennerhäst man på senare tider lyckats få fram: en lätt, rörlig, lättfödd och lätthanterlig häst.

Bland övriga ifrågasatta åtgärder till främjande av ridhästaveln torde finnas en hel del som otvivelaktigt kunna vara av visst värde. Det står dock klart att ingen av dem kan tillnärmelsevis få den betydelse som ett skäligt remontpris. Ökningen av arméns ackordshästbestånd är sålunda en åtgärd som synes lämplig liksom också förslaget att officerare, främst vid kavalleriet och artilleriet, skulle medgivas rätt att vid vederbörande truppförband på kronans bekostnad uppställa en egen fullt fäldtuglig ridhäst. Däremot anser förvaltningsutskottet införandet av tilläggspremier för de bästa remonterna vara av tvivelaktigt värde. Och vad beträffar tillämpningen av friare bedömningsgrunder i fråga om de krav som uppställas vid remontinköpen borde väl detta bli av större värde först om det antal remonter som skall köpas ökas. Slutligen vill förvaltningsutskottet framhålla att det för att uppnå ökad efterfrågan på ridhästar säkerligen skulle vara av stor betydelse om den civila ridporten, lagd på bred bas, kunde kraftigt understödjas.»

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Kronobergs län yttrade efter hörande av sällskapets hästavelskommitté bland annat följande:

»I Kronobergs län drives varmblodig hästavel f. n. huvudsakligen av fyra personer, av vilka en uppföder travare. Uppfödning av remonter kräver, som bekant, särskilda fackkunskaper och erfarenheter av uppfödaren, och denne löper större ekonomisk risk än vid annan hästavel, eftersom han har svårt att till lönande priser avyttra varmblodiga unghästar, som ej bli godtagna som remonter. Om remontuppfödningen likväl skall kunna hävda sig, fordras alltså relativt höga remontpriser, men förhållandet mellan dessa och priserna på kallblodiga hästar ha ej gynnat den varmbodiga aveln, ehuru hästaveln i sin helhet gått framåt i länet.

Kronobergs län är en utpräglad småbruksbygd. Här, liksom eljest i landet, sträva jordbrukarna sedan länge att rationalisera och mekanisera driften, men vid det stora flertalet brukningsdelar, som ha liten och ofta stenig åker, saknas i allmänhet möjlighet att använda traktorer och större maskiner. För jordbruket i detta län blir hästen säkerligen även framdeles den viktigaste dragaren, och någon väsentlig minskning i hästbeståndet synes därför ej vara att förutse. Nu användes mestadels ardenner av mindre slag och korsningar därav, och då dessa hästar ifråga om massa och rörlighet på det hela taget passa för jord- och skogsbruk i Kronobergs län, har man ej anledning anta, att jordbrukarna komma att gå över till en annan typ av hästar.

Intresset för den nordsvenska hästen är svagt, fastän hushållningssällskapet gjort åtskilligt för att främja aveln av denna ras.

Tillgången på lättare hästar, lämpade för krigsbruk, synes böra säkras bl. a. genom att skaffa en reserv, som vid behov kan tagas i anspråk. I trots av, vad ovan anförts om ardennerens företräde, bör vid jordbruket alltjämt finnas plats för det begränsade antal varmblodiga hästar, som erfordras dels för föryrngning av arméns eget hästbestånd, dels för hållande av en sådan reserv. Denna kunde åstadkommas genom ökad kassation av hästar vid truppförbanden. Därigenom skulle visserligen också det årliga monteringsbehovet stiga, men om kassationen — såsom förutsattes — innefattade försäljning av bl. a. alltjämt avelsdugliga ston, finge ju också de för remontuppfödning hågade jordbrukarna bättre tillgång på avelsmaterial. Staten kunde också lämpligen genom premier i någon form intressera jordbrukare och andra att hålla ridhästar, som finge disponeras av mi-

litären såväl för viss årlig fredstjänstgöring som vid mobilisering. I samma syfte borde den civila ridsporten uppmuntras genom propaganda och anslag. Det viktigaste medlet att få till stånd ökad uppfödning av remonter är dock utan tvivel ökade priser. För att arméns behov av ridhästar skall kunna fyllas, kräves remonpris, som fullt täcker såväl den direkta uppfödningsekostnaden som risken för, att unghästen ej blir godkänd. Endast därigenom kan ridhästaveln stå sig i konkurrensen med den kallblodiga aveln.»

Följande yttrande avgavs av *Kalmar läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott*.

»Den påtalade minskningen i remontutbuden under de senare åren torde enligt utskottets mening bero på flera samverkande orsaker. Den varmblodiga aveln innebär i sig själv ett visst osäkerhetsmoment, i det de individer, vilka icke kunna placeras som remonter eller avelsston, äro synnerligen svårsålda. Då remontpriset enligt uppfödarnas åsikt är för lågt för att täcka även dylika risker, har intresset för aveln minskat. Härtill kommer för denna länsdels vidkommande, att under ett flertal år någon varmblodig hingst icke funnits tillgänglig inom skäligt avstånd från uppfödarna, varför en stor del av det förutvarande avelsmaterialet försvunnit. Sedan de senaste åren en staten tillhörig hingst ånyo placerats inom distriktet, kan ett ökat intresse för varmblodsaveln konstateras.

Vad konkurrensen mellan den nordsvenska rasen och ardennerrasen beträffar, torde orsaken härtill åtminstone delvis ligga i försäljningsekonomi. En ardennerhäst blir så att säga färdig och betingar ett gott pris redan som treåring, medan en nordsvensk först som fyraåring blir säljbar. Delvis torde också ardennerns större popularitet bero på att både varmblod och nordsvenskar erfordra en högre grad av körskicklighet och handlag än förstnämnda ras.

Av utredningen uttalad förmodan, att pågående rationalisering och övergång till traktordrift, även vid mindre jordbruk, skulle medföra en förskjutning från tyngre till lättare hästmateriel, synes knappast föreligga för detta områdes vidkommande, därest icke avsevärt bättre ekonomiska förutsättningar för aveln kunna tillskapas. Detta synes kunna ske dels genom höjda remontpriser, dels — beträffande den nordsvenska rasen — genom att staten för arméns räkning årligen uppköpte ett visst antal hästar, vilka utackorderades till mindre jordbrukare och härigenom komme att bilda ett ständigt förefintligt stambästånd. Vidare borde möjligheterna att erhålla lån till avelsston underlättas och förenklas, bl. a. synes föreskriften att stoet skall inköpas genom remonteringsnämndens försorg kunna bortfalla. Det borde vara tillräckligt, att premieringsnämndens ordförande i varje fall godkände köpet. Även för nordsvenska ston borde lån kunna utgå på enahanda villkor och högsta medgivna lånebelopp för nordsvensk hingst höjas till 10 000 kronor. Först och sist beror emellertid hästavelsintresset på att skäliga avsättningspriser kunna erhållas för det producerande materialet.»

I sitt svar å utredningens skrivelse har *förvaltningsutskottet hos Kalmar läns södra hushållningssällskap* förklarat, att utskottet helt anslöte sig till ett från sällskapets *hästavelsnämnd* infordrat yttrande, vilket senare var av följande lydelse:

»Anledningen till att antalet till försäljning utbudna remonter kraftigt minskats de sista åren torde vara, att remontpriset, med hänsyn till uppfödningriskerna och i jämförelse med arbetshästpriserna, är för lågt.

Nämnden anser icke, att man kan förvänta, att den varmblodiga hästen i nämnvärt ökad omfattning kommer att finna användning som arbetshäst i jordbruket till följd av den snabbare motorisering av jordbruket, som kan väntas följa med fredstider.

I statsrådsprotokollet den 11 maj 1945 omnämnes som ett tänkbart medel att stimulera ridhästaveln, att utdela tilläggspremier för de bästa inköpta remonterna. Nämnden anser icke, att en dylik uppmuntran till eliten av uppfödarna skulle föranleda någon nämnvärd ökning av uppfödningen i sin helhet. — I detta sammanhang vill nämnden livligt instämma i Lantbruksstyrelsens i statsrådsprotokollet återgivna uttalande, att en effektiv höjning av remontpriset och inköp av ett ökat antal remonter äro de enda säkra medlen för säkerställande av landets behov av för krigsbruk lämpade ridhästar. — Nämnden vill därtill som sin åsikt uttala, att det årliga antalet inköpta remonter bör vara så stort, att därigenom även det behöfliga ackordshästbeståndet rekryteras.»

Härutöver framhöll *förvaltningsutskottet*, att vad hästavelsnämnden sålunda anförde rörande omfattningen av den varmblodiga hästens användning såsom arbetshäst i jordbruket jämväl gällde den nordsvenska hästen.

Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott förklarade sig i huvudsakliga delar instämma i ett av *Föreningen till den Varmblodiga Hästavelns Främjande på Gotland* avgivet yttrande, däri föreningen anförde bland annat följande:

»I likhet med förhållandet i andra delar av landet har även här i länet konstaterats ett något minskat utbud av remonter vid de årliga inköpen. Minskningen är dock obetydlig och faller helt på de allra sista åren. Även beträffande antalet av varmblodiga hingstar betäckta ston har en viss nedgång skett dock även här endast för de allra sista åren och ej större än att 1944 års siffror ligga högre än sista 10-årsmedeltalet. För länets vidkommande år minskningen i varmblodsaveln sålunda mycket obetydlig, men tendenser till nedgång förefinnas dock. Det stora personliga intresset för varmblodiga hästar hos ett flertal uppfödare är även säkerligen bidragande till att minskningen ej blivit större.

Varmblodsavelns svårigheter bottna först och sist i de ogynnsamma avsättningsförhållandena. Praktiskt taget enda avnämaren är staten, som genom sitt för ett år i sänder, fastställda remontpris bestämmer prisläget. Övriga köpare — ridhus och privatryttare — äro så pass obetydliga till antalet, att man helt kan bortse från dem och deras inverkan på prisläget. Osäkerheten i att få köpare till hästarna torde vara främsta orsaken till den minskade aveln. Det är något av lotteri att salubjuda en varmblodshäst. Är ej staten köpare till den som remont går värdet omedelbart ner till mindre än hälften, om felen äro aldrig så obetydliga. De alltsofotast upptagna diskussionerna om nedskärning av stamhästbeståndet vid armén äro säkerligen bidragande till att stoägarna draga sig för att föra stoet till hingst eller anskaffa nya sådana. Osäkerheten att få sälja produkterna om fyra år synes honom alltför stor.

Den alltmera ökade traktor användningen i det svenska jordbruket borde logiskt sett föranleda ett ökat behov av rörliga hästar, då traktorerna kunna beräknas övertaga det tyngsta arbetet. Användningen av varmblodshästar försvåras dock av bristen på lämpliga kuskar. En större utökning av antalet varmblodiga hästar i jordbruket anse vi därför knappast trolig.

Vad beträffar åtgärder för att öka varmblodshästbeståndet och därmed även arméns reserver av till ridbruk lämpliga hästar torde ett till storleken väl avpassat och för några år framåt fastställt pris på remonter vara av största betydelse. Prisläget bör vara sådant att det med minst 300:— kr. överstiger priset på en fullgod arbetshäst av tyngre ras.

Den nu genomförda höjningen av premieringspriserna för varmblodiga och nordsvenska hästar blir säkert även en uppmuntran, ehuru beloppet för den enskilde uppfödaren knappast är av den storleksordning, att det blir avgörande för, om han skall bedriva varmblodsavel eller ej.

Säkrandet av avsättningen torde vara den viktigaste åtgärden. Vid remonterings-uppköpen avvisas årligen ett antal f. ö. felfria hästar tillfölje bristande ädelhet, m. m. Dessa borde till priser ej lägre än remontpriset kunna inköpas som ackordshästar, vilken kategori sålunda i första hand bör upptaga alla användbara överblivna varmblodshästar, även om på vissa platser svårigheter skulle finnas att placera ut dem hos fodervärdar.

Till uppfödarna återgå även årligen ett stort antal hästar, som vid remontuppköpen kasserats på grund av yttre skador, många gånger sådana att de endast äro att anse som skönhetsfel. En kompensation till uppfödarna av dylika hästar med ett kontantbelopp torde icke kunna anses obefogad och säkerligen bidra till att de icke i missmod övergiva aveln av varmblodshästar.

En betydande reserv av ridhästar skulle säkerligen också kunna erhållas om tillstånd kunde beviljas officerare och vederlikar att i kronans stallar till självkostnadspris uppställa ridhäst, som vid mobilisering kunde komma till användning.

En ytterligare åtgärd att skapa en sådan ridhästreserv torde vara att på relativt tidigt stadium kassera stamhäst, då framför allt sto, som kan anses lämpligt att sälja för fortsatt bruk. Många privatpersoner, som nu tillfölje svårigheterna att få hästar inridna nu icke anse sig kunna hålla ridhäst, skulle säkerligen använda sig av sådana möjligheter.»

Förvaltningsutskottet framhöll därjämte, att detsamma även ville understryka betydelsen av att de till ackordshästar lämpliga, något grövre djuren vinna avsättning till skäliga priser, även om dessa måhända skulle sättas något lägre än det stadgade medelpriset för remonter. — Tillika anförde utskottet följande: »Att utvecklingen av jordbrukets dragkraftsbehov skulle komma att gynna användningen av en lättare hästtyp, håller förvaltningsutskottet icke för troligt. Tvärtom synes tendensen vara, att de tidigare i regel parspända arbetsfordonen alltmer utbytas mot enspända, gummihjulsförsedda s. k. bilvagnar. Dessa kräva dock dragare med tyngd i selen, varför även vid mindre jordbruk det förut hållna paret av mindre eller lättare hästar ofta utbytes mot en, större och tyngre häst.»

Förvaltningsutskottet hos Blekinge läns hushållningssällskap avgav detta svar:

»Remontproduktionens minskning beror enligt utskottets mening dels på för låga priser, dels på osäker avsättningsmöjlighet för remonterna. För att stimulera till uppfödning borde priset på godkänd remont sättas minst 300:— kronor över priset på en ardennerhäst av motsvarande klass. Men ej nog härmed. På grund av de stora fordringar, som sättas och måste sättas på en prima remont, bliva ett mycket stort antal kasserade, ehuru de dock äro fullgoda som ridhästar. Detta bevisas i praktiken av det otal dylika, som utbildats till prima ridhästar, ehuru de kasserats vid remontuppköpen. En mera tryggad avsättning av remontämnen är således lika mycket som högre pris en oundgänglig förutsättning för främjande av ädel hästavel. Man skulle härför kunna tänka sig ökad inköpskvot, d. v. s. viss procent ej godkännbara remonter inköpta till ett något lägre pris. Sedan bleve urvalet större (godkända och icke godkända remonter kunde under den första ridhästutbildningen tävla) och de efter en tids dressyr ej lämpliga ridhästämnen sändas till körskola (Trängen) för att utbildas till körhästar. Därefter skulle de, som ej behövdes för direkt militärt bruk försäljas till jordbrukare.

Det har anförts att den utvidgade användningen av traktorer inom jordbruket och den därmed följande minskningen i behovet av tyngre hästar möjligen skulle ge den varmblodiga hästen större utrymme, i det att jordbruket huvudsakligen skulle få behov av lätta, rörliga hästar. Utskottet tror att det i så fall i främsta rummet blir den nordsvenska hästen, som kommer till användning. Ridhästbeståndet skulle ej därigenom ökas, så mycket mer som körskickligheten är allför låg och

misstron mot den varmblodiga hästen som dragare — en helt obefogad misstro — faktiskt är djupt rotad.

För att utrota denna misstro synes förutom ovan skisserade dressyr av remonter ytterligare en utväg finnas, nämligen utackordering av *väl inkörda* hästar till lantbrukarna med åtminstone under de första åren ersättning för foderkostnad. Armén erhöle på detta sätt förutom en ökad tillgång på lämpligt ridhästmaterial vid mobilisering också tillgång på folk med vana att handskas med varmblodiga hästar. Visserligen bleve en stor del ej inridna men de kunna vid ett krigsutbrott rätt snart utbildas till goda ridhästar, varigenom ersättningsfrågan, som det väl huvudsakligen gäller, bleve ordnad. Materialet finnes i så fall, vilket nu icke är fallet. I detta sammanhang vill utskottet framhålla betydelsen av att den nordsvenska hästaveln även främjas. Kavalleriet och infanteriet behöver ju numera en mängd klövje- och draghästar för kulsprutor, ammunition och lätta kanoner. Den nordsvenska hästen är genom sin oömhhet, hårdighet och förmåga att ta sig fram i oländig terräng utan varje tvivel mycket lämplig för dessa uppgifter. En ökad stam av dylika hästar synes därför vara av behovet starkt påkallad.»

I ett tilläggsuttrande har utskottet framhållit, att ridhästaveln inom länet skulle främjas om de jordbrukarsöner, som vore intresserade av hästar, finge fullgöra sin värnplikt vid beridna eller anspända förband.

Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anförde:

»Utskottet anser, att nedgången i antalet utbudna remonter framför allt är en prisfråga. Ädla hästar äro mera ömtåliga och svårskötta under föl- och unghästtiden än andra hästraser. Om den ädla unghästen ej kan avyttras till remont, sjunker den därjämte i värde till betydligt under värdet på en unghäst av exempelvis ardenerras på grund av mindre lämplighet som bruksdjur. Priset på remonter bör därför vara betydligt högre än marknadspriset på andra hästar vid samma ålder, om tillgången på remonter skall kunna bli tillfredsställande. De relativt låga priserna på remonter under krigets första år äro sannolikt orsak till att tillgången på remonter de senaste åren nedgått.

Inom Kristianstads läns skogsstrakter med lättbrukad åkerjord ofta i små enheter finnas goda förutsättningar för användning av den nordsvenska hästen. För närvarande finnas endast fyra hingstar av denna ras i länet. Flera skulle dock behövas och kunna även anskaffas. Förutsättningen härför är dock, att premieringsnämnden ej motverkar anskaffning av dylika hingstar utan i stället uppmannas att medverka härtill.»

Malmöhus län hushållningssällskaps förvaltningsutskott yttrade:

»Nedgången i antalet utbudna remonter torde vara att tillskriva de låga betäckningssiffrorna åren 1938—1940 samt den lägre dräktighetsprocenten under krigsåren med då tillämpade svagare och mera ensidiga utfodring.

Utskottet kan ej dela den uppfattningen, att jordbrukets stigande mekanisering skulle medföra, att de grövre och tyngre hästarnas antal så småningom skulle komma att minskas, och i deras ställe en lättare typ av hästar skulle komma till användning. Tvärtom talar allt för att behovet av tunga hästar blir bestående inom det intensiva jordbruket på slättbygderna. Höga kostnader för den mänskliga arbetskraften medför redskap med stor arbetsbredd och vagnar med stor lastningskapacitet. Härtill kommer att en ovillkorlig förutsättning för ädla hästarnas användning inom jordbruksdriften är tillgång på kunniga och intresserade kuskar. I detta avseende kan konstateras en snabb och fortgående försämring, vilken bland annat torde vara att tillskriva, att den uppväxande ungdomens intressen allt mer inriktas åt andra håll. Härtill har nog i sin mån bidragit att genom kavalleriregementenas försvinnande jordbrukarungdomen åtminstone i dessa trakter berövats möjligheten

i samband med värnpliktens fullgörande förkovra sin förtrogenhet med den ädla hästen.

Tanken att en mera avsevärd reserv av varmblodiga hästar skulle kunna sysselsättas i jordbruket torde därför böra avvisas som utopisk. Anses en krigsreserv av dylika erforderlig måste nog statsmakterna vidtaga direkta åtgärder för dess uppkomst och vidmakthållande. Lämpligaste sättet torde vara att de utbildade stamhästarna utmönstras tidigare än nu sker, exempelvis vid 10 à 12 års ålder. Dessa utmönstrade stamhästar skulle säljas eller utackorderas och sålunda komma att stå till förfogande vid en eventuell mobilisering. En dylik åtgärd skulle ävenledes få till följd ett större årligt remontinköp, vilket bleve en kraftig stimulans för uppfödningen av varmblodiga hästar.

Givetvis är ett tillfredsställande remontpris en nödvändig förutsättning för vidmakthållande av den varmblodiga aveln men ej mindre viktigt är att alla till inköp erbjudna användbara remonter bliva köpta. De kasserade remonterna äro och bli säkerligen i framtiden praktiskt taget värdelösa utom det fåtal som kan placeras som polishästar eller privata ridhästar. Att såsom ifrågasatts genom premier för de bästa remonterna framlocka en större uppfödning än som kan lönande avsättas, måste Utskottet anse i hög grad fördärligt för jordbrukets ekonomi och därför bestämt avråda.»

Från *Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, inkom följande yttrande:

»Tillbakagången beträffande den varmblodiga hästaveln, vilken tagit sig uttryck i minskat antal utbudna remonter, torde i första hand sammanhånga med de under en längre tid alltför låga remontpriserna. Prisläget har visserligen förbättrats under senare år, men torde dock ytterligare behöva något höjas med hänsyn till de stora riskerna vid uppfödningen av varmblodiga hästar. Bruksvärdet och saluvärdet å en kasserad remont av högädel slag är mycket ringa, vilket drager ned uppfödningens ekonomi. En olägenhet för den varmblodiga hästuppfödningen har också varit de från tid till annan växlande önskemålen angående hästarnas storlek och ädelhet. Hingstmaterialet har därigenom också blivit ojämnt. För att stimulera till ökad produktion av remonter, vore det därför önskvärt om en relativt grov varmblodshäst kunde godtagas, vilken även kunde finna användning i jordbruket, om den skulle kasseras som remont.

I samband med motoriseringen av jordbruket torde de grövre och tyngre hästarnas antal komma att minskas. Ardennerhästen i Halland är emellertid i allmänhet av lagom storlek och med god rörlighet och sålunda fullt lämplig för framtidens jordbruksdrift. Vid transporter inom jordbruket har man i stor utsträckning övergått till enbetskörslor, vartill fordras en viss dragförmåga hos hästen. Längre landsvägstransporter beräknas komma att verkställas med lastbil och traktortåg. En tillräckligt grov varmblodshäst torde dock även kunna finna god användning i framtidens jordbruk. Den nordsvenska rasen har mycket liten utbredning inom Halland, men torde vara förtjänt av större användning, särskilt i skogsbygden och vid det mindre jordbruket. Då avelsmaterial saknas måste nordsvenska ston av tillräcklig storlek anskaffas. Svårigheter föreligga emellertid enligt uppgift att förvärva lämpligt avelsmaterial av större och tyngre typen av den nordsvenska hästen. En förbättring av kvaliteten å de av staten tillhandahållna hingstarna av nordsvensk ras torde i allmänhet även vara önskvärd.»

I sitt svar å utredningens skrivelse uttalade *Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*,

»att den avgörande orsaken till det minskade utbudet av remonter torde vara att finna i det med hänsyn till den relativt dyra och riskfulla uppfödningen låga remontpriset,

att med fortskridande motorisering av jordbruket en övergång till lättare typ av hästar läser kunna förväntas; samt

att för främjande av remontuppfödningen bör — förutom höjning av remontpriset — tillämpas friare bedömningsgrunder i fråga om de krav, som uppställas vid remontinköpen.»

Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott gjorde i sitt svar följande uttalande:

»Nedgången av antalet till salu utbudna remonter under senare år torde till huvudsaklig del få tillskrivas det förhållandet, att det ställt sig ekonomiskt förmanligare att uppföda tyngre hästar än varmblodiga.

Vad framtidsutsikterna för hästaveln beträffar är det sannolikt, att motoriseringen snabbt vinner allt större terräng, och därmed minskas i första hand behovet av tyngre hästar, i det att traktorer i stigande omfattning komma att användas för jordens skötsel och för transporter samt lastbilar för transporter. Även beträffande behovet av lätta hästar är betydande minskning att förvänta, dels däri-genom att lättare vägkörslor mer eller mindre helt torde komma att ske med motorfordon, dels däri-genom att även för småbrukarens åkerbruk motordrivna redskap torde bli va allt vanligare.

Hushållningssällskapetets verksamhetsområde utgöres till mycket stor del av kuperad skogsterräng. För skogsbrukets behov kommer i dessa bygder att under överskådlig tid krävas ett relativt stort antal hästar. Dessa böra vara relativt lätta och rörliga. Den här förhärskande hästtypen utgöres också av en torr och rörlig ardennerhäst. Hästar av nordsvensk ras borde också vara lämpliga, men de tilldra sig blott ringa intresse från jordbrukarnas sida. För uppfödning av ädla hästar, som ej äro lämpade för skogskörslor, är intresset ävenledes obetydligt.

För bibehållandet av det intresse som förefinnes för uppfödning av ädla hästar synes enda effektiva metoden vara att höja remontpriset.»

Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som infor-drat hästavelskommitténs yttrande, meddelade i skrivelse till utredningen, att utskottet såsom sitt eget upptoge ett av kommittén avgivet utlåtande av i huvudsak följande lydelse:

»Såvitt kommittén kan finna torde anledningen till det minskade intresset för den varmblodiga hästaveln vara en prisfråga. Även om en godkänd häst betalas med ett till synes någorlunda acceptabelt pris, är dock uppfödningen av remonter förenad med betydande ekonomiska risker. Om en utbjuden häst icke blir godkänd som remont utan måste avyttras för annat ändamål, sjunker värdet på densamma nästan katastrofalt. Denna omständighet bidrager med säkerhet till att den mindre erfarne hästuppfödaren ogärna slår sig på remontuppfödning.

Utredningen ifrågasätter vidare om icke den fortsatta rationaliseringen av jordbruket och den ökade traktordriften kommer att medföra en förskjutning i hästbeståndet till fördel för den lättare hästen. Hittills vunnen erfarenhet har enligt kommitténs mening icke bekräftat ett dylikt antagande. I vårt fall torde den varmblodiga hästen knappast komma att få någon användning i det egentliga jordbruket. Vid de uppköp av hästar, som norrlänningarna årligen bruka företaga inom sällskapetets område, har det visat sig att dessa så gott som uteslutande föredraga hästar av tyngre slag.

Kommittén är därför av den meningen, att om intresset för denna avel skall vinna nödigt beaktande, måste sådana priser betalas för remonterna, att aveln trots de med densamma förbundna riskerna blir lönande.»

I det av *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* avgivna svaret meddelades, att utredningens skrivelse för yttrande blivit överlämnat till *hushållningssällskapets hästavelskommitté*, och förklarade sig utskottet godkänna av kommittén gjorda uttalanden.

Berörda yttrande var i huvudsak så lydande:

»Jordbrukaren måste i första hand tänka på driftens lönsamhet. De priser, som betalas för remonter jämförda med priserna på treåriga ardennerhästar, stå ej i det förhållande till varandra, att varmbloodsuppfödningen kan vara ekonomiskt fördelaktig. Riskerna vid varmbloodsaveln äro betydligt större än vid avel med tyngre ras och avgången i de yngsta årgångarna betydande, då antalet för remontering visade hästar endast uppgå till ca 40 % av de betäckta stona. En som remont ej godtagen häst har i allmänhet mycket litet värde, under det att en motsvarande häst av tung ras alltid kan användas i jordbruket. Skall varmbloodsaveln äga bestånd, är det absolut nödvändigt att staten, som är den största avnämaren av varmbloodiga hästar, betalar ett så högt pris för de inköpta remonterna, att detta icke blott täcker de direkta uppfödningsekostnaderna utan även stimulerar uppfödarna att taga med aveln förenade risker.

Huruvida den förutspådda ökade traktordriften efter kriget kommer att inverka så, att hästarnas tyngd kommer att minskas, är svårt att förutsäga, men att därvid någon allmän övergång från tyngre ras till lättare kommer att ske anser kommittén icke troligt. Snarare kommer hästbeståndet att minska.

Vad den nordsvenska hästen beträffar förekommer den så sporadiskt här i länet, att man ej kan tala om någon egentlig avel.»

Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott avgav följande yttrande:

»Avel av varmbloodiga hästar har för närvarande ingen utbredning inom hushållningssällskapets område, och detta förhållande har varit rådande under de senaste decennierna. Endast enstaka djur av varmbloodig ras uppvisas vid hästpremieringarna inom Värmlands län. Förvaltningsutskottet kan sålunda icke åberopa någon egen erfarenhet beträffande lämpligheten av och förutsättningarna för varmbloodsavel härstades. Det synes dock knappast troligt, att de värmländska hästuppfödarna med sitt levande intresse för hästavel skulle så helt ha förbisett denna avelsriktning, om densamma haft med annan hästavel inom länet jämförliga betingelser. Man torde sålunda kunna utgå ifrån, att de inom länet förekommande raserna (nordsvensk och ardenner) befunnits vara de, som bäst motsvara kravet på bruksdjur vid jordbruks- och skogskörslor.

Det låter sig svårigen bedöma i vilken utsträckning hästarna i framtiden kunna komma att ersättas av motoriserad dragkraft vid jordbruks- och skogsarbeten. I den mån så kommer att ske, torde man få räkna med motsvarande nedgång i hästbeståndet. Det förefaller nämligen sannolikt, att motorfordonen i första hand tränga undan hästarna i egentlig transport- och landsvägstrafik.

Förvaltningsutskottet hyser därför den uppfattningen, att intresset för hästaveln, som under senare tid allt mer tenderat att samla sig kring ardenneraveln inom länets mest jordbruksbetonade områden och kring den nordsvenska aveln inom länet i övrigt, även i fortsättningen förtjänar att ledas i samma riktning. På grund av länets naturliga betingelser med övervikt för skogsbruket vinner den nordsvenska hästen ökad utbredning. Antalet beskillare av denna ras håller sig f. n. vid 40—45, under det att motsvarande antal för ardennerassen håller sig vid 16—18 och för varmblood vid 1 à 2.

Utöver länets eget behov av brukshästar och en viss försäljning av sådana har även en annan omständighet börjat verka stimulerande på intresset för den nord-

svenska aveln, nämligen försäljningen av avelsdjur. Det goda stomaterialet, som av denna ras förekommer flerstädes inom länet, har tilldragit sig uppmärksamhet och spekulanter från andra län.

Lägger man slutligen härtill, att den nordsvenska hästen även är en för vissa ändamål utmärkt arméhäst, kan förvaltningsutskottet icke finna annat än att en fortsatt utveckling av aveln med denna ras bäst gagnar såväl länets som landets intressen.»

Från Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott inkom följande svar:

»Ett mera lämpligt bedömande av hithörande frågor stöter på vissa svårigheter, då intresset för ifrågavarande avel och uppfödning sammanhänger med olika högst varierande faktorer såsom personligt intresse för dylik hästuppfödning, anknytning till personer och organisationer, som ägna sig åt ridsport m. m., speciella betingelser å de olika bruksnensheterna, befintliga stallutrymmen och dylikt. Avgörande torde dock vara vilka remontpriser, som äro gällande och i det avseendet vill utskottet särskilt understryka vikten av att prissättningen blir mera långsiktig, så att större garanti lämnas uppfödarna att de kostnader, som nedläggas, verkligen bliva täckta. Priserna böra alltså fastställas för en längre period. Ävenså vore lämpligt, att tilläggspris möjliggjordes för särskilt framstående hästar med lång tjänstgöringstid å respektive militärförband.

För att ytterligare befrämja hithörande verksamhet vill utskottet föreslå den anordningen, att staten köper in i första hand en del grövre remontston, vilka sedan placeras hos lämpliga jordbrukare, med skyldighet för dessa att tillse att stona bleve betäckta av godkända hingstar.

Beträffande den av utredningen konstaterade nedgången i antalet utbudna remonter torde denna åtminstone delvis bero på de utfodringmöjligheter, som förefunnits under kristiden. Ytterligare förmåner i fråga om fodertilldelning torde vara erforderliga.

Vad angår det av utredningen påtalade spörsmålet, att genom traktordriftens större utbredning lättare hästar i fortsättningen skulle komma till mera användning än vad som nu är fallet, vill utskottet uttala att någon nämnvärd förändring, vad gäller Örebro län, knappast torde komma att ske. Vål kan den uttalade förmodan förefalla riktig, men genom tillkomsten av gummihjulsvagnar har lastningskapaciteten ökat högst väsentligt samtidigt som man strävar efter att byta ut parhästar mot enbet. Följaktligen torde behovet av att hålla sig med lämpliga tunga draghästar inom de egentliga jordbruksdistrikten alltjämt förefinnas.

Utskottet vill slutligen uttala, att det tyckt sig förmärka ett stegrad intresse för ridsporten, särskilt i Örebro-trakten, vilket givetvis kan komma att medföra bättre förhållanden i förevarande avseende. Särskilt betydelsefullt vore för den skull, om till civila ryttaföreningar kunde utgå bidrag, exempelvis av totalisatormedel. Ytterligare stöd och uppmuntran från det allmännas sida av de olika avelsriktningar, som här äro önskvärda, skulle säkerligen utöver ovannämnda åtgärder bidra till att avhjälpa de brister, som från försvarsväsendets sida påtalats.»

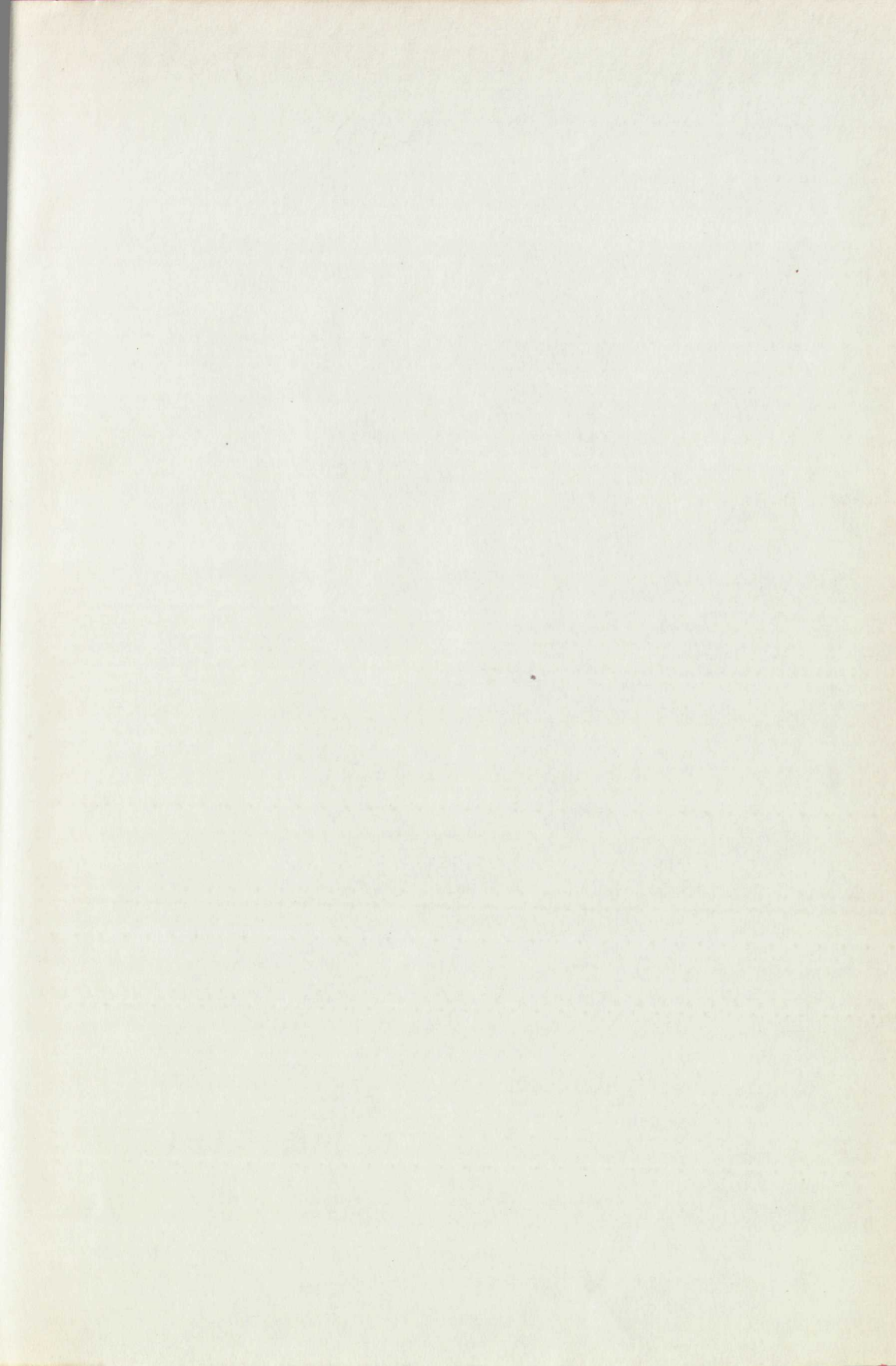
Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott erinrade i sitt svar till en början därom, att intresset för remontuppfödning aldrig torde hava varit särskilt stort bland länets jordbrukare i allmänhet och förklarade, att den omständigheten, att antalet remonter liksom hästbeståndet i övrigt måhända minskat något under senare år, berodde sannolikt i huvudsak på de svaga foderskördarna under de första krisåren och den samtidigt ökade bristen på arbetskraft inom jordbruket.

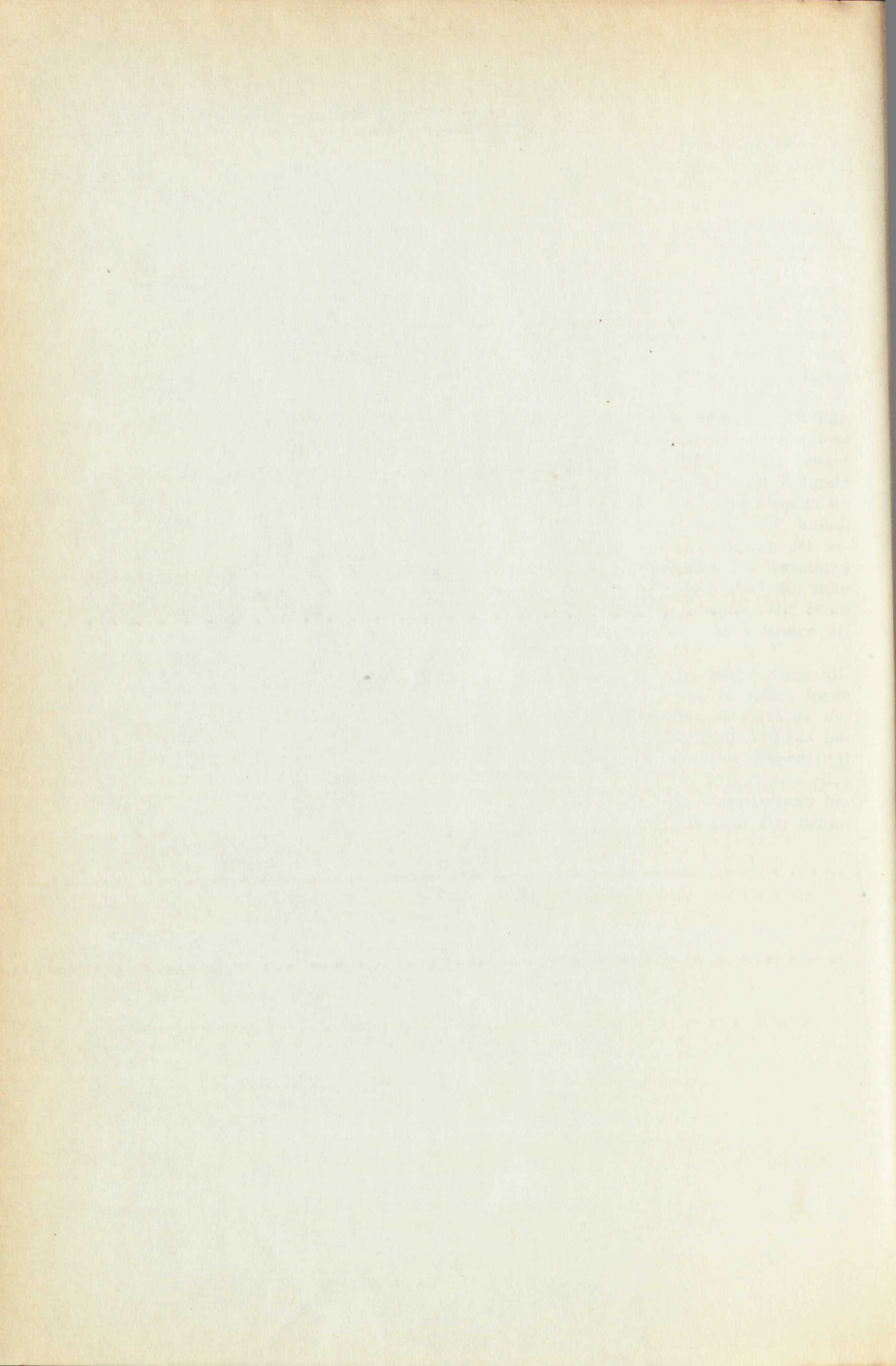
Vidare yttrade utskottet i huvudsak följande:

»Det svaga intresset för ridhästaveln i länet torde hava sin förklaring däri, att jordbrukarna allmänt betrakta denna avel såsom mindre lönande än exempelvis uppfödningen av kallblodiga hästar. Det är nämligen i regel mycket svårt att finna köpare till en varmblodig häst, som varit utbjuden såsom remont men av någon anledning ej blivit antagen. Utvecklingen har ju av kända skäl numera gått därhän, att hållandet av vagnhästar och ridhästar för enskilt bruk så gott som upphört på såväl landsbygden som i städerna.

Helt visst torde den inom jordbruket pågående rationaliseringen och mekaniseringen av driften komma att medföra ökad användning av traktorer för tyngre körslor på såväl vägar som i skogsmarker och samtidigt torde vid längre landsvägstransporter bilarna komma att anlitas i större utsträckning än vad för närvarande är fallet. Att en sådan utveckling kan komma att medföra en minskning av antalet tyngre hästar åtminstone vid de större och medelstora jordbruken är ganska sannolikt, men huruvida och i vad mån en mera allmän övergång till hållandet av arbetshästar av lättare typ på så sätt kan komma till stånd, är däremot vanskligt att på förhand bedöma. I Västmanlands län har emellertid under senare år kunnat förmärkas ett något ökat intresse för arbetshästar av lättare typ. Sålunda torde användningen av den oldenburgska hästen hava ökat något i södra delen av länet samtidigt som uppskattningen av den nordsvenska hästen undan för undan synes bliva större i länets norra delar. Det är emellertid ännu ej möjligt att avgöra, om denna utveckling kommer att medföra någon egentlig eller för framtiden bestående förändring i sammansättningen av länets hästbestånd. Sannolikt bör man nog räkna med att ardennerhästen, som har stark förankring framför allt inom länets egentliga jordbruksbygder, ännu under en längre följd av år kommer att hävda sin dominerande ställning såsom arbetshäst inom länet.

Även om en arbetshäst av lättare typ så småningom skulle bliva något mera allmän inom jordbruket i landet i dess helhet än vad för närvarande är fallet, torde dock den varmblodiga avelns ställning även för framtiden komma att vara av avgörande betydelse, då det gäller att bedöma möjligheten att tillgodose arméns behov av ridhästar. Följaktligen synes remontuppfödningen böra beredas erforderligt stöd från det allmännas sida. Om detta stöd ges i form av ökat remontpris eller kommer uppfödarna till godo på annat sätt, är uppenbarligen av underordnad betydelse, blott stödet blir tillräckligt för att effektivt stimulera intresset för denna avelsriktning.»

Statens offentliga utredningar 1946

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande med förslag till omorganisation av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m. [10]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

1943 Års jordbrukstaxeringsaknunniga. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser i fråga om taxering av inkomst av jordbruksfastighet samt lag om jordbruksbokföring. [29]

Politi.

Parlamentariska undersökningskommissionen ang. flyktingärenden och säkerhetstjänst. 1. Betänkande ang. flyktingars behandling. [36]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Dödfödheten och tidigdödligheten i Sverige. Dess samband med nativitetssminskningen och dess förhållande vid olika former av förlösningssvård samt dess socialmedicinska och befolkningspolitiska betydelse. [2]

Betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag till allmänna barnbidrag m. m. [5] Bilagor [6].

Investeringsutredningens betänkande med utredning rörande personal- och materielresurser m. m. för genomförande av ett arbetsprogram enligt av utredningen tidigare framlagt förslag. [13]

Den familjevårdande socialpolitiken. [17]

Betänkande med förslag rörande den ekonomiska förvarsberedskapens framtida organisation. [19]

Socialvårdskommitténs betänkande. 12. Utredning och förslag ang. moderskapsbidrag. [23]

Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkande. 1. Förslag till effektiviserad kurators- och arbetsförmedlingsverksamhet för partiellt arbetsföra m. m. [24]

Betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. [27] Bilagor. [28]

Statsmakterna och folkuushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 6. Tiden juli 1944—juni 1945. [35]

Socialvårdskommitténs betänkande. 13. Förslag ang. folkpensioneringens administrativa handhavande m. m. [37]

Sakkunniga ang. arbetsförmedlingens organisation. Del 1. Den offentliga arbetsförmedlingen under krigsåren. [44]

Hälsö- och sjukvård

Betänkande ang. den centrala organisationen av det civila medicinal- och veterinärväsendet. [20]

Allmänt näringsväsen.

Betänkande med utredning och förslag ang. rätten till arbetstagares uppfinningar. [21]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande ang. forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område i Norrland. [16]

P M ang. utvecklingsplanering på jordbrukets område. [18]

Den svenka växtodlingens utvecklingstendenser samt dess inriktande efter kriget. [39]

Riktlinjer för den framtida jordbrukspolitik. Del 1 [42]

Betänkande med förslag till åtgärder för främjande av rikhästaveln m. m. [45]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till ändrade grunder för flottningslagstiftningen m. m. [3]

Betänkande med förslag till skogsvårdslag m. m. [41]

Industri.

Betänkande med förslag till ordnande av kreditgivnings- och rådgivningsverksamhet för hantverk och småindustri samt bildande av företagarnämnder. [22]

Betänkande ang. hantverkets och småindustriens befrämjande. [40]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande ang. rundradion i Sverige. Dess aktuella behov och riktlinjer för dess framtida verksamhet. [1]

Betänkande med förslag till verkstadsorganisation för väg- och vattenbyggnadsväsendet. [43]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Betänkande ang. tjänstepensionsförsäkringens organisation. [26]

Försäkringsutredningen. Förslag till lag om försäkringsrörelse m. m. 1. Lagtext. [33] 2. Motiv. [34]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

1941 års lärarlönesaknunniga. Betänkande med förslag till boställsordning för folkskolans lärare m. m. [8]

1945 Års universitetsberedning. 1. Docentinstitutionen. [9]

1940 Års skolutredningens betänkanden och utredningar. IV. Skolpliktstidens skolformer.

2. Folkskolan. A. Allmän del. [11] B. Förslag till undervisningsplaner. [15]

4. Realskolan. Praktiska linjer. [14]

VI. Skolans inre arbete. Synpunkter på fostran och undervisning. [31]

Betänkande om tandläkarutbildningens ordnande m. m. Del 1. [12]

Socialutbildningsaknunniga. 2. Utredning och förslag rörande statsvetenskapliga examina m. m. [30]

Betänkande med förslag till förordning ang. allmänt kyrkomöte m. m. [32]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag ang. uniformspliktens omfattning för viss personal vid försvarsväsendet. [4]

Betänkande och förslag rörande åtgärder för att begränsa antalet kontraktsanställt manskap inom krigsmakten. [7]

Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om uppfinningar m. m. av betydelse för rikets försvar. [25]

Betänkande med förslag rörande officersutbildningen inom armén m. m. [38]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.